

LEADER
EESTI

Maaelu Arengu Euroopa
Põllumajandus- ja
Riikliku Arengu- ja
Rurali Fondidest

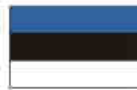

PÕHJA-HARJU
KOOSTÖÖKOGU

Jõeähtne - Viimast - Rae

Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna strateegia 2009-2015

© 2009

Saateks

Maaelu arengud Euroopa Liidu said uue ja hoogsa alguse Leader programmi käivitamisega 1991.a. Tänu Leader lähenemisele sai uue käsitlemise EL maaelu poliitika, kuna see andis parima võimaluse luua kolme sektori vahelised koostöö võimalused ja seosed maaelu arengu meetmete rakendamiseks. Tähtsaimaks loeti ja loetakse seda asjaolu, et maarahvas ise kaasati uuenduslike lahenduste leidmisele nii vanade kui ka uute maaelu probleemide lahendamisele. Sellega tõsteti oluliselt maarahva iseteadvust, kusjuures kohalik suutlikkus ilmnes pea igas ettevõtmises ja tegevuses, mille tulemusena on leitud palju uusi võimalusi maapiirkondade arenguteks.

Eestimaal avanes võimalus liituda Leader lähenemistega peale 1.maid 2004, seega EL liikmeks saamisest. Laiemas ulatuses alustati selle võimaluse rakendamisega alles 2006.a. Meie piirkonnas alustati omakorda „põhjamaalise rahuga“ otsima mõttekaaslast ja koostööpartnereid 2007.a., mil arutelud jõudsid ka Jõelähtme-, Rae- ja Viimsi valdade volikogudesse.

Tegelik tegevus algas 16. juunil 2008.a. kui asutati Leader meetme rakendamiseks Mittetulundusühing Põhja-Harju Koostöökogu ühendamiseks Jõelähtme, Rae ja Viimsi vallavalitsused ning nende valdade territooriumil tegutsevad ettevõtjad ja mittetulundusühendused. Põhieesmärgiks seati maapiirkonna arengule kaasaaitamine LEADER meetme ning ka muude Euroopa struktuurfondide rahastamise toel.

Esimese üritusena, millega meid kaasa haarati Eestimaa Leader liikumisega oli 3.-4 juulil 2008 toimunud Rahvusvaheline suvelaager Vanaõue Puhkekeskuses. Siis saime esimest korda tõeliselt tunda, et alustame suurepäraselt, paljus entusiastlikku ja enamuses hea- ja vabatahtlikku tegevust maaelu arendamiseks! Meid võeti vastu sellesse toredasse seltskonda meeldivalt tugeva aplausiga!

Täna julgeme me juba tõdeda, et meie piirkonna elanike arusaamistes on küllaltki selge koha leidnud Leader lähenemise *üldised põhimõtted oma oskuste ja tahte suunamisega tegevustele, mis aktiveerivad kogukondade tegevust, suurendavad kohalikku suutlikkust, toovad esile uusi ja ootamatuid särkeid ning kõiki tegevusvaldkondi läbivalt võimaldavad luua uusi töökohti mitmekesistades elu maapiirkonnas.*

Üheks esimeseks koostegemise ettevõtmiseks on juba ideekavandina välja kujunenud matka- ja puhkerajade võrgustiku loomine, mille elluviimiseks rakenduvad ka kohalikud omavalitsused ja teised sektorid. Nende radade võrgustik võimaldab kohalikel elanikel tervislikke vabaõhuharrastusi ja ohutut liikumist üle valdade piiride huviväärsuste juurde Aruvallast kuni Püünsini või Kaberneemeni ja ka Prangli ja Naissaarele ning teistele väikesaartele. Huvi selle vastu on ka naaber KTG-l, eeskätt selle liikmel Kose vallas. Selle algatuste juures toetab Leader programm planeeringuid, projekteerimist, asjakohaste rajatiste ehitamist ning ka võimalike kaasnevate teenuste käivitamist.

Kogu meie tegemisi kannustab meie Visioon ja meie tahe minna edasi koostöös ja partnerluses ning pidades tähtsaks igäüht, kes on meie ainulaadses iidises Rebala piirkonnas.

Arno Kannike
Juhatuse esimees

Sisukord

1. Põhja-Harju Koostöökogu.....	4
1.1. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkond.....	4
1.2. Põhja-Harju Koostöökogu liikmed	7
1.3. Põhja-Harju Koostöökogu areng ja kogemus.....	7
2. Põhja-Harju Koostöökogu organisatsioon.....	11
2.1. Ülesehitus ja arendamine	11
2.2. Juhtimispõhimõtted	11
2.3. Töökorraldus	12
2.4. Elujõulisus.....	13
3. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna sotsiaalmajanduslik olukord	13
3.1. Sotsiaalmajandusliku olukorra kirjeldus	14
3.2. Tegevuspiirkonna ja sotsiaalsete gruppide probleemid ja vajadused.....	16
3.3. Arengueeldused piirkonnas	19
4. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna arengu strateegilised valikud	21
4.1. Visioon 2020	21
4.2. Prioriteetidid ja nende põhjendused	21
4.3. Strateegia eesmärgid	22
4.4. Kavandatav koostöö ja koostöövõrgustike loomise valikud	22
5. Põhja-Harju Koostöökogu piirkonna strateegia seosed Maaelu Arengukava ja selle telgedega.....	27
5.1. Kuidas aitab strateegia kaasa MAK üldiste eesmärkide saavutamisele	27
5.2. Strateegia prioriteetide vaheline rahajaotus suhtarvudes vastavalt telgedele.....	28
5.3. Strateegia rakendamiseks kavandatud meetmete loetelu	28
6. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna strateegia rakendamiseks kavandatavate meetmete üldine kirjeldus.....	29
6.1. Meetmed.....	29
6.2. Projektide üldised valikukriteeriumid	34
6.3. Koostöömeetmete kirjeldus.....	36
7. Tegevuspiirkonna arendamise ja oskuste omandamise kirjeldus.....	38
7.1. Erinevate elanikegruppide kaasamise ülevaade	38
7.2. Tegevuspiirkonna elanikele suunatud teavitustegevus ja koolitus.....	39
8. Põhja-Harju Koostöökogu strateegia seosed ja piirnemised muude fondide, strateegiate, arengukavade ja programmidega	41
9. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna strateegia koostamise kirjeldus	44
10. Strateegia oodatavad tulemused, indikaatorid, sihttasemed	46
10.1. Põhja-Harju Koostöökogu majanduslik elujõulisus ja strateegias toodud tegevuste jätkusuutlikkus	46
10.2. Strateegia eesmärkidele vastavad oodatavad tulemusnäitajad	47
11. Strateegia koostamisel kasutatud materjalid	47
11.1. Tehtud ja kavandatud uuringute lühikokkuvõte.....	48
12. Strateegia elluviimise kava.....	51
Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna kujunduslik kaart.....	52

Lisa 1: Mittetulundusühingu Põhja-Harju Koostöökogu põhikiri.....	53
Lisa 2: MTÜ Põhja – Harju Koostöökogu ürituste 2008 ja 2009.a. kronoloogia	59
Lisa 3: Visiooni algvariant	67
Lisa 4: Kohalik tegevusgrupp kui õppiv organisatsioon	68
Lisa 5: Teave tegevuspiirkonna turismitoodete kohta veebilehtedel ja arengudokumentides	70
Lisa 6: Väljavõte LEADER-meetme määrusest.....	72
Lisa 7: Koostöömeetme rakendamise juhend maaelu arengu programmide (2007–2013) LEADER- telje raames.....	74
Lisa 8. Mõisted ja lühendid	75
Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna strateegia rakenduskava	77
Kohaliku tegevusgrupi toetuse strateegia rakendamise rakenduskava 2010 aastaks	77
Meetmeleht 1. Kogukondade isikupära, sidusus ja areng	81
Meetmeleht 2. Puhkemajandus ja turism	Error! Bookmark not defined.
Meetmeleht 3. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna noored	Error! Bookmark not defined.
Meetmeleht 4. Ranna-alade ja väikesaarte arendamine	Error! Bookmark not defined.

1. Põhja-Harju Koostöökogu

1.1. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkond

Põhja-Harju Koostöökogu asutati 16. juunil 2008.a. Jõelähtme, Rae ja Viimsi kohalike omavalitsuste, nende piirkonnas tegutsevate ettevõtete ja mittetulundusühenduste poolt.

Asutamisele eelnevatel valdade aktiivsemate juhtide kohtumistel ja aruteludel tõdeti, et Viimsi on ajalooliselt kuulunud Jõelähtme kihelkonna koosseisu ning viimaste II Maailmasõja eelsete territoriaalsete muudatuste tulemusena viidi Viimsi 1939. a. vastloodud Iru valla koosseisu. Teiselt poolt ühendab Rae ja Jõelähtme valdasid mitte ainult looduslikult kaunis Pirita jõgi, vaid erilist äramärkimist väärib see, et nende kahe, tegelikult aga kõigi kolme valla alad moodustasid tuumikala muinasaegsest Rebalast, millele viitab ka see, et kogu piirkonnas on säilinud rikkalikult muinsusalaseid väärtusi, raua- ja pronksiaegadest mälestusmärke, eelmise aastatuhande alguse ehitisi ja rajatisi. Looduslikult kaunid on metsad, puistud, muinasaegu meenutavad miljööväärtuslikud maastikud, pikad rannajooned Jõelähtme ja Viimsi valdades. Piirkonnas on 14 suuremat saart, neist Viimsi vallas 5 ja Jõelähtme vallas 9, milledest enimasustatud on Prangli saar.

Tänapäeval on oluliseks ühendavaks jooneks Tallinna, kui suurlinna lähinaabras, millega kaasnes viimase kümnendi jooksul tormiline kinnisvaraarendus ja uute tiheasustusega külade teke piirkonda.

Suurenev rahvastik on valdadele tuluallikas, kuid samas on sellega kaasnenud inimsõbraliku elukeskkonna muutumine liigselt linnaliseks, kusjuures sotsiaalsed teenused ja kultuurilised hüved ja muidugi ka kohapealsete töökohtade puudulikkus tingivad suures osas pendelrände.

Rohkem kui pooled elanikud käivad tööl põhiliselt Tallinnas, osaliselt Maardus, väiksemas osas suuremates valdade asumites, nagu Haabneeme, Viimsi, Jüri, Loo, Kostivere ja piirkonnas asuvates Jüri- ning väiksemas, kuid arenevas Iru tehnokeskuses. Vähesed inimesed saavad tööd ja rakendust oma talu- ja kodumajapidamistes, eraettevõtluses või kohalikus teeninduses. Eraldi grupi moodustavad omavalitsuse töötajad.

Piirkonnas on probleemiks arstiabi, posti- ja teiste sotsiaalsete teenuste *muutumine üha raskemini kättesaadavateks just hajaasustusega aladel*. Ühine vajadus on tagada maarahva identiteedi püsimine ja tugevnemine ning elukeskkonna paranemine, korraldada edasise

pideva tegevussuunana kohaliku tööhõive suurendamist ja elanikele kõigi vajalike teenuste osutamist kohapeal või kindlustada teenustele külarahva mugav juurdepääs.

Majanduslik aspekt

Majanduslikust aspektist on tegemist suhteliselt ühtse ja sarnaste joontega piirkonnaga. Tegu on heal järjel olevate valdadega. Viimastel aastatel on siia piirkonda suunanud oma tootmise hulgaliselt ettevõtteid ja loodud on tehnoparke. Piirkonna, eeskätt Rae vallas on eeliseks ettevõtluse mitmekesisus, kusjuures Jõelähtme ja Viimsi valdades on selleks sama soodsad võimalused, mis on taganud ja tagavad ka edasiselt kogu piirkonna jätkusuutlikkuse.

Samaaegselt on meil mitmed sarnased probleemid, milledest üheks näiteks on pendelränne. Meil on ühised soovid vähendada Tallinna kui tänase tõmbekeskuse tähtsust, peatada pendelränne kasv ning pöörata see edasiselt vähenemisele.

Ühine huvi on Pirita-, Jägala- ja Jõelähtme jõgede kallaste, mererandade, looduslikult kaunite kohtade, omalaatsete Peeter Suure kaitsekindlustuste ja ka hilisemal ajal tekkinud kaevanduste-, tehnootstarbeliste omalaadsete rajatiste asumeid ühendavate kergliiklusteede võrgustiku rajamine koos matka- õppe- ja loodusradadega ning puhkealade ja spordiplatsidega. Valdade suuremates asumites ja vähesel määral ka asumiteväliselt on juba kergliiklusteid rajatud, kuid puudub kogu piirkonda haarav võrgustik. Selles tegevuses näeme ette kohalike kogukondade elanike, kinnisvara valdajate ja arendajate, seega nii erasektori, kui ka ettevõtjate kaasamist tuginedes oma tegevuses kohalike omavalitsuste rahalisele toetusele.

Eraldi tegevusvaldkonnana plaanime kujundada ranna-alade ja väikesaarte väljaarendamist nii inimväärse elukeskkonna loomisega, kui ka looduslike väärtustega turismiobjektide rajamisega.

Loodusturistidele ja ekstreemspordi harrastajatel pakuvad seni rakendamata võimalusi Maardu Lõuna- ja Põhjakarjäärde mitmekülgsed maastikuvormid.

Ühiseks probleemiks on ühistranspordi halb korraldus ning teede ülekoormatus rohkearvulise isikliku transpordiga. Üheks lahenduseks on rakendada väikebusside marsruute, mis läbivad kolme valla keskusi ja suuremad asumeid. Selles osas näeme ette koostööd ühistranspordi korraldajatega ja ka teiste, meie vahetus naabruses asuvate Leader tegevusgruppidega. See koostöö võimaldaks paremini rakendada meie piirkonna inimesi „oma“ ettevõtetes ning teeninduses. Siinjuures hindame väga positiivselt viimaseid arenguid kohalike omavalitsuste võimalustes delegerida nende kohustuseks olevaid tegevusi koos rahastamisega kodanikeühendustele.

Kultuuriline aspekt

Kultuuriliselt on tegu huvitava ja rikka ajaloopärandiga piirkonnaga. Viimsi, Rae ja Jõelähtme moodustavad ajalooliselt ja kultuuriliselt ühtse piirkonna, muinasaegse Revala (Rävala) ühe osa. Revala muinasmaakond, mille kunagise olemasolu mälestust kannab ja hoiab jõudumööda meie meeles tänane Revala muinsuskaitseala, hõlmas oma hiilgeajal, aga sootuks suuremat ala, mis kulges pikki mereäärseid alasid ning kattus olulises osas tänase Harjumaa piiridega. Samas teame, et ka osa tänasest Raplamaast kulus Rebalale. Väljapaistvamateks mälestusmärkideks siinsete asukate kunagisest tugevusest on Iru ja Jägala linnamäed, tähelepanuväärsed on kindlasti Peterburi tee ääres kõigile näha olevad muinasaegsed kivistkalmed ning keskajast pärit Saha kabel, ning suur hulk arheoloogiaobjekte iidsel kultuurimaastikul.

Jõelähtme vald on töötanud välja Revala turismitoote tervikkontseptsiooni, millega on kavandatud praeguse Revala keskus-muuseumi baasil välja arendada, esiteks - Eesti Esiajaloo Keskus-Muuseumi, teiseks - Kostivere mõisa baasil Kultuuri- ja Konverentsikeskuse, kolmandaks – Saha kabeli resraureerimise ning neljandaks - endise Jägala-Joa pioneerilaagri

baasil loodusharidus- ja puhkekeskuse. Samuti on kavandatud piirkonnas asuvate 22 põlisküla korrastamine ning ka Saha kabeli turismipotentsiaali parem ärakasutamine.

Jõelähtme valla eestvõtmisel on loodud Sihtasutus Rebala Fond, mille kaudu on asunud sihipäraselt kohalikkude ajaloo- loodus- ja kultuuripärandit väärtustama. Lähtudes ülemaailmsetest, Euroopa Liidu ning eeskätt Läänemere piirkonna ja Eesti Vabariigi üldistest- ja pikaajalistest arengueesmärkidest; teisalt 21. sajandi uutest ja kiirelt muutuvatest sotsiaalsetest-, kultuurilistest- ja majanduslikest oludest tingitud ootustest on SA Rebala Fond algatanud protsessi, mille eesmärgiks on, luua Rebala muinsuskaitseala baasil keskkonnahariduskeskus Rebala Õpimaa (StudyLand Rebala).

See oleks Eesti säästva arengu riiklikus strateegias „Säästev Eesti 21“ sõnastatud eesmärkide saavutusmehhanismide uurimiste- ja rakenduste labor-katseala, mille esmaseks prioriteediks on kultuuriruumi elujõulisuse tagamine. Seega saaks Rebala Õpimaa avastus- ja elamusõppe tugialaks Harju maakonna, Tallinna ja ka kogu Eesti koolidele ja haridusasutustele. Lähiperspektiivis ka Lõuna-Soome, Põhja-Läti, Narvataguse Venemaa jt. piirkondade õpimaaks. Kaugemaks perspektiiviks on unikaalse Rebala piirkonna lülitamine rahvusvahelisse biosfääri programmialade võrgustikku, luues Põhja-Eesti biosfääri programmiala, kaasates sinna Lahemaa, Soome lahe saared ja muud alad, kus saab võimalikuks välja töötada inimeste ja nende elukeskkonna tasakaalustatud suhete alused, suunates planeerimis- ja arendustegevuse kaudu kohalikkude arengut vastavalt [UNESCO programmile "Man and Biosphere"](#).¹

Viimsi vallas on loodud sihtasutus Rannarahva Muuseum, mille eesmärk on uurida, talletada ja eksponeerida randlaste ajalugu läbi nelja muuseumi filiaali. Sihtasutusel on koostamisel muuseumi väljaarendamise projekt, millega luuakse Viimsisse ekspositsioon randlase ajaloost alates kiviajast kuni tänapäevani. Viimsi Vabaõhumuuseumist on kavas kujundada kaluriküla, kus näidatakse külalistele erinevaid rannakalurite tegevusi ja kus ka tavakohaselt valmistatud tarbeasju turustatakse. Naissaarele loodav ja Prangli saarel tegutsev rahvamuuseum plaanitakse liita ühistegeliku koostöövormi paremaks arendamiseks Viimsi Rannarahva Muuseumiga, millega toetatakse nende kui allüksuste arengut ning soodustatakse paremat saarte ajaloo- ja elu kajastamist..

Heaks piirkonda ühendavaks tegevuseks saab olema ka kolme valla rahvalike ühisürituste korraldamine, milleks on eeskätt piirkondlikud laulu- ja tantsupeod, mille peakorraldaja on kokkuleppeliselt rotatsiooni korras ühe valla juhtgrupp. Eraldi käsitamist leiab tegevusvaldkond rahvalike traditsioonide jätkamise-, nende taaselustamise- ja ka rahvarõivaste ausse tõstmiseks meie piirkonnas. Samuti peame oluliseks ühiste liikuvate näituste korraldamist piirkonna kultuuriväärtuste- ja käsitöömeistrite tööde tutvustamiseks ning ka nende ühisturustamiseks jms.

Toetudes osaliselt varasemate aegade tavadele plaanime algatada lisaks laulu- ja rahvatantsu viljelemisele ka rammu- ja iluvõistluste korraldamist kaasates naabrite Leader tegevusgruppe. Kogemuste saamise järgselt saaksime korraldada ka rahvusvahelisi ühisüritusi-võistlusi, kaasates teiste riikide Leader tegevusgruppe. Selles osas on heaks näiteks juba toimiv Porvoo valla (Soome) ja Viimsi valla ühised laste lauluvõistlused.

Kultuuriliselt ühendab kolme valda veel mitmeid aspekte, mida saab ühiselt edasi arendada ning sellega algupäraseid ja eestimaalastele südamelähedasi tavasid piirkonna inimesteni tuua. Teame ja teavitame probleemi, et tulenevalt meie linnalähedusest ja kiirest

¹ Biosfääri programmialad on rahvusvaheliselt tunnustatud maismaa-, ranniku- ja merealad, kus püütakse saavutada püsiv tasakaal loodusliku mitmekesisuse kaitse, majandusliku arengu ja kultuuriväärtuste hoidmise vahel - antakse panus maastike, ökosüsteemide, liikide ja geneetilise pärandi kaitsesse; edendatakse niisugust majanduslikku ja inimarengut, mis on sotsiaalmajanduslikult ja kultuuriliselt jätkusuutlik; toetatakse näidisprojekte, keskkonnateadlikust, uuringuid ja seiret.

kinnisvaraarengust, ei tunne paljud uusasumite elanikud meie tavasid, ei oma piisavat informatsiooni oma elukoha kultuurilistest väärtustest. Kõiges eeltoodus näeme just Leader meetme võimalusi, et kolme sektori koostööna maalise elukeskkonna ja elulaadi taastamise, säilitamise ja arendamise osas midagi kindlat ära teha.

Sotsiaalne aspekt

Sotsiaalne ühtsus väljendub rahvastiku elulaadi, tavade ja asustuse sarnastes joontes. Meie tegevuspiirkonna suurlinna lähedusega seonduvat erisust iseloomustab pidev rahvastiku kasv, mis eriti hoogustus Viimsi ja Rae valdades viimasel kümnendil. Sellest tulenevalt elab piirkonnas soolis-vanuselisest tunnusest lähtuvalt palju noori perekondi ja suhteliselt heal järjel olevaid inimesi.

Kuigi sotsiaalselt on tegu majanduslikult kindlustatud valdadega, ei ole enam piirkonnasiseid asumeid ja alasid probleemideta. Paljudes vanades asumites on sotsiaalne infrastruktuur puudulikult arendatud, uusasumites aga alles arendamise algstaadiumis.

Sotsiaalsest aspektist on ka meie piirkonnale oluline, et tiheneks asumite kogukondade erinevate elanikegruppide omavaheline ja ka põliskülade ning uusasumite elanike suhtlemine. See aitaks oluliselt kaasa piirkonna elanike ja nende kodanikeühenduste aktiveerimisele. Külaelu arendamisse on vaja kaasata ka muukeelsed elanikud, kes paljudes asumites tunnevad suurt huvi ühistegevuse ja –ürituste vastu. Toetamist vajavad ka kogukondade nõrgeimad - eakad ja puuetega inimesed. Valdade sotsiaalhoolekanne on teada ja märgatav, kuid heaolu loomisel on suhtlemisvaegus tihti isegi määravam kui materiaalne tugi. Seda suhtluse poolt on vajalik korraldada just kogukonna siseselt, leides heategevuslikud inimesed, kes hoolitseksid nende gruppide eest, tõmmates neid tihedamalt piirkonna sotsiaalsesse suhtlusesse ja kultuuriellu.

Laste ja noortega seotud valdkondadest vajaks täiendavat arendamist lastehoiuteenus ja noorte vaba aja veetmise võimalused, mis puuduvad enamuses nn kantide välistes piirkondades või ei ole lastele, noortele ja ka teistele elanike vanusegruppidele kergelt kättesaadavad. Siinkohal on üheks probleemiks halb ühistransport ning laste huviringides osalemine, mis on olemas otseselt vanemate jõukusest.

1.2. Põhja-Harju Koostöökogu liikmed

Põhja-Harju Koostöökogu liikmed sektorite lõikes:

Piirkonna vallad	Kohalikke omavalitsusi	Ettevõtteid	Mittetulundus-ühinguid ja sihtasutusi	Kokku
Jõelähtme	1	4	11	16
Rae	1	4	7	12
Viimsi	1	2	7	10
Kokku	3	10	25	38

Põhja-Harju Koostöökogu asutajaliikmeid oli 11. Arengustrateegia kinnitamise hetkel on liikmeid 38. Liikmete arv on enam kui kolmekordistunud. Kasvav huvi ja valmisolek osaleda juba Arengustrateegia kujundamise protsessis on märgiks pideva teavitustöö ja kaasamise tulemuslikkusest.

1.3. Põhja-Harju Koostöökogu areng ja kogemus

Maaelu arengud Euroopa Liidu said eduka alguse Leader-programmi käivitamisega 1991.a.

Selle meie jaoks suhteliselt pika tegevusaja jooksul on erinevates EL maades leidnud rakendamist väga huvitavad ideed ja algatused, tunduvalt on tõusnud maarahva aktiivsus ja väärikuse tunne, süvenenud on nii vanade kui ka noorte austus ja armastus oma kodukandi vastu. Leader lähenemine oli algusest peale erinev nn traditsioonilistest maaelu arengu meetmetest just selle poolest, et ta näitas kuidas toimida, mitte seda, mida oleks vaja teha.

Leader-lähenemist saab lühidalt iseloomustada seitsme põhielemendi kaudu:

- Piirkonnapõhised kohaliku arengu strateegiad
- Altpoolt tulev algatus
- Avaliku ja erasektori partnerlus – kohalikud tegevusgrupid
- Uuenduste tegemise soodustamine
- Omavahel seotud ja mitut valdkonda hõlmavad toetusmeetmed
- Võrgustikutöö
- Koostöö

Eestimaal avanes võimalus liituda Leader-lähenemistega peale EL liikmeks saamist, kusjuures laiemas ulatuses alustati selle võimaluse rakendamisega alles 2006.a. Meie piirkonnas alustati „põhjamaaliku rahuga“ mõttevahetusi ja koostööpartnerite otsimisega 2007.a., mil arutelud jõudsid ka Jõelähtme-, Rae- ja Viimsi valdade volikogudesse.

Tegelik tegevus algas 16. juunil 2008.a. kui asutati Leader-meetme rakendamiseks Mittetulundusühing Põhja-Harju Koostöökogu (edasiselt Põhja-Harju KTK). Põhja-Harju KTK ühendas koostöökaks Jõelähtme, Rae ja Viimsi vallavalitsused ning nende valdade territooriumil tegutsevad äriühingud, ettevõtjad ja mittetulundusühendused. Põhieesmärgiks seati maapiirkonna arengule kaasaaitamine LEADER meetme ning muude Euroopa struktuurfondide rahastamise toel. Asutajaid oli 11 liiget, kes valisid 3-e liikmelise juhatuse, mis asus tegutsema. ning juba 14.08.2008.a. esitati taotlus Koostöökogu tegevuse käivitamiseks ja strateegia väljatöötamiseks perioodil 16.06.2008.a. kuni 31.12.2009.a.

Esimese üritusena, millega meid kaasa haarati Eestimaal Leader-liikumisega oli 3.-4. juulil 2008 toimunud Rahvusvaheline suvelaager Vanaõue Puhkekeskuses. Siis saime esimest korda tõeliselt tunda, et alustame suurepäraselt, paljus entusiastlikku ja enamuses heatahtlikku tegevust maaelu arendamiseks! Meid võeti aplausiga vastu sellesse toredasse seltskonda!

Põhja-Harju KTK esimene ulatuslikum arutelu toimus 17. juulil 2008.a. nõupidamisel, kuhu kaasati ka laiem osavõtjate ring meie piirkonnast. Sellel Nõupidamisel arutasime põhikirja täpsustusi, rahastamise taotluse ülesehitust, omafinantseerimise võimalusi ja tegevussuundi. Nende mõttevahetuste tulemusena sai 5. augustil 2008 ladusalt läbiviidud üldkoosolek Viimsi vallamajas, millel kinnitasime taotluse ja eelarve perioodiks 01. juulil 2008 kuni 31.12.2009.a. 14.08.2008.a. esitasime taotluse Põhja-Harju KTK tegevuse käivitamiseks ja strateegia väljatöötamiseks ning eelarve eelpool mainitud perioodiks. Selle teema käsitamise lõpetamiseks lisame, et EV Põllumajandusministri 3.novembri käskkirjaga nr 202 tunnistati meie Koostöökogu vastavust Euroopa Liidu Leader-programmiga ühinemiseks ning sama käskkirjaga määrati Põhja – Harju KTK strateegia väljatöötamiseks toetussumma 1 635 000 krooni.

Seoses sellega, et meie 14. augustil 2008.a taotluses esitatud strateegia väljatöötamise finantseerimise PRIA poolne toetussumma oli 2 miljonit krooni, mis erines kinnitatud kogusummast, viisime sisse vastavad muudatused oma eelarves, mille esitasime 17.12.2008.a. üldkoosolekule. Valdade sõnum sellel üldkoosolekul oli kaasfinantseerimise vahendite eraldamise raskustest, mis tingis vajaduse veelkord muuta eelarvet. Lõplik vaadeldava perioodi eelarve kinnitati 17.02.2009.a. toimunud üldkoosolekul.

Kokkuvõttes korraldati vaadeldaval perioodil viis üldkoosolekut 5.08.2008.a., 17.12.2008.a., 17.02.2009.a. 09.06.2009.a. ja 24.11.2009.a. Oleme väga tänulikud Maamajanduse Infokeskusele, EV Põllumajandusministeeriumile ja PRIA-le selle eest, et saime osaleda seminaridel- õppustel kokku 13 korral, seega praktiliselt iga kuu ühel neist.

Meie 12 liikmeline aktiiv osales „uustulnukate“ koolitusel 18.-19. novembril Nelijärvel. Koolituse korraldas Maamajanduse Infokeskus. Kokku kolmeteistkümmel korral osalesime 2-kuni 4- liikmeliste gruppides Maamajanduse Infokeskuse, Põllumajandusministeeriumi ja PRIA poolt korraldatud seminaridel, neist ühel korral Tallinnas Tähetorni hotellis, ühel Põlluministeeriumis, ühel korral Lepiku talus, teistel kordadel kas Jänedal või Aegviidus.

Sellega oleme aktiivselt osalenud üritustel ja saanud koolitusi ja väljaõppeid.

Lisaks oleme tänulikud ka selle eest, et meie esindajana osales A. Kannike 5-10. oktoobril Eesti Leader kohalike tegevusgruppide õppereisil Taanimaale ja 28. oktoobril 2008.a. Leipzgis Rahvusvahelisel Kongressil ja Messil „Euroopa koostöövõimalused maaelu arendamisel“; 14.-18.2009.a. osalesid Peeret Böckler ja Arno Kannike õppereisil Rootsi Kuningriiki; 5.-9.10.2009.a. osales Arvo Olek õppereisil Rootsi Kuningriiki.

Juhatus pidas kokku 22 koosolekut, mis olid vajalikud jooksva juhtimistegevuse suunamiseks ning millel arutati kõiki Koostöökogu ülesandeid ja tegevust s.h. PRIA-le esitatud taotluses esitatud p.4 „Kavandatud tegevused ja ajakava“ täitmist, üldkoosoleku otsuste täitmist, osalemist Leader Eesti ja rahvusvahelistel üritustel, Põhja- Harju KTK tegevuse laiaulatuslikku tutvustamist ja perioodikas kajastamist. Ajakavas toodud üritused on kõik täidetud, v.a. see, et üks välisõppereis jäi korraldamata, kuna rahalised vahendid seda ei võimaldanud. Esimese õppereisiga Eestis külastasime 6.11.2008.a. MTÜ Roheline Jõemaa kohalikku tegevusgruppi, mis andis meile juurde suure hulga häid kogemusi. Õppereis Soome Varsin Hyvä ry tegevuspiirkonda toimus 25.-27.11.2009.a.

Juhatus korraldas Koostöökogu liikmetele ja piirkonna kodanikeühendustele kokku 8 infopäeva erinevates piirkonna asumites: Nõmme talus Kallavere külas Jõelähtme vallas, Rae valla Kivitalu puhkekeskuses, Harmoonikumi tervisekeskuses Viimsis, Loo Kultuurikeskuses, Jõelähtme rahvamajas ja Viimsi, Jõelähtme ning Rae vallamajades. Selline korraldus võimaldas ümberkaudsete külade esindajate paremat osavõttu ning samas saime ülevaate ka piirkonna erinevate külade muredest ning mõtetest Leader-programmi kohaselt talitamiseks.

Suure töö tegi ära juhatus täiendavate liikmete kaasamisega ning selle tulemusena on seisuga 30.11.2009.a. meie Koostöökogus 38 liiget.

Eraldi soovime rõhutada võimalust ka teistkordselt osaleda Rahvusvahelisel Suveseminaril, mille korraldasid Maamajanduse Infokeskus ja EV Põllumajandusministeerium ning Läti Vabariigi vastavad sõsarorganisatsioonid. Suveseminar „Lähme naabritele külla“ toimus Kapteinu osta's Salacgriva lähisel Lätimaal. Suurepärase korralduse, sisukad ettekanded ja üle 220 osavõtja andsid juba tugeva sisetunde meie kuulumist väga vääriskasse seltskonda!

Alates 2009.a. veebruarikuust korraldasime kokku 7 Arengufoorumid-Tuleviku Töötuba, tegime 5 intervjuud, s.h. kõigi kolme vallavanemaga, toimusid 8 infopäeva ja 2 teemapäeva,. Lisaks mitmed kohtumised –vestlused. Kokku osales üle 120 Koostöökogu liikmete esindaja ja rohkem kui 50 mitteliikmetest piirkondlike ühenduste aktivisti. Vastavalt ekspertide poolt esitatud metoodikale sai Arengufoorumitel läbiviidud nn SWOT analüüs, kuigi veidi erinevalt traditsioonilisest lähenemisest. Selgus, et enamuses kohaliku elu edendamise küsimustes, eriti kultuurilistes ja sotsiaalsetes küsimustes on ühised huvid, mida iseloomustavad ühised traditsioonid, kohalik identiteet, ühtekuuluvustunne ning ühised vajadused ja ootused. Selliselt piirkonna võrdlusaluseks seadmine lihtsustab meie piirkonna tugevate ja nõrkade

külgede, ohtude ja võimaluste ning piirkonna potentsiaali äratundmist ja säästva arengu peamise kitsaskohtade kindlakstegemist.

Arengufoorumitel saime väga head informatsiooni otse algallikatest, seega loovjuure tasandilt e. külarahva käest. Rõhutaks siinjuures, et *altpoolt tuleva algatuse kasutamine ja soodustamine ongi üks kõige olulisemaid Leader-lähenemise tunnuseid!*

Täna julgeme me juba tõdeda, et Uuringute läbiviimisel osalenute arusaamises on küllaltki selge koha leidnud *strateegia üldine põhimõte, suunata oma oskused, tahe* (ja ka osa kallist ajaressurssi) *tegevustele, mis suurendavad kohalikku suutlikust, luues uusi töökohti ja mitmekesistades elu maapiirkonnas.*

Võib julgelt kinnitada uuringutes osalejate arvamust, et kogutud materjalid on väga laiaulatuslikud, põhjalikud ning kõiki maaelu valdkondi haaravad. Need materjalid on heaks abiliseks ka omavalitsuste töö korraldamisel, sest kõigi maaelu probleemide ja eelduste väljatoomisega on ka vallaametnikel kergem oma tööd teha omavalitsustele pandud kohustuste täitmisel. Eeltooduga tõrjuks ka väite, et oleme oma uuringutes asjata omavalitsuste ülesannetega seonduvaid probleeme käsitletud.

Arvame, et kõigi läbiviidud- ja osaletud üritustega saame lugeda oma tegevuse tulemusi heaks ning eeskätt iseendile kinnitada, et oleme õigesti valitud ühise küla- ja seltsielu arendamise tee alguses. Alustasime vaid 11- liikmelisena, täna on meid juba 38. Kusjuures lisaks liikmetele oleme kaasanud oma üritustele mitteliikmeid, nagu Rae valla alevike ja külade ühendus, Prangli Saare Külade Selts (kes astus ka meie liikmeks), Kaberneeme, Tammneeme, Leppneeme, Patika, Uusküla jt külaseltside esindajaid, kes kenasti on heaks kiitnud Leader-lähenemise võimalused ning loodetavasti meiega ka liituvad.

18., 19. ja 26. juunil 2009.a. toimunud töökoosolekud ja lõpufoorum andsid tulemi nii meie jaoks tähtsa visiooni kujundamiseks, kui ka mõttevahetusteks, millede alusel saime täpsustada Strateegia prioriteetide grupeeringuid, määratleda Koostöökogu tegevusvaldkonnad.

Olema kõikidel meie poolt korraldatud üritustel informeerinud ka sellest, et oma projektide rahastamiseks saavad taotlusi esitada Jõelähtme-, Rae- ja Viimsi valla territooriumil tegutsevad mittetulundusühingud, sihtasutused, äriühingud, sealhulgas füüsilisest isikust ettevõtjad ja muidugi vallavalitsused. Piiratud ulatuses antakse see võimalus ka seltsingutele.

Oma ootused rajame sellele, et esitatakse projekte, mis ka ellu viiakse ja mis aitavad parandada elukeskkonna kvaliteeti, luua töökohti ja pakkuda maapiirkonnas paremaid teenuseid. Toetame ettevõtmisi kultuuri, keskkonna ja huvihariduse valdkonnas. Abi saab turismitoodete kujundamisel ja aktiivse puhkuse võimaluste loomisel piirkonnas. Eriti hinnatakse uuenduslikke lahendusi nii mikroettevõtluses kui ka vaba aja sisustamisel ning rahva harimisel.

Toetusraha saab taotleda ka mõõdukaks investeeringuks ja väikesemahuliseks ehitustegevuseks, planeerimiseks ja projekteerimiseks.

Esimesed taotlusvoorud avanevad kavade kohaselt järgmise aasta esimese kvartali lõpus. Voorusid korraldatakse järgneva nelja aasta jooksul, seega aastani 2013 ja siis on veel kaks aastat tegevuste elluviimiseks. Niisiis, aastal 2015 peavad kõik head käeoleva arengustrateegiaga plaanitavad ettevõtmised olema teoks tehtud.

Korraldatud üritustel esitatud mõttekäigud, arvamused ja seisukohad olid heaks lähtematerjaliks Strateegia koostamisel, mis edasiselt võimaldavad koostöös lahendada mitmeid piirkonna olulisi küsimusi.

Esiteks: tellida uurimistöid nn pehmete investeeringutena piirkonna maaelanikkonna kaardistamiseks eesmärgiga selgitada välja huvigrupid, kohalike inimeste potentsiaal jms.

Teiseks: leida võimalusi rakendada tegevuspiirkonda võimalikult tervikuna hõlmavaid kohalike omavalitsuste osalusel ellu viidavaid projekte. Näiteks kergliiklusteede võrgustik, mis võimaldab kohalikel elanikel tervislikke vabaõhuharrastusi ja ohutut liikumist üle valdade piiride huviväärsuste juurde Aruvallast kuni Püünsini või Kaberneemni ja ka Prangli ja

Naissaarele ning väikesaartele. Selliste algatuste juures toetame Leade programmi kaudu planeeringuid, projekteerimist ja võimalike kaasnevate teenuste käivitamist.

Kolmandaks: rahastada Leader-telje kaudu uuringute ja projektide koostamisi jms, mis on suunatud nii mõnegi piirkonda haarava suurema investeeringu tegemiseks (näiteks kogu piirkonna vanurite ajakohase hooldekodu rajamise vajaduste ja võimaluste uuringute läbiviimine, ühise noorte puhke-, spordi- ja huviala kompleksi rajamise uuringute teostamine) jms. Kusjuures investeeringuteks saab taotleda vahendeid ka teistest arengufondidest.

Neljandaks: teha ühiseid õppereise nii Eestimaal kui ka välisriikides, et tutvuda kohalike tegevusgruppide saavutustega ja arenguprojektide koostamisega;

Viidendaks: arendada meile nii vajalikku kogukondi ühendavat seltsielu, mis nõuab tõsisid pingutusi just Tallinna mõjupiirkonnas.

2. Põhja-Harju Koostöökogu organisatsioon

2.1. Ülesehitus ja arendamine

Põhja-Harju Koostöökogu liikmeiks on kolm valda: Jõelähtme, Rae ja Viimsi kohalikud omavalitsused ning valdades tegutsevad ettevõtted ja mittetulundusühendused. Hetkel on liikmeid 38, kusjuures igast vallast on lisaks vallale liikmeteks juriidilised isikud erinevaist sektoreist – ettevõtjad, sh füüsilisest isikust ettevõtjad, mittetulundusühingud ja sihtasutused.

Põhja-Harju koostöökogu kõrgeimaks organiks on üldkoosolek. Üldkoosolek valib kolmeliikmelise juhatuse. Igapäevaselt juhib tegevusi tegevjuht ja tööle osalise tööajaga raamatupidaja. KTG ülesannete täitmiseks on moodustatud teemarühmad, kui püsivad tööorganeid, strateegia hindamise on kaasatud eksperdid.

Põhja-Harju Koostöökogu kui organisatsiooni arendamiseks koostatakse 2010.a. arengukava, mille arendamise üldised suundumused on:

- organisatsiooni jätkusuutlikkuse tagamine;
- strateegia ja selle meetmete sihipärane rakendamine;
- organisatsiooni ja tema struktuuriüksuste kujundamine vastavalt strateegia elluviimisest tulenevatele vajadustele;
- organisatsiooni struktuuri muutmine ja täiendamine ning kompetentside tagamine silmas pidades eesisevaid ülesandeid ja liikmete ning sihtgruppide vajadusi;
- organisatsiooni liikmete esindajate, struktuuriüksuste liikmete, kaasatavate sihtgruppide esindajate nõustamine, teavitamine, kaasamine, koolitamine;
- võrgustikes osalemine kogemuste täiendamiseks ja oma kogemuste vahendamiseks.

Vaata ka Lisa 1. Põhja-Harju Koostöökogu põhikiri.

2.2. Juhtimispõhimõtted

Juhtimispõhimõtted, nagu ka kogu Põhja-Harju Koostöökogu tegevus, tugineb LEADER-lähenemise põhielementidele:

- piirkonnapõhine lähenemine;
- alt-üles lähenemine;
- partnerluse põhimõte;
- uuenduslikkus;
- mitme sektori ühendus;
- võrgustikes osalemine ja nende kujunemisele kaasaaitamine;
- koostöö.

Partnerluse tagamiseks on sätestatud, et üldkoosolek on otsustusvõimeline, kui sellel osaleb või on esindatud üle poole KTG liikmetest, kusjuures omavalitsusüksuste esindajate ning riigi või kohaliku omavalitsusüksuse osalusega juriidiliste isikute esindatus on vähem kui 50%. Omavalitsusüksuste esindajate ning riigi või kohaliku omavalitsusüksuse osalusega juriidiliste isikute esindatus peab olema alla poole ka teistes otsuseid vastu võtvates KTG moodustatud struktuuriüksustes ja tööorganeis.

Põhja-Harju Koostöökogu kui õppiv organisatsioon (vt lisa 4)

Õppivast organisatsioonist ja selle tunnustest on maailmas levinud käsitlused mõned aastakümned. Leader kohalike tegevusgruppide loomine, strateegiate ja rakenduskavade koostamine ja nende elluviimine sobitub hästi kaasaegse Õppiva Organisatsiooni kui protsesse suunava kontseptsiooniga.

Järgnevas on toodud kõige olulisemad Õppiva Organisatsiooni tunnused ja nende kajastumine KTG tegevustes.

Õppiva organisatsiooni olulisemad tunnused on:

Eestvedamine;

Liikmete/sihtgruppide kaasamine otsustamisse;

Avatus;

Tugev organisatsioonikultuur, laienemist ja tugevnemist võimaldav struktuur;

Süsteemne mõtlemine ja -lähenemine probleemide lahendamisel;

Infosüsteem - teadmiste jagamine, säilitamine ja ülekandmine;

Ühine visioon, ühised eesmärgid, partnerlus, uued hoiakud, väärtused ja oskused

(Välis)keskkonna jälgimine;

Hindamissüsteemid;

Õppimist soodustava keskkonna loomine, õppimine minevikukogemustest ja parimatest praktikatest, enesearendusvõimalused kõigile ning koos õppimine;

Loovus, eksperimenteerimine ja tulemuslikkus.

2.3. Töökorraldus

Üldkoosoleku pädevuses on: põhikirja muutmine; eesmärgi muutmine; juhatuse liikmete määramine ja tagasikutsumine ning juhatuse liikmete tasustamise küsimuse otsustamine; Koostöökogu tegevuse korraldamiseks muu organi, sealhulgas toetuste taotluste hindamise ning jaotamise projektikomisjoni liikmete arvu ja koosseisu, komisjoni töökorra kinnitamine ning komisjoni liikmete ja asendusliikmete valimine, revisjoni määramine; tegevuskava, arengukava või strateegia, strateegia igaaastase rakenduskava ja nimetatud dokumentide muudatuste vastuvõtmine, Koostöökogu valdkondlike teemarühmade moodustamise korra kinnitamine, ja teised seadusandlusest tulenevad ülesanded.

Ühingu igapäevast tegevust juhib juhatus, kes vastutab üldkoosoleku otsuste täitmise eest. Juhatuses on minimaalselt 3 liiget. Juhatus liikmed määrab ametisse üldkoosolek kolmeks aastaks. Juhatus ülesandeks on strateegiliste dokumentide koostamise koordineerimine, eelarve koostamine ja esitamine üldkoosolekule, raamatupidamise ja asjaajamise korraldamine.

Projektitoetuste taotluste hindamise komisjon moodustatakse KTG tegevuspiirkonna arengustrateegia ja/või arengukava elluviimisel piirkonnast esitatud taotluste ja projektide läbivaatamiseks ja hindamiseks ning rahastamisotsuste tegemiseks.

Komisjoni liikmete arv on 6 - 9, kusjuures omavalitsusüksuste esindajate ning riigi või kohaliku omavalitsuse osalusega eraõiguslike juriidiliste isikute esindatus peab olema alla poole. Huvide konflikti puhul on komisjoni liige kohustatud ennast selle küsimuse arutelust ja otsustamisest kirjalikult taandama. Üldkoosolek kinnitab juhatuse ettepanekul komisjoni töökorra.

Strateegia muutmiseks ja täiendamiseks organiseeritakse teemarühmad ja korraldatakse seminare ja ümarlaudu. Kõikide strateegia prioriteetide aruteludel püütakse kaasata inimesi kõikidest sektoritest. Vajadusel kutsutakse majandus- ja sotsiaalvaldkonna eksperte ja spetsialiste ning aktiivseid inimesi ka väljastpoolt liikmeskonda.

Põhja-Harju Koostöökogul on bürooruumid Loo alevikus. Kontor on avatud regulaarselt ja seal paikneb tegevjuhi töökoht. Loole on suhteliselt hea bussühendus, seega on ka ilma autota võimalik bürood külastada. Büroos on kaks töökohta ja väike nõupidamiste laud. Kõrval asub Teeninduskeskuse saal, mida on võimalik kasutada seminariruumina. Meie praktika kohaselt on plaanis korraldada seminare ja infopäevi ka piirkonna erinevates paikades, et kaasata rohkem inimesi.

Strateegia rakendamise perioodil, enne taotlusvoorude avamist rakendatakse tegevusse minimaalselt kolm piirkondlikku nõustajat.

Raamatupidaja-asjaajaja on võetud tööle töövõtu lepinguga. Koostöökogu veebilehe kaudu saab üldist informatsiooni koostöökogu tegevusest, juhatuse tööst, töörühmade tööst ja strateegia ning rakenduskavade uuendustest või muudatustest. Kogu teave taotlusvoorudest ja sellega seonduvast on veebilehel olemas, kuid teavet jagatakse ka muude kirjalike ja suuliste vormide abil. Inglise keelne lühiinfo on plaanis paigutada veebilehele peale strateegia kinnitamist.

Vaata ka Lisa 1. Põhja-Harju Koostöökogu põhikiri.

2.4. Elujõulisus

Põhja-Harju Koostöökogu elujõulisuse oluliseks tagamiseks käsitletakse Koostöökogu Õppiva Organisatsioonina. Selle põhiteljeks on tegevuste sihipearatus, koordineeritus, koostöö ja tulemuste analüüs. Sealt edasi kavandatavate tegevuste korraldamine tuginedes tehtu analüüsile. Organisatsiooni elujõulisuse tagavad liikmed, kellel on vajalik motivatsioon. Motiveerituse säilimise ja kasvu tagamiseks (ka liikmelisuse suurendamiseks) on vajalikud teavitamine, kaasamine ja tegevuste süsteemsus ning jätkuvus.

Finantsilise poole peavad tagama ühelt poolt liikmed liikmemaksudega ja siin on oluline kohalike omavalitsuste panus. Kohalike omavalitsuste liikmemaks on mõistlik viia proportsiooni valdade elanike arvuga arvestusega 10 krooni registreeritud elaniku kohta aastas.

Teiselt poolt on tähtis tõhus haldussuutlik toimimine, et otstarbekalt kasutada organisatsiooni arenguks ja tegevusteks mõeldud Leader meetme toetust.

3. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna sotsiaalmajanduslik olukord

3.1. Sotsiaalmajandusliku olukorra kirjeldus

Ajaloolised piirid ja piirkonnad on olnud läbi aegade erinevad. Looduslikud eeldused (rannik, saarelisus, mullastik, maavarad jne on ühised alapiirkonniti. Näiteks Jõelähtme ja Viimsi on mereäärsed vallad, kus ka saared. Rae vallas merepiir puudub. Viimsi ja Rae on Tallinnaga rohkem seotud, sealhulgas valglinnastumisega. Jõelähtmel rohkem maalisemat piirkonda.

Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna rahvastik

	Statistikaameti andmed, seisuga 01.01.2009	Rahvastikuregistri andmed, seisuga 30.03.2009
Jõelähtme vald	5258	5607
Rae vald	8329	11500
Viimsi vald	8868	15545
Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkond	22455	32652

Tallinna mõju Põhja-Harju tegevuspiirkonna majandusele ja rahvastikule toob kaasa keerukamad seosed ja suhted, millest on osaliselt tingitud ka statistikaameti ja rahvastikuregistri andmete suur erinevus.

Ajaloolises mõõtnes mõjutavad sõdade toimumisalad, võõrvalitsejate territoriaalne paiknemine, kihelkonnad aga ka näiteks paikkondlik majandustegevus (tugev mõis-nõrk mõis; jõukas kalurikolhoos, traditsiooniline põllumajanduspiirkond).

Tallinna lähedus on tekitanud palju käegakatsutavaid võimalusi inimestele töökoha saamiseks, teenuste saamiseks läbi kõigi nende erinevate aegade.

Tänapäeval inimeste “pendeldamine” peale võimaluste avardamise võtab neilt aga aega ning energiat ja aktiivsust paikkondlikuks tegevuseks jääb vähemaks.

Võimaluste rohkus ühelt poolt ja “sotsiaalse energia kadu” teiselt poolt on üheks põhjuseks, miks Rae, Viimsi ja Jõelähtme vallad on ühinenud Leader meetmega teistest Eestimaa KTG-dest hiljem.

Koostöö

Senine koostöö on seotud paljuski Tallinna ümber paiknemisest tulenevatest vajadustest/probleemidest. Koostöövaldkonnad on sarnased teistele piirkondadele – haridus, transport, jäätmekäitlus, veesüsteemid jt, mis tulenevad kohalike omavalitsuste põhiülesannetest. Koostööd on takistanud või ühekülgselt suunanud poliitiline ebastabiilsus, paratamatu tegutsemine KOKS-i raamides, omafinantseerimisvõime süvenev nappus.

Tallinna ümber olevate jõukaks peetavate valdade rahalised võimalused on piiratud sellega, et elanike hüppeline juurdekasv on toonud kaasa ka väga suure infrastruktuuridele mineva rahastamisvajaduse vähendades sellega võimalusi muudeks arendusteks. Tegelik elanike arv on täpselt määratlematu, kuna sissekirjutuse kohustust tegeliku elukohaga ei seostata. Sellest ka isikliku tulumaksu laekumise suurus ei seondu tegeliku elukohaga.

Ettevõtlus

Maksu- ja Tolliameti andmebaaside järgi on tegevuspiirkonnas kokku 688 äriühingut (välja arvatud füüsilisest ettevõtjatest isikud), mis deklareerisid 2008. a kohta käivet. Äriühinguid on Viimsi vallas 354, Rae vallas 242 ja Jõelähtme vallas 92. Piirkonnas on 6-8 üle 250 töötajaga

suurettevõtet. Tegevuspiirkonnas on mittetulundusühendusi kokku 567, neist Viimsi vallas 259, Rae vallas 198 ja Jõelähtme vallas 108.

Elanikkonna ettevõtlusaktiivsust iseloomustab ettevõtete arv saja elaniku kohta. Eesti maapiirkonnas oli see näitaja 2005. aasta alguses 5,6, kusjuures maakondade lõikes olid erinevused kahekordsed (Põllumajandusministeeriumi uuring 2006).

Tegevuspiirkonna valdades jaguneb ettevõtlusaktiivsus järgmiselt:

Viimsi vald - 15545 elaniku kohta 354 äriettevõtet, ühistut või ühingut, 66 FIE-t ja 259 MTÜ-d, seega 100 elaniku kohta 2,3 äriettevõtet, 0,4 FIE-t ja 1,7 MTÜ-d.

Rae vald - 11500 elaniku kohta 242 äriettevõtet, ühistut või ühingut, 18 FIE-t ja 198 MTÜ-d, seega 100 elaniku kohta 2,1 äriettevõtet, 0,2 FIE-t ja 1,0 MTÜ-d.

Jõelähtme vald - 5607 elaniku kohta 92 äriettevõtet, ühistut või ühingut, 11 FIE-t ja 108 MTÜ-d, seega 100 elaniku kohta 1,6 äriettevõtet, 0,2 FIE-d ja 1,9 MTÜ-d

(Andmed 30. märtsi 2009 seisuga)

Ettevõtlusaktiivsus

Keskmiselt tegutseb KTG tegevuspiirkonnas 100 elaniku kohta 11,4 ettevõtet, mis on 2007. aasta Eesti keskmisest ettevõtlusaktiivsuse näitajast 7,6 parem. Kõige suurem ettevõtlusaktiivsus on Tallinnas - 12. Eeltoodut arvestades võib hinnata ettevõtlusaktiivsust piirkonnas Eesti keskmiste näitajatega võrreldes heaks, mis annab tegevuspiirkonna arengupotentsiaalile tähelepanuväärse kaalu.

Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkond on peamiselt väikeettevõtluse piirkond keskmisest kõrgema ettevõtlusaktiivsusega. Avaliku sektori osakaal töandjana suureneb tegevuspiirkonnas kiiremini kui Eestis keskmiselt. Tegevuspiirkonna töandjad hindavad oma töötajaid kõrgelt ja on suutnud komplekteerida töövõimelised meeskonnad. Töandjad loodavad oma probleemide lahendamisel eelkõige iseendale. Töandjatele teeb muret noorte suhtumine töösse, sest tööliselukutsetel on madal maine, e füüsilise töö madal prestiiž ühiskonnas. Registreeritud töötuse näitajad kirjeldavad koostööpiirkonda Eesti keskmisega võrreldes probleemsemana kui Eesti tööjõu-uuringu näitajad.

Ettevõtluse tugevused:

Logistiliselt hea asukoht - kahe suure maantee ja raudtee läbimise näol ning lennuvälja ja sadamate olemasolu piirkonnas;

kvaliteetsete tootmisvahendite – maa, mere ja loodusressursside olemasolu;

turvaline keskkond, kuritegevus suhteliselt madal;

ettevõtlusel pikaajaline traditsioon; on leitud turunišš;

väikeettevõtlus tuleb toime väikese organisatsiooniga;

väikeettevõtlus on paindlik välismuutuste suhtes;

ettevõtlus pakub eneseteostamise võimalusi;

noorte huvi hariduse vastu;

on olemas palju erinevaid oskustöölisi;

vajadus põllumajandustoodangu järele (toiduained) on alati olemas.

Põllumajanduse tugevus

Põllumajanduses on olemas teadmised ja oskused põllukultuuride kasvatamiseks; põllumajandustootmise traditsioonid on tugevad; põllumajanduse tehniline varustatus on hea; mahetootmine on arengutrendis; olemas on vaba tööjõudu talutöödeks; ettevõtlikud inimesed, kes on huvitatud maaelu arengust.

Vallad ja külad

Kõigis valdades on hoogustunud külaliikumine, küladel külavanemad, külaseltsid. Külatemaatika kajastub kodulehekülgedel. Vallad toetavad külaliikumist eelkõige mittetulundusühenduste toetamise (sh külaseltsid) kaudu. Külade arendamise mudelid on erinevad.

3.2. Tegevuspiirkonna ja sotsiaalsete gruppide probleemid ja vajadused

Ülevaade tegevuspiirkonna ja sotsiaalsete gruppide probleemidest ja vajadustest on koostatud valdaval strateegiat kujundanud töögruppides ja arengufoorumitel osalenud sotsiaalsete gruppide esindajatelt saadud materjalide põhjal.

Füüsiline infrastruktuur, transport, logistika.

Infrastruktuurid, nii füüsilised kui ka sotsiaalsed, on paikkonniti ebapiisavad. Ühendus mandri ja saarte vahel kallis, ebamugav ja ebapiisav. Ühistranspordi korraldus piirkonnas on elanike vajadusi mitterahuldav, takistab tööl, huviringides ja kultuuriüritustel käimist. Ühistranspordi liikumise ajad on erinevatele sihtrühmadele ebasobivad, eriti halb on olukord äärealadel. Ühistransport ärilises mõttes ei ole tasuv. Suur on vajadus ajakohaste valdadesiseste- ja -üleste (ka piirkonnaüleste sh Tallinnaga ühendavate) transpordiskeemide väljatöötamiseks ja nende rakendamiseks.

Energiavarustus.

Elektriga varustus on eriti halb Prangli saarel. Mandrilt lähtuv kaabel on katki ja selle parandamist Eesti Energia ei plaani? Kavas on uue generaatori paigaldamine. Samaaegselt ei ole suudetud saarerahvaga kokku leppida alternatiivenergiastüstemide rajamises.

Seltsimajad ja huvialad

KTG piirkonna paljudel ajaloolistel hoonetel ning ka viimase sajandi lõpuveerandis rajatud ehitistel puudub rakendus, hooned lagunevad. Ressurssi renoveerimiseks/restaureerimiseks ei jätku. Samas pole piirkonna inimestel piisavalt kohti kooskäimiseks, huvitegevusteks ning kohapealsete teenuste pakkumiseks –vastuvõtuks. Näiteks on valla sotsiaaltöötajad nõus kohtuma külarahvaga kohapeal, kuid selleks puudub ruum?

Sotsiaalne infrastruktuur ja teenused

Avalikud teenused, sotsiaalse suhtlemise võimalused on piirkonniti ebahühtlaselt jaotunud ja äärealadel halvasti kättesaadavad. Eriti suur probleem on eakatel inimestel.

Süsteemse planeeringutegevuse ja kinnisvaraarenduse sidustamatus on tekitanud piirkonnas koolikohtade ja lasteaiakohtade, avalike- ja isikuteenuste puuduse. Vaja on enam hooldekodusid ja „liikuvaid teenuseid” eakatele (vt. eelmises lõigus toodud näidet).

Kohalik poliitika, õiguslik regulatsioon, haldus

Areng, eriti kinnisvara-arendus, on Tallinna lähivaldades sh Põhja – Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas olnud väga kiire. Üld- ja detailplaneeringute protsess oma pikaajalisuse tõttu pole jõudnud arengutele järele. Nii on tekkinud uusasumeid, kus puuduvad vajalikud infrastruktuurid; on tekkinud põlisasustuse ja uusasustuse konflikt-tsoonid ning paikkonnaga integreerumata elanikkonna grupid. Keerulisem on probleemistik ranna-aladel. Pääsud mere äärde on suletud, kallasradasid pole võimalik kasutada. Kohati on teede erastamise tõttu takistatud algsed ja loogilised pääsud inimeste kodudeni.

Probleemid on ka reformimata riigimaaga. On küll positiivseid näiteid, kuid siiski on väga raske saada riigimaad kohaliku omavalitsuse, kolmanda sektori, või ettevõtluse kasutusse.

Osade sihtgruppide (kohalikud mikro- ja väikeettevõtjad, rannakalurid) jaoks on tegevusi takistavaks asjaoluks keskkonna-alased (looduskaitse-, maastikukaitse jm) ja muinsuskaitsealased piirangud. Samas võimaldaks loodus-, ajaloo- ja kultuuripärand edendada mitmesugust ettevõtlust, eelkõige kontrollitud/suunatud turismi, puhkemajandust, kultuurhariduslikku tööd.

Ettevõtluskeskkond

Vabu töökohti kohapeal, eriti äärealadel on vähe või nad puuduvad. Samas pole loodavate ettevõtete jaoks ka vajaliku kvalifikatsiooniga piisavat hulka töökäsi. Ebapiisav on kohapealne investeerimisvõime ja sageli puudub motivatsioon ettevõtluseks.

Tööstuse areng ei ole piirkonnaga seotud sotsiaalses mõttes – põliselanikud ei saa ettevõtetes töökohti; paljud ettevõtjad ei ole huvitatud asukohapaiga arengust, mis ei puuduta vahetult ettevõtet.

Rannakalurite võimalus traditsioonilise töö- ja elulaadiga hakkama saada on oluliselt vähenenud.

Noorte tööalase ettevõtluse koolitus - kasvatus on ebapiisav või puudub täiesti..

Kasutamata on turismi- ja puhkemajanduse, aga ka huvitegevuse potentsiaal piirkonnas – loodusobjektid ja maastikud; ajaloolis-kultuurilised ja muinsusobjektid, rannaalad ja saared. Suure hulga inimeste suunamata viibimine piirkonnas tekitab sageli kahju ja ei too piirkonda sissetulekuid.

Puuduvad majutus- ja toitlustusasutused, karavaniparklad, turismitalud. Üksiküritajatel on turismiäri alustamine ülejõukäiv või puudub selleks motivatsioon.

Koostööks on vaja eestvedajaid, teadmisi. Ka on probleemiks kohalike elanike konservatiivsus ja vastuseis uudsetele ettevõtmistele. (Lühikokkuvõtet turismi ja puhkemajandust kajastavate netimaterjalide ja arengudokumentide analüüsist vt lisa 5).

Turu-uuringud parimate puhke- ja turismikohtade hindamiseks pole piisavad või on liiga üldised. Oskused, teadmised ja koostöö turismivõimaluste kasutamiseks ja tootearenduseks puudub.

Ettevõtlikul inimesel on ettevõtlust alustada raske ja nõuannet, koolitust, teavet keeruline kätte saada. Puuduvad alustajale ettevõtjale taskukohased teenused nagu raamatupidamine ja juriidiline tugi.

Vähesed ja väljakujunemata on töö- ja pereelu ühitamise võimalused, tunda on sellelaadiliste „naabrite“ kogemuste kohta teabe saamine puudumine, mis ilmnis vestlustes ja intervjuudes piirkonna elanikega.

Üheks tõsisemaks probleemiks on meie noore vabaduse ajal saadud eraomandi dominantsus, pärsib turismi ja puhkevõimaluste arendamist (pääs mereranda, jõgede kallastele ja nende kallastajadadele).

Seoses keskkonnamõjude hindamise heakskiitmisega Keskkonna-ameti poolt juhitakse kõrvale enamik Jägala joa vett. Samas juga külastab ligi 100 000 inimest aastas. Kui juga kaotab atraktiivsuse, jääb üks oluline turistide huviobjekt vähemaks.

Puuduvad vanade traditsioonide elustamise eestvedajad ja seega ka tegevused (nt suitsusaunad, sepikojad jm), mis soodustaks nišiturismi. Vajalik on elukestva õppe võimaluste ärakasutamine, õpiringid, töötoad, meistriklässid.

Aktiivsus, sotsiaalne sidusus, koostöö

Suure linna lähedus viib aktiivsed inimesed piirkonnast välja. Selle tõttu on aktiivsus ja omaalgatus piirkonnas, eriti Tallinna lähialadel, vähene. Ühistegevused ja kooskäimiskohad välja kujundamata, mis ei võimalda kogukondadel piisavalt suhelda. See takistab omakorda täiendavalt aktiivsuse teket ja ei teki koostöösuhteid.

Sotsiaalse aktiivsuse ergutamiseks on vajalik pidev eestvedajate koolitus ja motivatsioonisüsteemi kujundamine.

Sektoritevaheline koostöö on suure arengupotentsiaaliga. Ettevõtjate pool on kolme sektori koostöös vähe esindatud. Koostöö kohalike omavalitsuste ja mittetulundusühenduste ja kogukondadega on tunduvalt paremini edenenud. Kogukondade eestvedajad, sh külavanemad vajavad diferentseeritud tegevustuge, kuna ka külad/kogukonnad on eri arenguastmetel ja eri tüüpi. Vajalik on altpoolt tuleva initsiatiivi arvestamine ja soodustamine võimalikult sõltumatuna. Tegevustoetused ei tohiks külavanemat muuta ametnikuks.

Valdade vahel pole kujunenud piisavat koostööhuvi. See takistab piirkondlikku arengut, suuremate projektide elluviimist. Arengu seiskumist põhjustab ka majanduslangus.

SA Harju Ettevõtlus- ja Arenduskeskuse koostööprojektis läbi viidud uuringus on tõdetud, et Harjumaa valdadevaheline koostöö on pigem vähene. Sama tulemus sai ka Rae vallavanem hr. R. Uukkivi oma mahukas uuringus.

Heakord ja turvalisus, loodushoid ja säästlikkus

Põhja- Harju Koostöökogu piirkonnas, nagu teisteski KTG-de piirkondades on raba- ja metsapõlengute mõningane oht, kuid tegelik on kulupõlengute oht eeskätt hoolditsemata ja haldamata riigimaadel.

Arvestades suurte sadamate ja kaubateede lähedust on suur rannikulähedaste alade merereostuse oht, kusjuures suured sadamate tootmisüksused, kütuse- ja söeterminalid toovad endaga kaasa plahvatus- ja tulekahjuohtu ning reostusohu.

Hooldamata on riigimetsad, riikliku tähtsusega maastikukaitsealad ja muud riigile ning osaliselt ka valdadele kuuluvad alad.

Viimsi ja Jõelähtme valdades lõhub meri kaldaid, mille tulemusena on ohustatud kaldale kohati väga lähedale rajatud hooned ja teed. Kaitserajatiste projekteerimine ja ehitamine on kallis ettevõtmine, mistõttu neid töid ei kavandata, sest valdades puuduvad vahendid.

Prügimajandus piirkonnas ebahühtlaselt korraldatud ja paiguti puudulik.

Piirkonna osades asumites on palju pimedaid mahajäetud kohti, puudub või on puudulik tänavavalgustus, mis kõik kokku ei kindlusta turvalisust.

Paljud teed, eriti väikesed on korrast ära, auklikud, tolmavad. Suunaviitasid ja tähiseid ei piisa ja/või on halvasti paigaldatud.

Avalikes kohtades ujumisvõimaluste turvalisus vajab oluliselt parandamist, ka on puudulik heakord, rannarajatiste olemasolu.

Piirkonna inimeste ja külaliste vähene teadlikkus keskkonnanohiust eeldab pidevat teavitustööd, aga ka järeelvalvet.

Noorsootöö

Noortele suunatud tegevus on puudulik. Eriti jääb väheks kohti, kus noored saaksid ja tahaksid rakendada oma ideid. Noored soovivad lihtsalt kohta, kus saaks koos olla, kus noortel võimalik omavahel suhelda, einestada, harrastada mõnda lihtsamat, samas aktiivset tegevust (lauatennis, piljard, lauamängud jmt), milledega ei kaasne suuri kulutusi.

Suur puudus on asumites noortekeskustest, kusjuures olemasolevad on väikesed ja väheste võimalustega. Noorte perede (lastega) koosviibimisekohad puuduvad üldse.

Interneti kasutus ei ole peale kooli paljudes kohtades noortele kättesaadav.

Noortega tegelejaid, sh ringijuhte, eestvedajaid ja juhendajaid napib.

Kokkuvõttes ei ole noorsootöö olukord Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas oma probleemidelt erandlik. Nt uuringu „Noorsootöö rahastamine kohalikes omavalitsustes“, mis kajastab olukorda Eestis üldiselt, on võimalused enamasti vajadusi mitte katvad. Kui ka eelarved on piisavad (suuremates omavalitsustes), jääb siiski noortega tegelejaid väheks ja tegevused ei ole piisavalt mitmekülgsed. Sama on probleemiasetus olnud 4-5 aastat tagasi (vt rakendusuuring Huvialaharidus ja huvitegevus). Sealjuures aga on noorte huvitegevus tõsine edasise tööelu mõjutajaid, st kui ei valitagi tulevast tööd huvialahariduse suunal, on huvitegevuses hõivatud olnud noored läbilöögivõimelisemad (Huvialaharidus ja huvitegevus).

Vaba aeg, arukas aktiivsus

Pealinn oma lähedusega mõjutab halvasti külakogukondade tegemisi ja külaelanike elu soodustades passiivsust.

Nooremad sihtgrupid, aga ka teised aktiivsete tegevuste harrastajad tunnevad puudust selleks vajalikest rajatistest nagu liuväli, suusarada, bowling, sisekergejõustikuhall, skatepark, terviserada, matkarajad ja muud aktiivse tegutsemise jaoks mõeldud rajatised. Vajalikud piirkonnas ulatuslikku ja ohutut liikumist võimaldavad ühendatud kergliikulusteed, mis võimaldaksid asulatest loodusesse siirduda, sisemaalt ranna-aladele, huviväärsustega paikadesse.

Pole piisavalt arendavaid tegevusi erinevates vanusegruppides olevatele inimestele, et rakendust saaks loovus ja rahuldatud eneseteostussoov.

Kohapeal vaba aja veetmise võimalused piiratud. Enamuses väikeasumites puudub kooskäimise ruum, rääkimata seltsimajadst või suuremate külade kultuurimajadest.

3.3. Arengueeldused piirkonnas

Sotsiaalne aktiivsus

Hoogustunud kodanikliikumine ja külaliikumine on toonud endaga kaasa asumikogukondade, aga ka huvikogukondade aktiivsuse suurenemise ja mittetulundusühenduste tekke. Põhja-Harju Koostöökogu moodustamine loob eelduse kohaliku aktiivsuse ja Leader meetme võimaluste abil elukeskkonda paremaks muuta.

Põhja-Harju Koostöökogu poolt korraldatavad teabeüritused ja koolitused, õppekäigud tõstavad sihtgruppide teadlikkust.

Mittetulundusühenduste, ettevõtjate ja kohalike omavalitsuste esindajate osalemine Põhja-Harju Koostöökogu tegevustes ja strateegia koostamise protsessis suurendab motivatsiooni sihipäraseks projektiviisiliseks arendustegevuseks.

Heaks arengueelduseks on kodupaiga arengust, kultuurist ja loodussäästlikust aktiivsest tegutsemisest huvitatud uusasukate ja noorte olemasolu piirkonnas.

Ajalugu, kultuur, loodus

Ajaloolises ja kultuuriloolises mõttes väga suure väärtusega paigad, rikkalik ja ilus loodus, annab võimalusi ettevõtluse ja teenuste arendamiseks. Sama olukord seab ka piiranguid. Vajalik on läbirääkimine, kokku leppimine, otsustamine. Arusaamine niisugusest vajadusest on sihtgruppidel tekkinud.

Looduslik mitmekesisus ja omanäolisus maailma mastaabis (nt karstialad, Põhja-Eesti klint), mis põimub väärtusliku ja veel mitte kaotsiläänud kultuuripärandiga, loovad väga head võimalused piirkonna kultuurilis-haridusliku tegevuse, puhkemajanduse ja turismi arendamiseks.

Piirkonnas on unikaalseid objekte ja rajatisi nagu Vaida meteoriidikraater, Peeter Suure merekindluse rajatised.

Ligi 60 km pikkuses voolab Pirita jõgi, osa Jägala jõest ja Jõelähtme jõgi.

Mitmekesisust suurendab pikk rannajoon ja saared. Seda eeldust võimendab sihtgruppide arusaam teenuste ja toodete kujundamise vajadusest nii külalisele kui oma elanikele ja seda sektoritevahelises koostöös.

Kogumikus Harjumaa pärandkultuurist, milles on ülevaade registreeritud pärandkultuuri objektidest, näeme et Põhja-Harju Koostöökogu piirkonnas on huvipakkuvaid objekte Jõelähtme valla territooriumil 107, Rae valla territooriumil 22, Viimsi valla territooriumil 111. Kokku 240. Eessõnast selgub, et see on ainult seniregistreeritud osa. Näiteks ainuüksi Rebala muinsuskaitseala 74 ruutkilomeetril on üle 350 arheoloogiamälestise. Peale selle jaguneb ala temaatiliselt: avatud maastik; paekiviarhitektuur; taluarhitektuur. Kihilisus on ka ajastuliselt alates muinasaja kihistust kuni kolhoosiajastu ja taasiseseisvuse ajani, millised kõik on nähtaval (vt kogumik Maaarhitektuur ja maastik ptk Kaitseala piiramisrõngas).

Materiaalne eeldus, planeeringud

Palju on olemas olulist infrastruktuuri: maanteed, sadamad, õppeasutused, spordihooned ja rajatised, huvitegevuse paigad. Lisaks võib nimetada kirikuid, mõisaid, arheoloogilisi vaatamisväärtusi.

Lisaks olemasolevale füüsilisele infrastruktuurile on olemas planeeringuid, eskiislahendusi, projekte ja ka osade objektide puhul planeeritud valmisolek omaosaluseks, ideed teemaparkidest ja ühisest turismiklastri kujundamise võimalusest (nt Väike Eesti idee, Rebala, Viimsi Muuseumid)

Teenus-tarbija eeldus

Harrastustegevused, puhkemajandus, kultuur- ja keskkonnahariduslikud tegevused, sport ja looduses aktiivne liikumine on suurima väljavaatega arengusuunad.

Piirkond juba võimaldab nt harrastus- ja lohelennundust, mitmekülgset veesporti, linnuvaatlust ja harrastuskalastust, golfi ning motokrossi ja teiste tehnikaspordi alade harrastamist.

Suur on potentsiaalsete teenuste tarbijate hulk hüppeliselt suurenenud piirkonna elanike, tallinlaste kui ka välituristide näol.

4. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna arengu strateegilised valikud

4.1. Visioon 2020

Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkond on aktiivse koostöö ja huvide ühitamise tulemusena loonud kogukondliku elukeskkonna, kus:

- inimestel on turvaline elada, aktiivselt tegutseda ja tahe heaolu pidevalt taastada;
- lastel, noortel ja lastega peredel on hea olla tänasel päeval ja tulevikus;
- kohalikud inimesed ja külalised saavad osa looduse, kultuuri- ja ajaloo pärandi rikkalikest võimalustest;
- kohalikud elanikud on teadlikumad ja järgivad üha rohkem säästlikku elulaadi;
- teenused on kättesaadavad keskustes ja äärealadel, noortel ja vanadel, omadel ja külalistel;
- ettevõtja leiab kohalike võimalusi tegutsemiseks;
- piirkonnas on tugevad ja koostööd tegevad kogukonnad;
- aktiivne on piiriülene koostöö ja partnerlus.

Visiooni algne ja pikem variant lisas 3.

4.2. Prioriteedid ja nende põhjendused

Prioriteet 1. Kogukondade isikupära püsimine ja (taas)tekkimine, sidusus ja lõimumine, omaalgatus ja koostöö.

Mõistet *kogukond* käsitletakse avaralt kätkehes siia nii külakogukonnad, uusasumite sihtrühmad, huvipõhised kogukonnad ja teised sotsiaalsed kooslused Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas. Kogu piirkonna arengu ja stabiilsuse huvideks on:

- motiveerida piirkonna elanikke maalise elulaadi traditsioone/ motiveerida piirkonna elanikke hoidma ja taasleidma traditsioonilist elulaadi;
- aidata kaasa kiirelt kasvanud asumites inimeste vahelisele suhtlemisele ja iseennast reguleerivate kogukondade kujunemisele;
- toetada erinevate kogukondade integreerumist ja koostööd.

Kogu piirkonna elukeskkonna kvaliteedi paranemine aitab linnalise elulaadi kõrval hoida alles seda tasakaalustavaid maalise elulaadi väärtusi.

Prioriteet 2. Puhkemajanduse ja turismi edendamine.

Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonda iseloomustab puhkemajanduse ja turismi rakendusteks vajalike ressursside mitmekesisus, samas on need ressursid vähesel määral kasutatud. Piirkonna loodusväärtused ja ajaloolised huviväärsused on selleks kohalikuks ressursiks, mida saab kohapealse ettevõtluse ja tööhõive arenguks kasutada. Samas vajavad piirkonna elanikud elukvaliteedi parandamiseks aktiivse puhkamise ja huvitegevuste võimalusi, mida kohalik loodus ja huviohjektid pakuvad.

Prioriteet 3. Noortele motiveeriva ja arengut soodustava keskkonna kujundamine.

Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkond paikneb linnalise ja võimalusterohke tõmbekeskuse vahetus naabruses, mis seab kogu maapiirkonna jätkusuutlikkuse ohtu, kui noortel puudub motivatsioon ja arengut võimaldav keskkond kohapeal tegutsemiseks.

Prioriteet 4. Ranna-alade ja väikesaarte arendamine, et hoida alal merega seotud elulaadi ja kaitsta erilist keskkonda.

Ranna-alad ja väikesaared on Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna omanäolisuse üks põhielement. Ranna-alad ja väikesaared on oluliseks tõmbeteguriks turismile ja looduses aktiivsele tegevusele, seega on see rannaala elanikele võimalus ettevõtluseks, töökohtadeks ja oma elulaadi hoidmiseks. Samas tuleb ranna-alade ja väikesaarte arendustegevusel rakendada erilise tähelepanuga säästva arengu printsiipe.

Prioriteet 5. Töökohtade loomiseks ja teenuste kättesaadavuse parandamiseks tingimuste loomine.

Töökohtade loomine ja teenuste kättesaadavus on olulised nii hajaasustusega piirkondade kui ka uusasumite elanikele. Hajaasustusega piirkonnas on ärielistest kaalutlustest lähtuv töökohtade ja teenuste loomine raskendatud, kuna tarbijate hulk on väike. Uusasumites pole kõik vajalikud teenused välja kujunenud, kuna kiire elamuehituse kõrval on teenuste arendamine jäänud tahaplaanile. Töökohtade loomine ja teenuste arendamine kohapeal aitab vähendada elanike tööga seotud pendelrännet ja siduda inimesi rohkem oma piirkonnaga.

4.3. Strateegia eesmärgid

Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna strateegia eesmärgid:

- 1) Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on inimsõbralik ja maaline elukeskkond;
- 2) Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna KOV, ettevõtjad ja mittetulundusühendused on seonduvas ja tegusas koostöös maaelu edasisel arendamisel;
- 3) Kogu Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna ulatuses on kättesaadavad ja kvaliteetsed kohalikud teenused;
- 4) Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on kultuuri-, ajaloo- ja loodusväärtused kasutusel otstarbekalt ja säästvalt;
- 5) Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna põliskülade ja uusasumite kogukonnad on aktiivsed, sidusad, võimekad;
- 6) Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on ellu ärgitatud ja säilinud vanad traditsioonid ja pandud alus uute kujunemisele;
- 7) Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on hoitud ranna-alade ja väikesaarte väärtuslik elukeskkond;

4.4. Kavandatav koostöö ja koostöövõrgustike loomise valikud

Territoriaalselt Jõelähtme, Rae ja Viimsi valla territooriumil paikneva Leader kohaliku tegevusgrupi nimi on MTÜ Põhja-Harju Koostöökogu, mille liikmed on mittetulundusühendused, kohalikud omavalitsused ja ettevõtted, sh füüsilisest isikust ettevõtja. Selline piirkond ja liikmelisus eeldavad läbimõeldud koostööd, nagu nimigi ütleb, et olla edukalt toimiv ja arenev organisatsioon.

Leader tegevuste puhul võib eristada järgmisi koostöötasandeid:

- 1) paikkondlik ehk lokaalne (nt küla või kant);
- 2) piirkondlik (vald, Koostöökogu tegevuspiirkond);
- 3) piirkonnaülene (naabruse Leader tegevuspiirkonnad, asumid teistest tegevuspiirkondadest);
- 4) üle-eestiline (kaugemad tegevusgrupid);
- 5) rahvusvaheline.

Koostööd võib iseloomustada veel mitmeti:

- Valdkondlik koostöö,
- Koostöö konkreetse partneriga;
- Koostöö mitme või paljude partneritega;
- Ühe- või mõnekordne (projektipõhine), lühiajaline koostöö;
- Kestev koostöö;
- Reguleeritud (nt lepingutega) jne.

Väljavõte juhendmaterjalist:

Kohalike tegevusrühmade koostöö toimub kahes järjestikusel etapil:

1) Arenduseelsed meetmed:

Kõnealuseid meetmeid võetakse enne koostööprojekti rakendamist partneriotsingu hõlbustamiseks (nt riiklike võrgustike koostöö tegemise vahendid) ja ühismeetme väljatöötamise toetamiseks (ettevalmistav tehniline tugi), pidades silmas, et selliste meetmete järel ei pruugita mitmesugustel põhjustel alati võtta konkreetset ühismeedet.

2) Ühismeetme väljatöötamine ja rakendamine: koostööpartnerluste raames tuleks julgustada ühiste toodete väljatöötamist. Nende raames tuleks tegeleda konkreetse ühisprojektiga, mida juhib koordineerimise eest vastutav koordineeriv kohalik tegevusrühm. Praktilisel koostööl võib olla kaks (sageli üksteist täiendavat) eesmärki: saavutada ühisprojekti elujõulisuseks vajalik kriitiline mass ja selgitada välja üksteise täiendamise võimalused.

Leader-programmi raames tehakse kahte liiki koostööd:

- piirkondadevaheline koostöö: koostöö sama liikmesriigi eri maapiirkondade vahel. Seda võivad teha eri Leader-rühmad ja see on avatud ka muudele kohalikele rühmadele, kes kasutavad samasugust osalusel põhinevat lähenemisviisi (vt IV peatükk punkt 1);
- riikidevaheline koostöö: vähemalt kahe liikmesriigi Leader-rühmade vaheline koostöö või koostöö kolmandate riikide ühesuguse lähenemisviisiga rühmadega.

Rahvusvaheline koostöö toimub eelkõige nende piirkondadega, kus on sarnaseid probleeme nagu Põhja-Harju Koostöökogu piirkonnas. Näiteks suurlinnadega piirnevate kohalike tegevusgruppidega. Sarnased tunnused on ka mere lähedus ja rikas loodus- ja muinaskaitsealad. Samas võib tekkida ühiseid huvitavaid koostööprojekte ka teiste piirkondadega.

Siinjuures on õige kasutada sidemeid olemasolevate sõpruspiirkondadega, milleks on Jõelähtmel Boppfingeni linn Saksa Liitvabariigis. Rae vallal Soomes Masku vald ja Viimsil Soomes Porvoo maavallaga ja Rootsisis Täby kommuniga. Porvooga on juba palju ühiseid ettevõtmisi nagu laste lauluvõistlus jm.

Esimese etapi e. Leader-meetme jaoks strateegia koostamise perioodil võeti suund tutvuda välispartneritega teistest tegevuspiirkondadest, tutvustati Põhja-Harju Koostöökogu rahvusvahelistel Leader-üritustel ja kutsuti teiste piirkondade esindajaid siin korraldatavatele üritustele. Üritusele kaasati ka maaeluvõrgustikku ja teisi Harjumaa kohalikke tegevusgrupe. Plaanis on kutsuda vastavaid uuringuid teinud rahvusvahelisi spetsialiste kui ka Eesti vastava ala uurijaid ja sotsiolooge.

Eesti siseselt soovime teha koostööd eelkõige oma naabritega Ida – harju Koostöökojaga, Lääne-Harju Koostöökoguga; Nelja Valla Koguga, kellega seob ühine maakond ja eriti ühised probleemid uusasumite suurearvulise tekkega. Plaanis on ühiseid seminare ja lähiaastatel ka mõne ühise projekti tegemine kultuuri- ja looduskeskkonna säästava arengu teemadel. Samuti on aktuaalsed ühised teemad, nagu põliskülade ja uusasumite integreerimine.

On arenenud partnerlus Rohelise Jõemaa Koostöökoguga, Arenduskoja ja Raplamaa Partnerluskoguga. Samas on huvitav kogemusi saada suurema kogemusega kohalike tegevusgruppidele Kagu-Eestis. Paekivi kui looduse ja kultuuriväärtuse kasutamise osas on huvitav koostööd teha kõigi Eesti põhjarannikul asuvate koostöökogudega ja Pandivere Arendus ja Inkubatsioonikeskusega.

Kontaktide loomisel ja enda piirkonna tutvustamisel plaanitakse osaleda aktiivselt ka Maaeluvõrgustiku ja Euroopa maaeluvõrgustiku üritustel. Esimesed kontaktid loodi juba 2008. aasta juulis Rootsi maaeluvõrgustiku esindajaga Maaeluvõrgustiku korraldatud I Leader tegevusgruppide suveseminaril Vanaõues, Viljandimaal, kus vabatahtlikku abistamise korras oldi tõlgiks ja saatjaks Rootsi esindajale.

Koostekogu saab sellise tegevus kaudu aidata kaasa nii kohalike ettevõtjate (eelkõige väikeettevõtjate), kuid ka kultuurilise ja keskkonnaalaseks koostööks teiste piirkondadega. Eesmärk ei ole ainult Leader koostööprojekte sõlmida, vaid eelkõige inimesi omavahel kokku viia, et sünniks paljud vastastikku rikastavad suhted.

Siinkohas toome ära ka SA HEAK koostööprojekti soovitusel Harjumaa omavalitsuste tõhusamaks koostööks:

- kasutada rohkem Leader tegevusgruppide potentsiaali. Gruppides on lahti räägitud ühised teematikad ja mittetulundussektorile sobivad teemad;
- üldisem koostöö-idee on rakendada omavalitsustes ühiseid ametnikke sellistes valdkondades nagu keskkond-prügemajandus, ehitus, maakorraldus, arendusnõunik, jurist. Mõne ametniku funktsioone võib täita ka MTÜ;
- üldisematest teemadest on perspektiivsemad veel külaseltside koostöö, sotsiaalhoolekanne, ettevõtete ning mittetulundusühenduste vaheline koostöö;
- senine koostöökogemus on esile toonud kohandamisvajaduse, mis tähendab, et koostöö käivitamiseks tuleb omavalitsuste kohalikud õigusaktid ühitada.

Põhja-Harju Koostöökojaga liikmete senise koostöö iseloomustus

Koostöö kavandamise vajadust silmas pidades viidi läbi ka küsitlus, milles osales ligikaudu viiendik Põhja-Harju Koostöökojaga liikmete esindajatest. Selle tulemuste koondi toome siinkohal ära.

Ülevaade koostööpraktikast

Koostöö toimib sarnaste, samalaadsete organisatsioonidega. Mittetulundusühendustel on sagedamini koostöösuhted teiste mittetulundusühendustega (sh fondid) ja kohalike omavalitsustega.

Koostöö on kujunenud loogiliselt sidustuvate valdkondade kaudu – nt aiandusühistu tegeleb teiste aiandusühistutega; valla allasutustega, mis seonduvad vajalike teenuste ja infrastruktuuridega; sihtgruppide huvidega seonduvalt; maakondlike asutustega nt keskkonna küsimustes jne. Minevikupärandiga tegelejal on koostöösuhted Muinsuskaitseametiga.

Koostöö kujunemine sõltub tihti üldisemast arengufoonest ja mitmel juhul alles kuju võtmas ideetasandil.

Võrgustikest on põhilised Kodukandi liikumine (maakondlik, teised maakondlikud, üle-eestiline) ja suhted teiste Leader tegevusgruppidega.

Kaugemad koostöosuhted on pigem üksikisikutel kui organisatsioonil. On nimetatud ka konkreetseid läbirääkimisfaasis algatusi.

Koostöövormidest on üldlevinud õppesõidud ja –käigud, ühine osalemine koolitustel ja vastastikku partneritega koolituste korraldamine. Vähesel määral on jõutud koostöölepinguteni, seda eelkõige kohalike omavalitsustega.

On liikmeid, kes on ilmutanud valmisolekut ka oma kogemust jagada.

Näiteks raamatupidamise, ettevõtluse ja projektijuhtimise koolitused; õppereiside korraldamine; töö Euroopa vabatahtlikega.

Koostöö takistused

Koostöö takistusteks peavad Põhja-Harju Koostöökogu liikmete esindajad:

passiivsust; kartus kodukohast välja tulla; suuremahulist igapäevamuredega tegelemist. Tulemuseks on kadunud optimism ja töötahe.

Ajapuudust on nimetatud korduvalt. Sageli tuleneb aja- ja muu ressursi puudujääk

Prioriteetide, arenguvisioni ja –strateegia puudumisest ning organisatsioonilisest ebaselgusest.

Rahanappus võib saada takistuseks plaanide elluviimisel.

Koostööd pärssivateks teguriteks on ka vastuseis uuendustele, huvide vastandumine, isikute vastandumine, konkurentsihirm, rivaalitsemine ja kadetus.

Koostöö juures on hinnatavad kasutegurid

Nii lähipiirkonna kui ka rahvusvaheline koostöö aitab tulemuslikkusele kaasa tööjaotuse ja üksteise täiendamisega; aitab aega võita ja uusi teadmisi integreerida ja tugevdada seeläbi jätkusuutlikkust.

Koostöös sünnivad uued ideed ja lahendusvõtted, kujuneb tegevuste mitmekülgsus.

Koostöö kaudu tekivad uued kontaktid, sidemed ja sidemete geograafia laienemine.

Koostöös toimivad organisatsioonid ja üksikisikud õpivad rohkem. Seda nii huvi- kui ka ametialaselt.

Koostöösuhete loomisele, säilitamisele ja edendamisele kaasaaitavad tegurid

Igasugune koostöö rajaneb eelkõige usaldusel. Usaldus tekib aga ühise tegutsemise käigus. Et tegevusteni jõuda, on vaja koostöötahet ja aktiivsust. Alustamisel tulevad kasuks isiklikud kontaktid (st juba olnud positiivne praktika), kohtumiste korraldamine ja seda ka juba tunnustatud vahendajate poolt.

Neil, kellel on vähe kogemust, on koostöö eelduseks avatud hoiak, valmisolek. Vajalikud tegevused koostöö alustamiseks on ühiste huvifääride kindlakstegemine ja sealt edasi kuni selge arenguvision ja strateegia ühise kujundamiseni. Juba selgete arengukavatsustega organisatsioonide puhul on vajalik oma eesmärkide selgitamine ja üksteise ärakuulamine, arutelud. Ühisosani jõudmiseks tuleb olla ka tolerantne.

Oma abi, teadmiste ja kogemuse pakkumine kogenumate poolt on asjakohane siis, kui abivajadus on tuvastatud ja tunnetatud. Vastastikune korrektsus, ausus, võrdne kohtlemine on vajalikud nii vabavormiliste kui ka lepinguliste koostöötegevuste puhul.

Oluline alus koostöösuhete jätkusuutlikkuse tagamiseks on teabevahetus organisatsiooni liikmete vahel, juhtorganiste ja liikmete vahel, koostööpartneritega.

Teavet tuleb hankida, kujundada nähtavaks/arusaadavaks ja suunata sihtgruppideni kasutades eri kanaleid. Ootuspärane on teave võimalustest, tegutsejate valdkondadest ja eesmärkidest, partneriotsingutest ja tugivõimalustest (eriti alustajate puhul) – koordinaatorid, asjatundjad, rahastamisvõimalused jne.

Veebilehe kujundamine ka koostöösuhteid silmas pidades aitab teabevahetusele kaasa, kuid sealjuures ei tohi unarusse jätta vahetuid kohtumisi eri vormides.

Keelteoskus ja optimistlik hoiak teevad koostöö kergemaks ja meeldivamaks.

Ühisprojektid on hea koostöövorm eriti algusfaasis.

Huvipakkuvad valdkonnad

Külakogukondade ja külaliikumisega seonduv.

Külade arendustegevus:

külakogukondade huvide ja eesmärkide kaardistamine, et tegutseda ühistes huvides; eestvedajate ja asjatundjate kaasamine valitud tegevussuundadesse.

Eraldi huvipakkuva teemana rannäärsete alade spetsiifikaga seonduv (rannarahvaks taaskujunemine).

Kultuuri valdkond.

Kultuuripärandi kaitse. Euroopa kultuuriruumiga tutvumine. Rahvakultuuri edendamine.

Ettevõtlus.

Mikro- ja väikeettevõtlus ja ettevõtlus külates. Rekreatsioonialade, polüfunktsionaalsete aktiivsete tegutsemise alade ja objektide kujundamine.

Läbivad teemad.

Mittetulundusühenduste tegevusega seonduvad teemad. Ettevõtluse arendamine. Uute piirkonnas asuvate sihtobjektide avastamine.

Kõikide valdkondade tegevuste täiendõpe ja kogemuste evimine.

Koostöö (sh lepinguline) valdkondade võtmeorganisatsioonidega – kaasa arvatud riigiasutused, teabeorganisatsioonid, haridusasutused, uurimisasutused.

Ühise tegutsemise võimalusi

Turismi arendamine. Edu tagab piirkonnas klastriviisiline ettevõtlus. Võimalikud piirkondi ühendavad temaatilised marsruudid (ajalugu, loodus, keskkond)

Kergliiklusteede võrgustik – valdu ühendav, Tallinnaga siduv, Rae vallale merele pääsu võimaldav, takistusi (raudtee, maantee) ületav jne.

Hariduslik tegevus, muuseumide koostöö, teema-alad (nt rannarahva elulaad, Rebala, Väike Eesti)

Realistlikud projektid, sealhulgas sisulises koostöös tehtavad;

Mittetulundusühenduste ja kogukondade aktiivsus;

5. Põhja-Harju Koostöökogu piirkonna strateegia seosed Maaelu Arengukava ja selle telgedega

5.1. Kuidas aitab strateegia kaasa MAK üldiste eesmärkide saavutamisele

Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna strateegia põhilised eesmärgid ühtivad EÜ 1698/2005. Artikkel 4 eesmärkidest otseselt maapiirkondade elu kvaliteedi parandamise ja majandustegevuse mitmekesistamise soodustamise suunaga. Ka keskkonnaga seotud tegevused toimivad seotuna ettevõtluse, kogukondade edendamise, koolitamise ja teavitamisega. Elukeskkonna ja looduskeskkonna käsitlus on strateegias tihedalt seotud nii nagu tegelikult need valdkonnad piirkonnas seotud on.

Maapiirkondade elu kvaliteedi parandamine ja aktiivsete tegevuste, sealhulgas majandustegevuse soodustamine on tegevuspiirkonna strateegia meetmetes läbivaks. Seotud on see ka kõigi liikmeks olevate kohalike omavalitsuste arengusuunistega.

3. telje raames maapiirkondade majanduse mitmekesistamise ja maapiirkondade elanike elukvaliteedi parandamisele suunatud ressursid peaksid aitama saavutada tööhõive võimaluste loomise üldprioriteeti ning tingimusi majanduskasvuks.

Selleks, et nii piirkonna elanikele, piirkonna külalistele ja ka (tulevastele) ettevõtjatele muutuks piirkond atraktiivseks, tuleb mitmekesistada olemasolevale ressursile tuginevat (väike)ettevõtlust. Üheks vajaduseks on kohalike teenuste edendamine ja siinjuures on võimaluseks väike-ettevõtlus, kogukonna ettevõtlus ja turism ning puhkemajandus. Parematele elamistingimustele kaasaaitamine soodustab ettevõtlike inimeste motivatsiooni tegutseda piirkonnas.

3. telje alusel kättesaadavaid meetmeid tuleks kasutada eelkõige suutlikkuse suurendamise, oskuste omandamise ja kohaliku strateegia arendamise organiseerimise edendamiseks ning samuti selleks, et aidata tagada maapiirkondade atraktiivsuse säilimine tulevaste põlvkondade jaoks. Koolituse, teavitamise ja ettevõtluse edendamisel tuleks arvesse võtta naiste, noorte ja vanemate inimeste konkreetseid vajadusi.

Suur osa kohalike omavalitsusi ja koostööpiirkondi tunnetavad vajadust töövõimeliste elanike ja järelkasvu järele. Ei ole tõenäoline, et kõik piirkonnad seda vajadust rahuldada saaksid. Enam tõsikindel on luua eeldusi nende noorte tagasipöördumiseks, kes siit piirkonnast pärit on. Teiseks on perspektiivikas hõivata kogukonnaettevõtlusse, osajaga tööle, kaugtööle kodus olevaid naisi/emasid ja ka keskealisi või töövõimelisi eakaid, kes erinevatel põhjustel tööelust kõrvale jäänud. Sellised arengusuundumusi on eeldatud piirkonna strateegias ja rakendusi selleks kujundatakse konkreetsete meetmete, suunatud projektikonkursside, koolituste ja nõustamise abil.

Piirkonna strateegia rakendamine toimub valdavalt MAK kolmanda telje võimalusi kasutades.

5.2. Strateegia prioriteetide vaheline rahajaotus suhtarvudes vastavalt telgedele

Strateegia prioriteetide vaheline rahajaotus suhtarvudes

Meede	Meetme proportsioon	1 telje osakaal	2 telje osakaal	3 telje osakaal
Kogukondade isikupära, sidusus ja areng	40 %	15%	0%	85%
Puhkemajandus ja turism	30 %	10%	0%	90%
Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna noored	15 %	0%	0%	100%
Ranna-alade ja väikesaarte areng	15 %	15%	0%	85%
KOKKU	100%	x	x	x
MAK telgede vaheline proportsioon	x	11,25%	0%	88,75%

Meetme proportsioonide põhjendus:

- 1) kogu strateegia on mõeldud maapiirkonna arendamiseks ja külakogukondade teema on kõige universaalsem ning mitmekülgsemaid tegevusi võimaldav;
- 2) ranna-alade ja väikesaarte ning noorte teemad on vajalikud, kuna merelisuus on omapära, mida tuleb erilise tähelepanuga käsitleda. Noored tagavad tegevuste jätkusuutlikkuse, kui nad on motiveeritud – sellega on põhjendatud nende meetmete eraldi rakendamine; rahaline proportsioon nende kahe meetme puhul on teistest väiksem, kuna nii noortel kui ka rannaalade ja saarte sihtgruppidel on võimalus kõikide meetmete raames tegevusi algatada;
- 3) puhkemajandus ja turism on proportsiooni poolest suurem seetõttu, et selle meetme alt on suhteliselt rohkem võimalik tegutseda ettevõtluse valdkonnas, teenuseid kujundada.

Strateegia rakendamine toimub MAK I ja III telje raames.

Rakenduskavas toimub meetmetevahelise proportsiooni täpsustamine aasta kaupa.

5.3. Strateegia rakendamiseks kavandatud meetmete loetelu

Meede 1. Kogukondade isikupära, sidusus ja areng;

Meede 2. Puhkemajandus ja turism;

Meede 3. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna noored;

Meede 4. Ranna-alade ja väikesaarte arendamine.

6. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna strateegia rakendamiseks kavandatavate meetmete üldine kirjeldus

6.1. Meetmed

Kogukondade isikupära, sidusus ja areng

Meetme eesmärk:

- Inimestele on kodu lähedal kättesaadavad võimalused kooskäimiseks, suhtlemiseks, kultuuris osalemiseks, huvitegevuseks
- Elamupiirkondades on inimestele vajalikud teenused kättesaadavad
- Erinevad huvigrupid osalevad aktiivselt küla, elamupiirkonna, valla ja Põhja-Harju koostöökogu tegevuspiirkonna arengu kavandamisel
- Põhja-Harju koostööpiirkonnas on piirkondlike ja huvipõhiste kogukondade eestvedajate elav võrgustik
- Tegutsevad kodanike omaalgatuslikud ühendused turvalisuse ja heakorra tagamiseks

Puhkemajandus ja turism

Meetme eesmärk:

- Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on kultuuri-, ajaloo- ja loodusväärtused kasutusel turismi- ja puhkemajanduse edendamiseks otstarbekalt ja säästvalt;
- Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkond on kujundatud loodusturismi piirkonnaks;
- Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on kujundatud ja kättesaadaval terviklikud turismitooted ja –teenused.
- Kohalikud elanikud osalevad aktiivselt piirkonna turismiga seotud ettevõtluses.

Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna noored

Meetme eesmärk:

- Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on noorte jaoks koostegevuse ja kohtumispaikade võrgustik.
- Lastele ja noortele on loodud ja avatud mitmekesiseks aktiivseks tegevuseks kohad ja rajatised.
- Lastele ja noortele suunatud tegevustes on oluline osa noorte töökasvatusel.
- Noortel peredel on kodu läheduses võimalused kohtumiseks, suhtlemiseks, vajalike teenuste saamiseks.
- Noorte tegevusi toetab piirkonnas noorsootöötajate, eestvedajate, juhendajate ja asjatundjate võrgustik.

Ranna-alade ja väikesaarte areng

Meetme eesmärk:

- Rannaalade ja saarte infrastruktuur on korrastatud, teenused kättesaadavad, planeeringud arvestavad mere võimaluste, piirangute ja ohtudega.
- Rannaalade ja saarte elukeskkond on turvaline ja kvaliteetne
- Kohaliku elaniku ja külalise jaoks on avatud avalikud rannad, kallasrada, matkarajad.
- Rannaalade ja saarte looduskeskkond on paremini kaitstud ja hoitud
- Kohalikud elanikud on kõrge loodusteadlikkusega.

Meetme Kogukondade isikupära, sidusus ja areng seos strateegia prioriteetide ja eesmärkidega

Prioriteetid		Eesmärgid		Meetmed
		1. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on kvaliteetne elukeskkond;		
1. Kogukondade isikupära püsimine ja (taas)tekkimine, sidusus ja lõimumine, omaalgatus ja koostöö.		2. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on kättesaadavad ja kvaliteetsed kohalikud teenused;		1. Kogukondade isikupära, sidusus ja areng
2. Puhkemajanduse ja turismi edendamine.		Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on kultuuri-, ajaloo- ja loodusväärtused kasutusel otstarbekalt ja säästvalt;		2. Puhkemajandus ja turism
3. Noortele motiveeriva ja arengut soodustava keskkonna kujundamine.		4. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna põliskülade ja uusasumite kogukonnad on aktiivsed, sidusad, võimekad;		3. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna noored
4. Ranna-alade ja väikesaarte arendamine, et hoida alal merega seotud elulaadi ja kaitsta erilist keskkonda.		5. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on säilinud vanad traditsioonid ja pandud alus uute kujunemisele;		4. Ranna-alade ja väikesaarte arendamine
5. Töökohtade loomiseks ja teenuste kättesaadavuse parandamiseks tingimuste loomine.		6. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on hoitud ranna-alade ja väikesaarte väärtuslik elukeskkond;		

Meetme Puhkemajandus ja turism seos strateegia prioriteetide ja eesmärkidega

Prioriteetid		Eesmärgid		Meetmed
		1. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on kvaliteetne elukeskkond;		
1. Kogukondade isikupära püsimine ja (taas)tekkimine, sidusus ja lõimumine, omaalgatus ja koostöö.		2. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on kättesaadavad ja kvaliteetsed kohalikud teenused;		1. Kogukondade isikupära, sidusus ja areng
2. Puhkemajanduse ja turismi edendamine.		Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on kultuuri-, ajaloo- ja loodusväärtused kasutusel otstarbekalt ja säästvalt;		2. Puhkemajandus ja turism
3. Noortele motiveeriva ja arengut soodustava keskkonna kujundamine.		4. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna põliskülade ja uusasumite kogukonnad on aktiivsed, sidusad, võimekad;		3. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna noored
4. Ranna-alade ja väikesaarte arendamine, et hoida alal merega seotud elulaadi ja kaitsta erilist keskkonda.		5. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on säilinud vanad traditsioonid ja pandud alus uute kujunemisele;		4. Ranna-alade ja väikesaarte arendamine
5. Töökohtade loomiseks ja teenuste kättesaadavuse parandamiseks tingimuste loomine.		6. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on hoitud ranna-alade ja väikesaarte väärtuslik elukeskkond;		

Meetme Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna noored seos strateegia prioriteetide ja eesmärkidega

Prioriteetid		Eesmärgid		Meetmed
		1. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on kvaliteetne elukeskkond;		
1. Kogukondade isikupära püsimine ja (taas)tekkimine, sidusus ja lõimumine, omaalgatus ja koostöö.		2. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on kättesaadavad ja kvaliteetsed kohalikud teenused;		1. Kogukondade isikupära, sidusus ja areng
2. Puhkemajanduse ja turismi edendamine.		Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on kultuuri-, ajaloo- ja loodusväärtused kasutusel otstarbekalt ja säästvalt;		2. Puhkemajandus ja turism
3. Noortele motiveeriva ja arengut soodustava keskkonna kujundamine.		4. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna põliskülade ja uusasumite kogukonnad on aktiivsed, sidusad, võimekad;		3. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna noored
4. Ranna-alade ja väikesaarte arendamine, et hoida alal merega seotud elulaadi ja kaitsta erilist keskkonda.		5. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on säilinud vanad traditsioonid ja pandud alus uute kujunemisele;		4. Ranna-alade ja väikesaarte arendamine
5. Töökohtade loomiseks ja teenuste kättesaadavuse parandamiseks tingimuste loomine.		6. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on hoitud ranna-alade ja väikesaarte väärtuslik elukeskkond;		

Meetme Ranna-alade ja väikesaarte arendamine seos strateegia prioriteetide ja eesmärkidega

Prioriteetid		Eesmärgid		Meetmed
		1. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on kvaliteetne elukeskkond;		
1. Kogukondade isikupära püsimine ja (taas)tekkimine, sidusus ja lõimumine, omaalgatus ja koostöö.		2. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on kättesaadavad ja kvaliteetsed kohalikud teenused;		1. Kogukondade isikupära, sidusus ja areng
2. Puhkemajanduse ja turismi edendamine.		Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on kultuuri-, ajaloo- ja loodusväärtused kasutusel otstarbekalt ja säästvalt;		2. Puhkemajandus ja turism
3. Noortele motiveeriva ja arengut soodustava keskkonna kujundamine.		4. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna põliskülade ja uusasumite kogukonnad on aktiivsed, sidusad, võimekad;		3. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna noored
4. Ranna-alade ja väikesaarte arendamine, et hoida alal merega seotud elulaadi ja kaitsta erilist keskkonda.		5. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on säilinud vanad traditsioonid ja pandud alus uute kujunemisele;		4. Ranna-alade ja väikesaarte arendamine
5. Töökohtade loomiseks ja teenuste kättesaadavuse parandamiseks tingimuste loomine.		6. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on hoitud ranna-alade ja väikesaarte väärtuslik elukeskkond;		

6.2. Projektide üldised valikukriteeriumid

On eeldatav, et projektitoetuste taotluste hulk on suurem, kui nende teostamiseks eraldatud raha. Reeglina on ka kavandatavate projektide tase ja olulisus piirkonna arengule erinevad. Põhja-Harju Koostöökogu õigus, kohustus ja vastutus on teha valik, milliseid projekte rahastada. Ühelt poolt on oluline suunata toetus võimalikult kogu piirkonnale, teiselt poolt on oluline toetada neid projekte, mille teostamine aitab kaasa Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna strateegia eesmärkide saavutamisele. Projektitaotluste hulgas valiku tegemiseks on vajalik rakendada tööle projektikomisjon. Et hindamine oleks õiglane ja kõigile projektitaotlustele võimalikult objektiivse lähenemisega, on vajalik seada hindamiskriteeriumid. Projektitoetuse taotluste hindamise tagamiseks kujundab Põhja-Harju Koostöökogu hindamise süsteemi, mille üheks osaks on hindamiskriteeriumid.

Projektitaotluste hindamise süsteemi osad ja nende koostamise aeg

Taotluste hindamise süsteemi osad	Koostamise aeg ja esitamise koht
hindamiskriteeriumid	üldisel kujul on kujundatud strateegia koostamise käigus, kirjeldatud strateegias
hindamiskriteeriumite skaalad, hindamisjuhend, hindamislehed	koostatakse peale strateegia ja rakenduskava heakskiitmist, dokumentide kujundamisel osalevad projektikomisjoni liikmed
projekti(hindamis-)komisjoni koosseis ja põhimõtted	üldpõhimõtted on kirjeldatud põhikirjas, üldpõhimõtteid täpsustatakse peale strateegia heakskiitmist koos töökorralduse väljatöötamisega
projekti(hindamis-)komisjoni töökorraldus	peale strateegia kinnitamist töötatakse välja eraldi töödokument, kinnitab üldkoosolek
toetuse taotluste menetlemise kord	koostatakse peale strateegia valmimist ja enne taotlusvooru väljakuulutamist
projekti(hindamis-)komisjon	peale strateegia ja rakenduskava kinnitamist toimub esmalt hindamiskomisjoni põhimõtete täpsustamine; projektikomisjoni koosseisu kinnitab üldkoosolek
taotlemiseks vajalikud dokumendid, sh. projekti taotlusvorm ja juhend taotlejale	koostatakse peale strateegia ja rakenduskava heakskiitmist ja enne taotlusvooru väljakuulutamist
taotlusvooru kavandamine, ettevalmistamine ja väljakuulutamine	toimub koos taotlemiseks vajalike dokumentide koostamisega; taotlusvooru väljakuulutamine toimub peale vajalike töödokumentide heakskiitmist

Taotluste hindamise süsteemi osad	Koostamise aeg ja esitamise koht
suhtlemine taotlejatega	toimub peale taotlemise korra kinnitamist, peale taotlusvooru väljakuulutamist, dokumentide esitamise ajal; taotlejate sisuline juhendamine eeldab piirkondlike nõustajate töölerakendamist (vaata peatükk 12); tagasiside andmine taotlejatele toimub pärast rahastamisotsuste tegemist projektikomisjoni poolt
taotluste menetlemine	toimub peale taotluste vastuvõttu vastavalt taotluste menetlemise korrale
projekti(hindamis-)komisjoni liikmete juhendamine ja ühise arusaamise kujundamine	toimub peale projektikomisjoni moodustamist ja hindamisjuhendite koostamist, enne tegeliku hindamise algust
taotluste tegelik hindamine	peale taotluste vastuvõtmist ja nende tehnilise vastavuse hindamist

Hindamiskriteeriumid projektitoetuse taotluste hindamiseks

Detailsed hindamiskriteeriumid töötatakse välja tegevusgrupi poolt rakendussätete osana enne meetmete avamist. Meetme kriteeriumites tuuakse välja kriteeriumite sisu selgitus, kriteeriumite osakaalud ja hindamispunktide vahemikud. Projektitaotluste hindamiskriteeriumite koostamisel arvestatakse järgmisi dokumente ja aspekte:

- Projekti vastavus LEADER põhimõtetele ja kooskõla Põllumajandusministri 12.juuni 2008 määrus nr.59 ja selle määruse 09.07.2009 nr 75 muudatustega.
- Projekti kooskõla Põhja-Harju tegevuspiirkonna strateegia ja rakenduskavaga;
- Projekti kooskõla piirkonna teiste arengudokumentidega;
- Projektitaotluse sisemine sidusus ja süsteemne läbimõeldus, eesmärkide selgus ja realistlikkus, eelarve realistlikkus;
- Tegevuspiirkonna sihtgruppide ja kasusaajate kaasatus ning koostöö soodustamine, kogukondliku elulaadi ärgitamine.
- ;
- Teostatu jätkusuutlikkus; toimivus peale projektiperioodi lõppu (kokku vähemalt 5 aastat);
- Kavandatud projekti teostatavus, teostajate kogemused;
- Kohapealsete töökohtade säilitamine ja uute loomine;
- Teenuste toomine piirkonna asumiteni, teenuste kättesaadavuse parandamine;
- Uuenduslikkus konkreetses projekti teostamise paigas, kogukonnas, piirkonnas;
- Noorte kaasamine projekti teostamisele ning noorte valdav osalus ;
- Kohaliku ressursi parim ja säästev kasutamine;
- Projekti loodus- ja keskkonnasõbralikkus;
- Projekti ülepiirilise rakenduse ja/või arengu võimalus.

6.3. Koostöömeetmete kirjeldus

Vt strateegia punkt 4.4.

Seniste partneritega koostöösuhete arendamine.

Suundumusteks suhete võrdväärsus ja vastastikune toime; õpipoisist koostegijaks saamine. Mida enam Põhja-Harju Koostöökogu omandab kogemusi, seda rohkem püüab Koostöökogu kogemust partneritele vahendada. Tegevused lähtuvad eelkõige Koostöökogust: koostööettepanekutele vastamine, osalemine, koostööettepanekute tegemine; ühine kavandamine partneritega jne.

Õppereisid ja –käigud nii Eestis kui raja taga.

Suundumus suuremale ettevalmistusele nagu õppe- ja vaatlusülesannete püstitamine, järelseminarid jne. Õppereiside ja –käikude korraldamine Koostöökogu tegevuspiirkonnas; välispartneritele ka mujal Eestis. Ettevalmistusele kaasatakse professionaale, et tagada õpitegevuste kõrge tase ja tulemuslikkus. Õpitegevuste juures on hinnatav rakenduslikkus. Tegevused lähtuvad nii Koostöökogust kui ka liikmetelt/sihtgruppidele. Tingimuseks on lisaväärtuseta „leaderturismi“ vältimine ja rakenduslikkuse soodustamine.

Koostöö Maaeluvõrgustikus ja teistes võrgustikes.

Suundumus kasutada ära pakutavaid võimalusi ja hoida alal sidemed endistviisi, kuid pakkuda Koostöökogu ka mõne ettevõtmise eestvedajaks. Tegevused lähtuvad Koostöökogust: osalemine Maaeluvõrgustiku tegevustes, sealjuures kaasates võimalikult oma liikmeid; omalt poolt seminaride, õppekäikude, meistriklasse vmt korraldamine, et kujundada Koostöökogu positiivset mainet ja lati kõrgemale seadmisega motiveerida liikmete esindajaid ning piirkonna eestvedajaid. Toetada eriti piirkonna noorte koostööle ja võrgustikega liitumisele suunatud tegevusi.

Valdkondlik koostöö.

Suundumus tugineda liikmete, sihtgruppide huvidele ja vajadustele; silmas pidada strateegia rakendusi ja teostatavate projektide sisulist poolt. Nt on turismi ja puhkemajanduse teema oma olemuselt nii rahvusvaheline kui ka lokaalne, nii äri- kui sotsiaalne, nii innovaatiline kui ka säästvus eeldav. Samuti teised tegevussuunad, mida Koostöökogu on valinud. Valdkondlik koostöö kätkeb endas uute arengusuundade võimalusi kõige enam. Olulised interdistsiplinaarsuse, diversiteedi, ökosüsteemsuse jm põhimõtted. Tegevused, mis lähtuvad Koostöökogust: nõustamine ja teabe kujundamine ning edastamine; valdkondlike tegevuste integratsiooni ja innovaatilisuse soodustamine hindamiskriteeriumite kaudu jne. Rakendusuuringute (sh väikesemahuliste, kuid fookuseritud) korraldamine. Andmebaaside kujundamine (nt eestvedajate, oskuste, meistrite, ideepankade jm).

Koostöökogu ja küla- ning huvikogukondade koostöö.

Koostöökogu hangib, kujundab ja edastab kogukondadele teavet neile sobilikest arengu- ja tegevusvõimalustest. Aitab korraldada asjakohaseid rakendusuuringuid, ideede genereerimist, äriplaanide koostamist, tasuvusarvutusi jmt. Kogukondliku, huvipõhise ja ettevõtluse sidustamise soodustamine.

Turismi ja puhkemajanduse valdkondade mitmekülgsus.

Turismi ja puhkemajanduse koostöö soodustamine, mille eeldatav tulemus on nii turisti kui kohaliku elaniku huvide ja vajaduste arvestamine; ettevõtlusvõimaluste loomine; maastiku- ja miljöökujujundus; säästvus ja majandusliku jätkusuutlikkuse tagamine. Hindamiskriteeriumide kaudu mõjutamine.

Kultuurialane koostöö

Piirkonna rikkalik kultuuripärand võimaldab ja samas vajab koostööd nii piirkonnas, Eesti piires kui ka rahvusvahelisel tasandil. Samas on vajalik siduda kultuuri valdkonna ettevõtmised turismi, ettevõtluse valdkondadega, et tagada majanduslik toimetulek. Arenguseminaride ja ühisplaneerimise korraldamine/soodustamine.

Väljavõte põllumajandusministri 12.06.2008. a määrusest nr 59 (**RTL 2008, 52, 728**), jõustunud 30.06.2008

Muudetud järgmise määrusega (kuupäev, number, avaldamine Riigi Teatajas, jõustumise aeg):

9.07.2009 nr 75 (**RTL 2009, 57, 833**) 20.07.2009, osaliselt 1.01.2010

§ 30. Nõuded koostööprojekti kohta

(1) Koostööprojekti osaleb kohalik tegevusgrupp koos teise kohaliku tegevusgrupiga või muu avaliku ja erasektori partnerlusel põhineva ühendusega, kelle põhikirjaline tegevus on suunatud maaelu arendamisele ja kes on oma tegevuspiirkonna kohta töötanud välja strateegia.

(2) Koostööprojekti osalejad sõlmivad koostöökokkuleppe, milles on muu hulgas toodud koostööprojekti nimetus, uute osapoolte koostööprojekti liitumise kord, koordineeriva kohaliku tegevusgrupi nimi, esindaja nimi ja kontaktandmed, koostööprojekti eesmärkide ja põhitegevuste kirjeldus, kasusaajad, eeldatavate tulemuste kirjeldus, projektis kasutatavate meetodite kirjeldus ja nende rakendamise kord, projekti rakendamise ajavahemik ning osapoolte kohustused, osapoolte eeldatavate tegevuste kirjeldus ja kavandatud eelarve iga osapoole kohta ning projekti maksumus kokku.

(3) Ärakiri rahvusvahelise koostöö kokkuleppes esitatakse PRIA-le, kes edastab selle Põllumajandusministeeriumile. Viimane teavitab rahvusvahelise koostöö kokkuleppes Euroopa Komisjoni.

(4) Rahvusvahelise koostööprojekti elluviimist võib alustada pärast Põllumajandusministeeriumi poolt heakskiidu saamist.

(5) Põllumajandusministeerium teavitab heakskiidu andmisest ka PRIA-t.

(6) Koostööprojekti taotlus esitatakse PRIA-le koos koostöökokkuleppega.

[[RTL 2009, 57, 833](#) – jõust. 20.07.2009]

7. Tegevuspiirkonna arendamise ja oskuste omandamise kirjeldus

7.1. Erinevate elanikegruppide kaasamise ülevaade

Jõelähtme, Rae ja Viimsi vallad on erinevas seisus teiste Eesti piirkondadega võrreldes, kuna ääremaid siin piirkonnas on vähe. Võrrelda saame piirkonda kõige rohkem Nelja Valla Kogu piirkonnaga.

Kõigis kolmes vallas on aktiivne külaliikumine, enamusel küladel on külavanemad ja vallad toetavad külasid ja nende üritusi regulaarselt.

Siiski ei tähenda see, et puuduksid probleemid ja kaasamist vajavad piirkonnad või elanikegrupid.

Piirkondade osas on suurim probleem põliskülad versus uued asumid. Harjumaa ja iidne Rävalla on väga rikas kultuuri- ja looduväärtuste poolest. Kuid informatsioon selle väärtuse kohta ei jõua pahatihti uusasumite elanikeni, kes näevad eelkõige võimalust kinnisvara arendamiseks ja võimaluseks soetada eluase suurlinna lähistel. Kõigi elanikkonna gruppide üksteisele lähendamise ja ka Leader-programmi võimaluste kasutamise kohta informatsiooni levitamine on võrdse tähtsusega eesmärk.

Kuna Põhja-Harju koostöökogu on avatud kõigile huvilistele, siis on selle huvi kasvatamise aluseks piisava informatsiooni levitamine, sest uusasumites elavad ju valdavalt noored ja aktiivsed inimesed. Tuleb leida tee nende huvi äratamiseks. Siinkohal on heaks väljundiks loodav interneti kodulehekülg, regulaarselt ilmuvad valla lehed ja muidugi ka Põhja-Harju koostöökogu enda poolt plaanitud tasuta jaotatavad infotrükised, piirkondadesse planeeritavad infopäevad ja juba liikmeks astunute selgitustöö.

Elanikegruppide hulka, kelle suunas tuleks tähelepanu pöörata, võiks nimetada :

- uusasumite elanikke, kellel on siin küll eluase, kuid puudub veel teadmine ja piirkonnal, kus nad elavad on ka ajalooline väärtus. Siin on probleemid paljuski sarnased vaatamata kodusele keelele.

- venekeelne elanikkond, kes on piirkonnas elanud nõukogude perioodist ja kes on varanduslikult kehvas seisus.

- põlisasumite elanikud, kes on siin elanud kaua, kuid kelle varaline seis ei ole väga hea ja kelle hulka kuuluvad paljuski eakad inimesed.

- puuetega inimesed, kelle probleemidega tegeleb küll valdade sotsiaalosalakonnad, aga kelle ühiskonda paremaks integreerimiseks saab alati midagi veel teha.

- piirkonna paljudes ettevõtetes ja hulgiladudes töötavad inimesed, kes käivad siin tööl, kuid tihti ei oma töökoha piirkonna ajaloo- ja kultuurväärtuste osas teadmisi.

Uusasumite elanike kaasamisele saab kaasa aidata informatsiooni andmise ja neid aktiivselt seminaridele ja aruteludele kutsudes. Anda neile võimalusi naabritega tutvumiseks. Kuna tegu on enamuses asjalike noorte inimestega, kes tegelikkuses on avatud aktiivsemale piirkonna arendamisele, siis on see aja ja järjepidevuse küsimus. Tahavad ju pered, kus on lapsed, elada piirkonnas, millel on veel väärtusi peale selle, et nad on maja sinna soetanud. Sellest elanikegrupist võib loota aktiivseid kaasalööjaid lähitulevikus.

Ka muukeelsete hulgas on palju neid, keda tegelikult huvitab piirkonna hea käekäik. Neile tuleb suunata ka venekeelset infot ning luua võimalusi koos naabritega osaleda küla üritustel.

Puuetega inimeste ja eakate esindused kaasatakse liikmetena koostöökogu töösse, samuti noorteorganisatsioonid.

Piirkonnas töötavate inimeste teavitamiseks tuleb ka nendeni viia mitmekeelset informatsiooni.

Arvestades piirkonnas elavaid väga erinevaid elanikerühmi, pendelrändest tingitud ajakulu ja sellest tulenevat sotsiaalset apaatsust, on virtuaalsete vahendite kasutamine piirkonna identiteedi kujundamisel oluline ja samas ka keeruline ülesanne.

Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna strateegia rakendamisel ja projektitoetuste taotlusvoorudes saab hindamiskriteeriumite kaudu innustada tegema külaüritusi, kus on kaasatud võimalikult kõiki elanikegrupe.

Strateegia ja rakenduskava täiendamise ja muutmise arutelud on avalikud ja tegevustest teavitamine toimub regulaarselt. Tulemused ja tööversioonid on kõigile kättesaadavad koduleheküljel. Pidev vähemalt passiivne kaasatus on tagatud vallal lehtede kaudu.

Tähelepanuvääriv on kaasamisele uue vaatenurga andmine Puuetega Inimeste Rehabilitatsiooni ja Integratsiooni Komitee ja Universaalse disaini Ekspertide Komitee lõppraportis „Universaalse disaini kontseptsiooni rakendamise kaudu täieliku kaasamise saavutamine“ (aprill 2007). Selle järgi on universaalne disain strateegia, mille eesmärgiks on **muuta keskkond, tooted, kommunikatsioon, informatsioon, tehnoloogia ja teenused nii suures ulatuses kui võimalik ligipääsetavaks ning kasutatavaks kõikidele**, sh erivajadustega inimestele.

See tähendab, et täielikku ligipääsetavust tagades saame rääkida täielikust kaasamisest. Ja teiselt poolt arvestades, et antud strateegia meetmetes on võimalik ka toodete ja teenuste kujundamine, planeerimine ja ka väikesemahuline ehitamine või ehitiste/rajatiste renoveerimine, siis on Universaalse disaini põhimõtete arvestamine oluliseks arengusammuks kaasaegse Euroopa suunas.

7.2. Tegevuspiirkonna elanikele suunatud teavitustegevus ja koolitus

Strateegia koostamise perioodi teavitustegevuse ja koolituse kohta saab detailse ülevaate lisast 2.

Teavitustegevus

Tegevuspiirkonna elanikele suunatud teavitustegevuses on vajalik läbimõeldus, süsteemsus, ajastatus, pidevus.

Teavet tuleb

- hankida;
- kujundada ning süstematiseerida;
- suunata sihtgrupiti;
- valida õige vorm ja stiil;
- valida õige kanal.

Paremini toimib mitme kanali samaaegne kasutamine. Näiteks lisaks interneti võimalustele kasutada traditsioonilisemaid, sh piirkonna ajalehed, teabetahvlid, kirjad kogukondade eestvedajatele, teabetunnid jmt. Siin tuleb kasuks ka regulaarsus. Üks teabekanal viitab teistele.

Püsiknali (nagu nt kodulehekülg) juures tuleb jälgida selgust, liigendatust, kergelt käsitletavust. Vältida tuleb infomüra, liigset visuaalset kirjusust, teabe kuhjamist. Vanem ja uuem teave tuleb hoida lahus.

Selleks et teave nõ päralt jõuaks, on vajalik kujundada piirkondlik võrgustik kogukondade eestvedajatest/kaasajatest. Eriti on tähtis see vähemaktiivsete kogukondade puhul. Selliste eestvedajate ülesanne on Koostöökogu ja ka muude teabeedastajate vahendamine kogukondadele; teabe üle arutelude korraldamine kogukondades; Koostöökogule tagasiside

andmine ja diskuteerimine; teabe tõlgendamisest järgmiste sammude toetamine (sest skepsis, passiivsus, varasemad negatiivsed kogemused pärsivad vajalike ja asjalike arengusammude alustamist).

Vajalik on korraldada nii püsiva kui ka konkreetsete juhtude tagasiside võimalus liikmetelt ja sihtgruppidele.

Interaktiivsus on vajalik nii Koostöökogu ja liikmed/sihtgruppid suunal kui ka liikmete/sihtgruppide vahel.

Siinjuures tuleb viidata väikeküsitlusele koostöö teemal, milles osalejad väitsid, et neil pole oluliselt koostöösuhteid teiste liikmetega kujunenud. Jätkata tuleb Koostöökogu poolt alustatud suhtlemisvõimaluste loomist ja mitmekesistamisest.

Koolitus

Koolitus on polüfunktsionaalse iseloomuga tegevus. Esmalt on koolitus üks teabe edastamise vorm. Koolituse stiilist ja meetodite valikust olenevalt on koolitus suhtlemise ja kaasamise oluline võimalus nii liikmete, sihtgruppide kui koostööpartnerite suunal.

Koolituse kavandamisel ja korraldamisel tuleb neid võimalusi arvestada.

Põhja-Harju Koostöökogu tahab koolituste korraldamisel eelnimetatud võimalused ära kasutada.

Koolituste korraldamise põhimõtted:

- rakenduslikkuse eeldamine, kui osaletakse koolitustel või kui seda korraldavad liikmed projektides;
- professionaalsuse tagamine; (sh ka õpiringide vormis koolitus tuleb korraldada professionaalselt);
- koolituse käsitlemine teabeedastuse ja -vahetuse vormina ning selle ajastamine ja suunamine strateegia rakendamisele kaasaaitavalt;
- koolituse käsitlemine kaasamise vormina;
- koolituse käsitlemine koostöö vormina;
- koolituse käsitlemine ühe õppimist võimaldava tegevusena paljude seast;

8. Põhja-Harju Koostöökogu strateegia seosed ja piirnemised muude fondide, strateegiate, arengukavade ja programmidega

Harju maakonna arengukava 2025

Tegus rahvas, kvaliteetne elukeskkond, tasakaalustatud ruumimuster kui kolm alust Harjumaa strateegia visioonile ja kolm läbimurdekohta - majandusstruktuuri muutus, poliitsentrialse asustusstruktuuri väljakujunemine ja rahvusvaheliselt aktsepteeritava piirkonna teke on sellised arengusuunised, millega ühildumine Põhja-Harju Koostöökogu strateegias on loogiline. Küll on majandusstruktuuri muutus maapiirkonnas, millele keskenduvad Leader-tegevused, oma loomult spetsiifilisemad. Loogika, et vähese tööjõuga tasuvat ettevõtlust edendada, on sama. Küll aga ei ole maapiirkonnas Leader-raames tegemist niivõrd teadusmahuka tootmisega, kui innovaatilise mikroettevõtluse ja vajalike teenuste pakkumisega võimalikult inimeste elukoha lähedal.

Harju maakonna tegevusuundadest on väga otseselt ka Koostöökogu strateegias kajastuvad sotsiaalse sidususe teema, kvaliteetse elukeskkonna teema. Mis puudutab tasakaalustatud ruumimustrit, siis selles valdkonnas läheb Leader-tegevus kogukonna ja selle üksikute sihtgruppide tasandini. Seotud on see senisest tormilisest arengust tulnud ebakõladega kõrvuti olevate ja vastandlike huvidega kogukondade juures. Tihti ei saagi rääkida vastandlikkusest vaid pigem üksteisest teadmatusest. Avalik sektor saab olla siin soodustaja ja tingimuste looja rollis. Arengu „agendid” on aga pigem mittetulundusühendustes ja karismaatiliste eestvedajate hulgas. Sellega nõ lokaalne/paikkondlik tasand ei vastandu vaid täidab suurtes raamides konkreetset rolli.

Harju maakonna arengukava 2010 üldised eesmärgid on samuti loogiliselt ühilduvad. Tähelepanuväärne on see, et üldiste eesmärkide juures on pööratud tähelepanu sellistele detailidele nagu säästev inimressurssi suhtumine.

Visioon ja selle detailsemad lahtiseletused on täielikult ühilduvad ja kohalik Leader tegevusgrupp (nagu Põhja-Harju Koostöökogugi) võiks selle üheselt üle võtta.

Harju maakonnaplaneeringu teemaplaneering ”Maakonna sotsiaalne infrastruktuur”.

Teemaplaneering sisaldab muuhulgas Põhja-Harju Koostöökogu liikmesvaldade sotsiaalse infrastruktuuri kirjeldusi kantide kaupa ja üsna detailselt. Antakse ka soovitusi probleemide käsitlemiseks. Kuigi väga detailsete faktide puhul võib kirjeldustes olla lahknevusi selle dokumendi käsitlemise ja reaalse olukorra või kohalike elanike arusaamade vahel, on üldistatud kujul tegemist olulise teabekogumina, millele saab piirkonna probleemide ja arengusuundade käsitlemisel tugineda. Silmas tuleb pidada Leader-meetme erisusi ja hoida lahus selgelt avaliku sektori (sh riik) kohustused, milles puudub innovatsioonielement ning mis on seega abikõlbmatud ja ka suure investeeringuvajadusega objektid, millised ei ole Leader-meetme rakendamisel realistlikud või ei arvesta olulisi Leader põhimõtteid.

Maa-arhitektuur ja maastik. Uurimine ja hoidmine. Valdonna arengukava 2007 – 2010 Põhja-Harju Koostöökogu strateegia prioriteedid ühelt poolt tunnustavad vajadust seni loodud väärtuste hoidmiseks (nt prioriteet 1 ja 4). Teiselt poolt aga saab neile väärtustele tuginedes kujundada uusi arenguid (nt prioriteet1, 2 ja 4). Maa-arhitektuuri ja maastiku valdkonna

arengukava viitab ka seostele Eesti maaelu arengu strateegiale 2007 – 2013, milles on tähtsal kohal loodus- ning kultuuripärandi säästlikule kasutamisele.

MTÜ Harju Kalandusühingu strateegia aastani 2013.

MTÜ Põhja-Harju koostöökogu liikmesvallad Jõelähtme ja Viimsi kuuluvad ka MTÜ harju Kalandusühingu tegevuspiirkonda.

Samad taotlused on visioonides (kogukondade aktiivsus = tegus rahvas; kvaliteetne elukeskkond; tasakaalustatud ruumimuster = huvide ühitamine jne). Põhja-Harju Koostöökogu meetmetest on kõige lähedasemad turismi meede ja ranna-alade ning väikesaarte meede. Sisulise loogika poolest ka tegevuste mitmekesistamine, rannakülade areng. MTÜ Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna strateegias on märgitud, et Harju Kalandusühinguga tehakse koostööd, püütakse sarnastele arengutele teineteist täiendavaid lahendusi leida, kuid ei kaeta samade tegevuste/investeeringute kulusid. St Põhja-Harju Koostöökogu meetmete rakendamisel välditakse kalandusega seotud tootearenduse, turunduse, investeeringute ja koolitusega seotud tegevusi va planeerimine, projekteerimine.

Erinevad turismi puudutavad arengudokumentid sh kohalike omavalitsuste arengukavad, Harjumaa turismi arengukava 2015; Ida-Harju turismiobjektide ja – marsruutide väljaarendamise kava. HEAK 2009 kirjeldavad olukorda sarnaselt Põhja-Harju Koostöökogu sihtrühmade poolt strateegia koostamise käigus kirjeldatuga. Kokkuvõtvalt on see piirkonna suur turismi ja ka puhkemajanduse potentsiaal sh ka kohalikule elanikkonnale; madal ettevõtlusaktiivsus valdkonnas ja vähe pakutavaid teenuseid. Puudub ühine teavitussüsteem. Arengu võti on koostöös, tootearenduses ja ”pakendamise”, milööväärtuse ja elukvaliteedi tõusus.

Kohalike omavalitsuste ja mittetulundusühenduste koostöö tugevdamine avalike teenuste osutamisel. HEAK 2009

Koostööprojektis viidi läbi valdkonda käsitlev uuring ja selles on toodud teenuste ning koostöö probleemaatika aga ka lahendusüünise välja üldistatult kui ka kirjeldatud olukorda kohalike omavalitsuste kaupa. St on võimalik saada andmeid Põhja-Harju Koostöökogu liikmesvaldade kohta, nende suhete kohta mittetulundusühendustega ja teenuste osutamise kohta. Ka toimus kolm seminari, õppereis ja koolitus kogu Harjumaa sihtgruppidele ning osalejater seas oli ka Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna esindajaid. Nii selle koostööprojekti raames kui ka Koostöökogu strateegia koostamise erinevates töövormides kajastasid nad samu või sarnaseid arusaamu ja ideid. See aga tagab temaatilise ühildumise ja loob eeldusi koostööks.

Tähelepanekuid Jõelähtme arengudokumentidest

Positiivne seos Põhja-Harju Koostöökogu strateegias kavandatud tegevustikuga on täheldatav:

- huvialahariduse mitmekesistamine ja ennetav noorsootöö rakendamine;
- huvialaringide juhendajate toomine piirkonda;
- lapsehoiuteenuste toetamine;
- päevahoid lastele ja erivajadustega inimestele;
- isikuteenuste arendamine;
- koostöö ühistranspordi kavandamisel;
- kergliiklusteede võrgustik;

- planeerimises – miljööväärus; teemaplaneeringud; külaplatsid jne;
- säästev areng ja keskkonnateadlikkus;
- kodanikualgatuse toetamine turvalisuse tagamisel;
- heakord ja keskkonnasäästlikkus;
- noorsootöö töölaagrid;
- noortekeskuste rajamine;
- (valdavalt kultuur, sport ja vaba aeg temaatikast);
- Suunatus turismialasele väikeettevõtlusele;
- Kolme sektori vahelise koostöö saavutamine;
- Kogu turismi teema;
- Kogu külade teema;

Arengukavas on märgitud ka aktiivne osalemine Leader-tegevusgrupid. Eelarves pole küll viidatud konkreetsele panusele Leader tegevusgrupis osalemisel, kuid on näidatud palju kohaliku omavalitsuse ja fondide finantsallikate ühendamise kohti.

Teemaplaneeringud on vallakesksed. Koostöö jääb valla piiridesse ja väljaspool on konkurendid – seda ka Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas.

Kuivõrd piirkonnas on Leader-tegevus värske, siis on täheldatav sellealase koostöö sissetoomine arengudokumentide uuendamise käigus. Piirkonnas on konkreetne tegevus Leader-valdkonnas kestnud poolteist aastat, kuid konkreetne strateegia kujundamine on tunduvalt värskem.

Rae valla arengukavas on välja toodud omafinantseerimisvõime koefitsient, mis on kõrgem nii Eesti kui Harjumaa keskmisest. See on oluline näitaja ka Leader meetme rakendamises osalemise seisukohalt. Nimetatud on Põhja-Harju Koostöökogu liikmeks olemist ja SWOT-analüüsis nähakse olulise võimalusena osalemist koostööstruktuurides teiste omavalitsustega. Huvitav on märkida, et valla arengumudeli juures on mittetulundusühendused paigutatud tegurina majanduskeskkonda. Kohaliku omavalitsuse arendustegevuse põhimõtted on samased või sarnased Leader-põhimõtetele. Kõikidele Põhja-Harju Koostöökogu arenguprioriteetidele leiab vaste ka Rae valla arengusuundumustes nii üldisemas kui detailsemas käsitluses. Külaliikumisega seonduvalt on kirjeldatud alt-üles initsiatiivi toetamist ja ka võimaluste loomist (Kooskäimiskohad, külade katusorganisatsiooni finantseerimine jmt), mis reaalset toimivad ja milline tegevus jätkub. See loob eelduse Leader-meetme võimaluste aktiivseks kasutamiseks piirkonnas.

Viimsi valla arengukava aastani 2029

Viimsi valla arengukavas on otsesed viited Leader-tegevustele ja selge suundumus aktiivselt selles osaleda. Väga otseselt on seotud see külakogukondade arengdamise vajadustega. Kuid kõrvutades konkreetseid teisi arengueesmärke, on siin kavatsuste samasuunalisus võrreldes Põhja-Harju Koostöökogu strateegiaga täielik. Investeeringute eelarvele lisaks on toodud ka finantseerimis-põhimõtted.

Erinevates allikates on kogu Harjumaa kohalike omavalitsuste ja ka omavalitsuste ning mittetulundusühenduste koostööd peetud nõrgaks. Viimsi valla arengukavas on nimetatud koostöö vajadust ja seda ka Leader meetme piirkondliku rakendamise võtmevaldkondades (nt turism, puhkemajandus jne).

Kavandatud on külakogukondade toetamine ja struktuurfondide vahendite kasutamiseks vajalike kulutuste planeerimisega ning vastavate kordade kehtestamise vajadusega. Valla eelarve kaasamist nähakse Viimsi arengukavas ühe riskide maandamise võimalusena.

Piirkonnas on kujundatud erinevaid kohalikke või valdkondlikke arenguid kirjeldavaid dokumente nagu Viimsi muuseumide arengukava, Rebala piirkonda käsitlevad arengudokumendid, konkreetsete objektide tasuvusanalüüsid Jõelähtme vallas jne. Sellelaadsed arengudokumendid loovad eelduse paremate ja asjakohasemate projektitoetuse taotluste esitamisele. Strateegiaid koostanud organisatsioonid juba teavad oma vajadusi ja arengueelistusi ning oskavad neid sobitada Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna strateegia rakendamise protsessi. Enamasti on sellised organisatsioonid ka Koostöökogu liikmed ning aktiivselt osalenud nimetatud strateegia koostamisel

9. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna strateegia koostamise kirjeldus

Ettevalmistustööd strateegia koostamiseks algasid suvel 2008. Detsembris 2008 asuti teemarühmade moodustamisele.

Metodoloogiliselt ettevalmistatud strateegia koostamise protsess sai alguse Põhja-Harju Koostööpiirkonna üldkoosoleku järgsel arengufoorumil 17. veebruaril Loo Kultuurikeskuses.

Järgnevalt toimusid fookusgrupid „Tuleviku töötuba”:

“Külakogukondade ühendamine ja arendamine” 23. veebruaril Kostivere mõisas;

“Ranna-alade ja väikesaarte arendamise teemarühm” 19. märtsil Viimsi vallamajas.

“Kohalike ja piirkondlike teenuste ning tööhõive arendamine” 20. märtsil Rae vallamajas.

“Noored vabaaja ja kodukandi maine kujundajad” 25. märtsil Viimsi Koolis.

“Puhkemajanduse ja turismi” 2. aprill 2009 Lool.

20. märtsi teemarühm Rae vallas toimus grüpiintervjuu ja arutelu vormis. Teemarühma liige Peeter Böckler tegi ulatusliku eeltöö, mis kujutas endast **rakendusuuringut Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna ettevõtluse, teenuste ja tööhõive teemal**. Osalejate poolt kommenteeriti, esitati küsimusi ja ülevaade läks täiustamisele.

Kehtivate piirkonda puudutavate arengudokumentide ja viimaste aastate uuringutulemuste inventuuriga ja kodulehtede materjalide ning kaardimaterjalidega tutvumisega alustati paralleelselt muude tegevustega.

16. aprillil 2009 toimus kahetunnine individuaalintervjuu Viimsi Rannarahva Muuseumi tegevjuhi Alar Mikuga. Peale üldiste arengufoonde oli arutusel kolm konkreetset arenguideed.

28. mail 2009 toimusid intervjuud Jõelähtme vallavanema Toomas Kümneliga ja Rae vallavanema Raivo Uukkiviga. Intervjuud andsid olulist teavet valdade olukorra ja arendustegevuse kohta.

Oluliseks seonduvaks uuringuks oli Harjumaa Ettevõtluse Arendamise Keskuse (HEAK) korraldatud uuring, mis puudutas kohalike omavalitsuste omavahelist koostööd, koostööd mittetulundusühendustega teenuste osutamise valdkonnas. Teenuste temaatika on Põhja-Harju Koostöökogu üks valitud valdkondi. Uuring võimaldas saada üldistatud pildi kogu Harjumaaast ja väljavõttes Põhja-Harju Koostöökogu liikmesvaldade kohta eraldi.

28. mail toimus arutelu Jõelähtme valla arenduse peaspetsialist Lembit Tuuriga. Teemaks Jõelähtme arendusprojektid ja tehtud uuringud. Suurim tähelepanu oli pööratud Rebala muinsuskaitsealaga seonduvale, aga ka mitmete projektide teostatavuse analüüsidele.

04.06.09 toimus intervjuu Viimsi vallavanema Haldo Oravasega. Vallajuhtide intervjuude andmed olid mõeldud üldistatud kujul üldisesse andmehulka integreerimiseks. Intervjuust laekus olulist teavet Viimsi valla arengueelistuste, koostööhuvi, omafinantseeringuvõimaluste kohta, pidades silmas eelkõige LEADER-tegevusi piirkonnas.

04.06.09 toimus Maaelu Arendajate Ühingu ekspertide piirkonna vaatlus Viimsi vallas saatjateta.

08.06.09 viibisid Maaelu Arendajate Ühingu eksperdid saatjateta piirkonna vaatlusel Rae valla ja Jõelähtme valla territooriumil. Vaatluse-ringsõidu mõte on strateegiat koostavate ekspertide reaalse pildi loomine piirkonna objektidest, asumitest ja seoste loomine intervjuudes ja fookusgruppides ilmnenuka.

08.06.09 toimus Lool külaelu edendajate Ümarlaud. Osalema olid palutud eri piirkondade kogukondade tuntuimad eestvedajad-arvamusliidrid. Ümarlaua eesmärk oli jätkata kavandatud kaasavat andmekogumist. Kuna teema-fookusgrupid toimusid tegevuspiirkonna eri paigus, oli tavapäraselt fookusgrupi toimumiskoha esindajaid kohal rohkem. Ümarlaua üks mõte oli ka fookusgruppides saadud andmete paikapidavuse testimine piirkonnas tervikuna. Ümarlaualt saadi olulisi tähelepanekuid ja tagasisidet seni koondatud andmetele.

09.06.09 toimus ettekavandatud ja giididega ringsõit-vaatlus kogu tegevuspiirkonnas. Ringsõidu põhiteema oli „Ajalooline rikkus“. Vaadeldi ka muid objekte, sh loodusobjekte. Rae valla piirkonna giidiks oli Peeter Böckler, Viimsis Enno Selirand ja Jõelähtmel Margit Pärtel. Ringsõit oli teabemahukas.

Teemarühmade esindajatega kohtumised toimusid Lool 18.-19.06.09. Üheks eesmärgiks oli analoogiliselt Ümarlauale tagasiside nõutamine koostatud materjalile.

26.06.09 rakendusuuringu tulemuste esitus Nõmme talus Kallavere külas. Osalejad olid kogu tegevuspiirkonna eri paigust. Lisaks pidevalt varasemates tegevustes osalenute oli ka esmakordselt kaasatud. Esitluselt saadud tagasiside kinnitas, et algandmete analüüsi ja üldistuste tulemus väärtustati osalenute poolt. Algselt esitatud ideed ei olnud ekspertide poolt teostatud transformatsiooni käigus kaotanud tähendust piirkonna esindajate jaoks. Esmakordselt osalejad hindasid materjali analoogiliselt.

Mais-juunis toimunud töökohtumistel MTÜ Põhja-Harju Koostöökogu esindajatega analüüsiti rakendusuuringu protsessi tulemit ja selle siirdamist strateegia koostamise etappi. Leiti, et realselt tuleb jätkata strateegia ja rakenduskava dokumentide koostamise protsessis kaasavaid üritusi.

Külaelu edendajate Ümarlauas (08.06.09), teemarühmades (18.-19.06.09) ja rakendusuuringu tulemuste esitlusel (26.06.09) esitasid Maaelu Arendajate Ühingu eksperdid osa analüüsitud materjali juba strateegia dokumendi võtmes kujundatuna. Positiivse tagasiside sai eesmärkide-tegevuste tabel, mis tugines eelkõige fookusgruppides saadud materjalile ja kujutas endast algset meetme-lehe osa. Esitleti ka visiooni, mis leidis konstruktiivset tagasisidet ja sai ootuspäraselt elava keskustelu osaliseks. Juunis koostasid eksperdid esialgse MTÜ Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna strateegia struktuuri. Struktuuri esitleti teemarühmadele ja piirkonna esindajatele juunis.

Juulis 2009 toimus uuringu koondaruande vormistamine

Juulist novembrini toimus strateegia osade kujundamine ja erinevad töökoosolekud, kus eksperdid vajasid piirkonna esindajate seisukohti ja teadmisi.

Strateegia ja meetmelehtede tööversioon valmis oktoobris ja 21. oktoobril toimus töörühm, kus arutati konkreetsemalt meetmeid ja hindamissüsteemi.

29. oktoobril toimus laiemalt avalikustatud nn strateegia tööversiooni esimene lugemine. Meetmete töögrupp jätkas 3. oktoobril ja 5. oktoobril avalikustati tööversioon kodulehel. Ettepanekute ja paranduste ning päringute aeg kuni 23. novembrini. 25. novembril toimunud üldkoosolek otsustas strateegia ja rakenduskava kinnitada.

10. Strateegia oodatavad tulemused, indikaatorid, sihttasemed

10.1. Põhja-Harju Koostöökogu majanduslik elujõulisus ja strateegias toodud tegevuste jätkusuutlikkus

Põhja-Harju koostöökogu on valmis välja töötama ja viima ellu piirkonna strateegia. Strateegias kirjeldatakse piirkonna terviklahendis arenguks, mis aitab omalt poolt kaasa elamisväärse elukeskkonna loomisele, aktiveerib piirkonna elanikke ja arendab partnerlussuhteid.

Tegevuste jätkusuutlikus oleneb läbitöötatud strateegiast, mis ei dubleeri valla ja teiste institutsioonide tegevusi vaid annab lisaväärtust. Keskendutakse uudsetele lahendustele toetamist, mis samas arvestab piirkonna eripära nii sotsiaalses, geograafilises, kultuurilises kui ka ajalooäärtuste kontekstis. Üheks peamiseks sihiks on kasutada võimalusi, mida annab erinevate sektorite partnerlus.

Kuna Põhja-Harju koostöökogu piirkonnas tehakse valdade ja külaliikumise poolt juba üsna palju projekte, piirkonnas on palju aktiivseid ja ettevõtlikke inimesi, siis ei ole põhjust karta, et Põhja-Harju koostöökogu poolt tulevikus rahastatavad tegevused ja investeeringud jääksid ainsateks võimalusteks toetuse saamisel ja perioodi lõppemisel lõppeksid ka tegevused ja projektid. Planeeritavas strateegias saavad enamuses prioriteetseteks sellised projektid, millel on algatav või traditsiooni kandev või -loov iseloom. Tihe integreeritus valdade ja piirkonna arengukavaga peab Leader-meetme poolt rahastatavatele tegevustele või investeeringutele, mis on piirkonna jätkusuutlikkuse aluseks.

Põhja-Harju koostöökogul on plaanis tegeleda ka teiste fondide poolt pakutavate võimaluste tutvustajana.

Üheks jätkusuutlikkuse aluseks on uute kogemuste toomine piirkonda Eesti siseste ja väliskontaktide kaudu, mille loomisel saab Põhja-Harju koostöökogu olla vahendajaks suheldes teiste kohalike tegevusgruppidega. Et selline tihe võrgustumine on võimalik ja edukas näitab teiste kohalike tegevusgruppide kogemus Eestis. Põhja-Harju koostöökogu plaanib lülituda aktiivselt juba toimivatesse võrgustikesse ning toetada ka oma piirkonnas tekkivaid koostöövõrgustikke.

Põhja-Harju koostöökogu kui organisatsiooni jätkusuutlikkuse tagamisel on oluline valdade panus, mis hakkab strateegia elluviimise perioodil olema proportsionaalne registreeritud elanike arvuga ja on teiste liikmetega võrreldes kordades suurem (10 krooni elaniku kohta aastas). Pangalaenu ega laenu MES-ist ei plaanita. Teistele liikmetele on sisseastumis- ja liikmemaks teistele liikmetele on suhteliselt marginaalne, ainult 800.- esimesel aastal, kuid see ei tähenda valla juhtiva rolli ületähtsustamist vaid pigem annab võimaluse ka omavahenditest elavatele külaseltsidel võrdselt teistega koostöökogu töös kaasa lüüa, mida kõrgem maks mõnel üksikul juhul võiks pidurdada.

Esimesel perioodil majandustegevust Põhja-Harju koostöökogu poolt ei planeerita, kuid see võimalus on olemas. Kui mitte varem, siis hakatakse seda kasutama programmiperioodi lõpupoole, sest organisatsioon plaanib ka Leader-programmi lõppedes jätkata piirkonna ja erinevate sektorite kaasamist ühisesse arengusse kasutades selleks omandatud oskusi.

Organisatsioonilise jätkusuutlikkuse sisulise poole nimel on planeeritud meeskonnakoolitused, et erinevatest valdadest liikmed sulanduksid paremini ühiseks meeskonnaks.

10.2. Strateegia eesmärkidele vastavad oodatavad tulemusnäitajad

Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on strateegia rakendamise tulemusena kujunenud kvaliteetsem elukeskkond, mida iseloomustab:

- vajalike teenuste kättesaadavus ja kvaliteet;
- laste, noorte ja lastega perede võimalused tegevusteks
- kultuuri-, ajaloo- ja loodusväärtuste otstarbekas ja säästev kasutus
- põliskülade ja uusasumite kogukondade aktiivsus ja võimekus
- hoitud ranna-alade ja väikesaarte väärtuslik elukeskkond

Meetme Kogukondade isikupära, sidusus ja areng raames on strateegia perioodil rahastatud ja ellu viidud 60 projekti.

Meetme Puhkemajandus ja turism raames on strateegia perioodil rahastatud ja ellu viidud 25 projekti.

Meetme Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna noored raames on strateegia perioodil rahastatud ja ellu viidud 45 projekti.

Meetme Ranna-alade ja väikesaarte areng raames on strateegia perioodil rahastatud ja ellu viidud 15 projekti.

11. Strateegia koostamisel kasutatud materjalid

Eestimaa ranniku teejuht. Tiiu Viirand 2006

Harju maakonna arengustrateegia aastani 2010 ja 2025

Harju maakonnaplaneeringu teemaplaneering "Maakonna sotsiaalne infrastruktuur".

Harjumaa idaosa koos Soome lahe saartega. Matkajuht. Jaan Masing, 2003

Harjumaa lääne- ja lõunaosa. Jaan Masing 2004

Harjumaa pärandkultuurist. Tln 2008

Harjumaa turismi arengustrateegia 2015

Huvalaharidus ja huvitegevus. Rakenduslik kompleksuuring. Maaelu Arengu Instituut, 2005

Ida-Harju turismiobjektide ja –marsruutide väljaarendamise kava. HEAK 2009

Innovatsiooni juhtimine. Joe Tidd, John Bessant, Keith Pavitt. EAS, Pegasus 2006

Jõelähtme valla arengukava 2007-2015

Kohaliku initsiatiivi arendamine – LEADER-lähenemine. Soovitused kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonna strateegia koostamiseks. Põllumajandusministerium, Tallinn 2007

Kohalike omavalitsuste ja mittetulundusühenduste koostöö tugevdamine avalike teenuste osutamisel. HEAK 2009

Küla arengukava koostamine. Indrek Kärner, Ülar Loolaid, Lea Sudakova. EKVL Kodukant 2003

Küla arengukava koostamine. Teine väljaanne. Autorid Indrek Kärner, Ülar Loolaid, Toomas Muru, Lea Sudakova. Põllumajandusministeerium, 2005

Kvalitatiivne uurimisviis. Meri-Liis Laherand, 2008

Maa-arhitektuur ja maastik. Eesti Vabaõhumuuseumi Toimetised I. Tln 2008

Noorsootöö rahastamine kohalikes omavalitsustes. Uuringu aruanne. Eesti Noorteühenduste Liit, Tln 2008

Kohalikud teenused ja piirkondlik tööhõive. Uurimus. Peeter Böckler 2009

LEADERi edulood Euroopa Liidus. Käsiraamat. Põllumajandusministeerium, Tallinn 2007

Maaelu Arengukava 2007-2013

Martna valla arengukava

Motivatsioon ja isiksus, autor Abraham Harold Maslow, 2007

MTÜ Põhja-Harju Koostöökogu põhikiri

MTÜ Põhja-Harju Koostöökogu strateegia väljatöötamise tegevuskava

Muistne Rävala. 1. ja 2. Valter Lang, Tln 1996

Muudatuste juhtimine ja õppiv organisatsioon. Ruth Alas, OÜ Külim 2002

Nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005

Peeter Suure merekindluse objektid. Peeter Böckler, 2009

Praktik-uuriija. Peter Jarvis, 2004

Rae valla arengukava aastani 2015

Rae, Viimsi ja Jõelähtme valla potentsiaalsed looduslikud pühapaigad. Kajastus ja võimalused turismiks. Peeter Böckler, 2009

Universaalse disaini kontseptsiooni rakendamise kaudu täieliku kaasamise saavutamiseni. Lõppraport 20. aprill 2007

Vaida meteoriidikraater. Müüdist sai tegelikkus. Peeter Böckler, 2007

Viimsi valla arengukava aastani 2029 ja 2038

11.1. Tehtud ja kavandatud uuringute lühikokkuvõte

Põhja-Harju tegevuspiirkonna strateegia koostamise rakendusuuring

Rakendusuuringu lähtekohad:

- 1) Lähteülesanne MTÜ Põhja-Harju Koostöökogu Arengustrateegia uuringute teostamiseks ja sellele hinnapakumise koostamiseks (dokument LÜ – 1, 4. veebruaril 2009.a.)
- 2) Põhja-Harju Koostöökogu strateegia koostamise tegevuskava osad;
- 3) strateegia väljatöötamise põhisuunad:
  - elukeskkonna parandamine;
  - kohalike teenuste arendamine;
  - kultuuri-, ajaloo- ja loodusväärtuste otstarbekas ja säästev kasutuselevõtt;
  - põliskülade ja uute külade (asumite) kogukonna aktiveerimine ning vanade traditsioonide elustamine ja uute loomine;
  - ranna-alade ja väikesaarte arendamine nii väärtusliku elukeskkonnana kui ka looduslike vaatamisväärsustega turismiobjektidena.
- 4) Teemad, millele on moodustatud teemarühmad:

Teema A: Külakogukondade ühendamise ja arendamine

Märksõnad: - erinevate sotsiaalsete gruppide suhtlemine;

- elukvaliteet, elukeskkonna kajastamine ja parandamine;
- looduskeskkonna säilimine ja arendamine.

Teema B: Puhkemajandus ja turism

Märksõnad: - piirkonna sisese turismi arendamine, selleks ühtse turundussüsteemi loomine, vaatamisväärtuste kaardistamine, märgistamine, sildistamine jms.;

- kodutoitlustuskohtade loomine;
- traditsioonilise väikepuhkemajanduse arendamine.

Teema C: Kohalike ja piirkondlike teenuste ning tööhõive arendamine

Märksõnad: - julgustada väiketootjaid piirkondades tegelema rahvusliku omapära omavate tegevusharudega, nagu koduköögid, käsitöötooted, kalandus, koduloomad jms.

- rohkem ettevõtlust valdadesse.

Teema D: Ranna-alade ja väikesaarte arendamine

Märksõnad: - Hansatee teema arendamine;

- ranna piirkondade elanikele ranna kasutusõiguse selgitamine: “rannad avatuks kõigile piirkonna elanikele”

Teema E: Noored - vaba aja ja kodukandi maine kujundajad

Märksõnad: - olen noor ja tahan kodukülas elada ja tegutseda;

- noortele elutee alustajatele väikelaste mängutoad;
- koolinoortele koos käimise toad ja kohad
- ekstreem- ja rahvaspordi arendamine.

Metoodika

Metodoloogilist valikut iseloomustab:

- 1) maksimaalne suunitlus rakendustele;
- 2) optimaalsus;
- 3) olemasolevaid ja paralleelselt koostatavaid/teostatavaid arengudokumente ja uuringuid arvestav käsitlus;
- 4) kvalitatiivsus;
- 5) osalus ja kaasav tegutsemine;
- 6) avastuslikkus;
- 7) loovus;
- 8) meetodite suunitlus piirkonna inimeste poolt koostatava strateegia koostamise protsessi tugimisele.

Piirkondliku arengu planeerimise ja rakendusuringute osalusmeetodite kompleksist olid olulisemaks:

- 1) Arenguseminarid ja –foorumid.
Erinevate rühmatöö ja loovusmeetodite kasutamine. Eesmärk teabe edastamine üheaegselt suuremale hulgale asjaosalistele ja ühise arusaama kujundamine ning kokkulepete saavutamine.
- 2) Osaliselt eelstruktureeritud ülesehitusega fookusgrupi „Tuleviku töötoa“ mudel
- 3) Individuaal- ja rühmaintervjuud.
Poolstruktureeritud või vabas raamis küsitluse vormis; arenguvestluse vormis. Intervjueeritavatena oli mõeldud arvamusiidreid, kohaliku omavalitsuse juhte, valdkondade asjatundjaid/spetsialiste jt
- 4) Vaatlused.
Eelnevalt püstitatud vaatlusülesandega ja vaatlusjuhiga piirkonnast. Vaatlusülesanne oli piiritletud konkreetsetele objektidele, valdkonnale, territooriumile.
- 5) Dokumendiuringud.

Jõelähtme-, Rae- ja Viimsi valdade, maakonna arendusdokumentide auditi läbiviimine eesmärgiga

- a) välistada valdade poolt lahendamisele kuuluvate ülesannete ja probleemide dubleerimist strateegias;
- b) strateegia dokumendis nõutavate arengudokumentide seoste analüüsimiseks.

Uuringute läbiviimisel kaasati potentsiaalseid projektide väljatöötajaid, kes on Strateegia rakendusperioodil, aastatel 2010 – 2013 (2015) otsesed eraldatavate rahade efektiivsele kasutamisele kaasaaitajad.

Eeltoodud rakendusuringu osalusmeetodid on eriti sobivad kaasamisfunktsiooni tõttu. Tulevased strateegia rakendajad ilmnevad uuringute käigus ja suureneb ühtlasi koostöö võimalikkus.

Meetoditest tähtsaim oli fookusgruppide korraldamine, millele struktuuri andmiseks lähtuti LEADER nõuetest ja eelkõige eeldatavast strateegia sisulisest vajadusest. Fookusgrupid teostati teemapõhiselt ja *Future Workshop* ülesehitusega.

Tegevuste ajaline järgnevus sisaldub lisas 2.

Strateegia koostamise lõppetapis viidi läbi **koostööteemaline kiirküsitlus** liikmete seas.

Küsitlus toimus meilitsi, osaliselt ka suuliselt. Küsimused puudutasid konkreetsete koostööpartnerite olemasolu ja koostöövorme, koostööd soodustavaid ja takistavaid asjaolusid; koostööst saadavat lisaväärtust ja huvipakkuvaid valdkondi, mis suunas koostöömeetmeid kujundada.

Peeter Böckleri tehtud analüüs piirkonna ettevõtluse ja tööhõive kohta

P. Böckler viis läbi ulatusliku dokumendi- jm allika-analüüsi ning sai strateegia koostamise seisukohalt vajaliku ja piisava teabekogu. Arvestades tänaseks kujunenud võimalusi kätte saada adekvaatset statistikat jm andmeid, oli töö keeruline ja vajalik. Tulem on seisuga 30. märts 2009 ja autori väitel on olukord juba muutunud. Seda muutust strateegias kajastada pole enam võimalik. Küll aga strateegia uuendamisel edasises tegevuses.

Kavandatavad uuringud

Piirkonna teadmiste ja oskuste kaardistamine.

Kas see asi tuleb niimoodi kavva? Rääkisime mitmel korral aga lõppseisukoht on jäänud lahtiseks??

Piirkonnas on vajadus eestvedajate ja juhendajate järele, et erinevaid ideid ellu viia ja teiselt poolt on hüpoteetiliselt paljudel inimestel erilisi oskusi ning teadmisi, mida nad mingil põhjusel ei rakenda. Selleks et hüpotees kinnitust leiaks, on vajalik leida tee inimesteni, kel on teadmised/oskused ja sealt edasi leida ka rakendusvõimalused.

Niisugune uuring on teostatav kaheastmelisena, mida kavandatakse ja koordineeritakse kvalifitseeritud uurijate poolt ja järgmise astmena kasutatakse nn kogukonna kaasajate rolli, et jõuda eelkirjeldatud oskuste/teadmiste kandjateni. Selliste uuringute jaoks on omad meetodid ja ka metodoloogilised põhjendused, koolkonnad. Vt näiteks Peter Jarvise „Praktik-uurija“ ; Küla arengukava koostamise käsiraamat“ jmt.

12. Strateegia elluviimise kava

Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna strateegia viiakse ellu Koostöökogu koordineerimisel ja eestvedamisel. Selleks on koostatud ka rakenduskava ja koostatakse Koostöökogu arengukava.

Strateegia elluviimine toimub sihtgruppide initsiatiivil algatatud projektidega. Et projekte siduda strateegilisteks terviksuundadeks ja vältida tegevuste „lailivalgumist“, on kavandatud neli põhilist tegevussuunda ehk meedet. Kõiki nelja tegevussuunda läbib nõ horisontaalse teljena ettevõtluse, teenuste arendamise ja tööhõive parandamise teemad. Samuti on kõik tegevussuunad seotud koostööga.

Meetmetes võimaldatavate projektide ellukutsumiseks kuulutab Koostöökogu välja projektitoetuste taotlusvoorud. Selleks et suunata taotlejaid sobilikus mahus tegevustele, on rakenduskava meetmelehtedel seatud projektide finantsilised alam- ja ülempiirid. Ühe võttena kuulutatakse välja eraldi taotlusvoorud väiksemamahulistele projektidele ja mahukatele projektidele.

Projektitoetuste taotlusvoorude õnnestumiseks teavitatakse sihtgruppe, korraldatakse koolitusi ja teabepäevi ja nõustatakse Koostöökogu poolt. Selleks on vajalik ellu kutsuda sihtgruppide tugimeeskond, kes taotlusvoorude perioodil tegutseb piirkonniti, et tagada parem informeeritus ja piirkonna ühtlane aktiivsus. Tugimeeskonnas on vajalik rakendada tööle vähemalt kolm piirkondlikku nõustajat.

Koostöökogu võib rakendada paremate projektide saamiseks eelvoorusid ehk ideevoorusid ja nendele järgnevaid konsultatsioone. Vajadusel (nt põhivoorus väikese osaluse tõttu) võib Koostöökogu korraldada ka täiendavaid voorusid.

Asjatundliku ja õiglase valiku tegemiseks on kujundatud projektitoetuste taotluste hindamissüsteem ja rakendatakse töösse hindamiskomisjon.

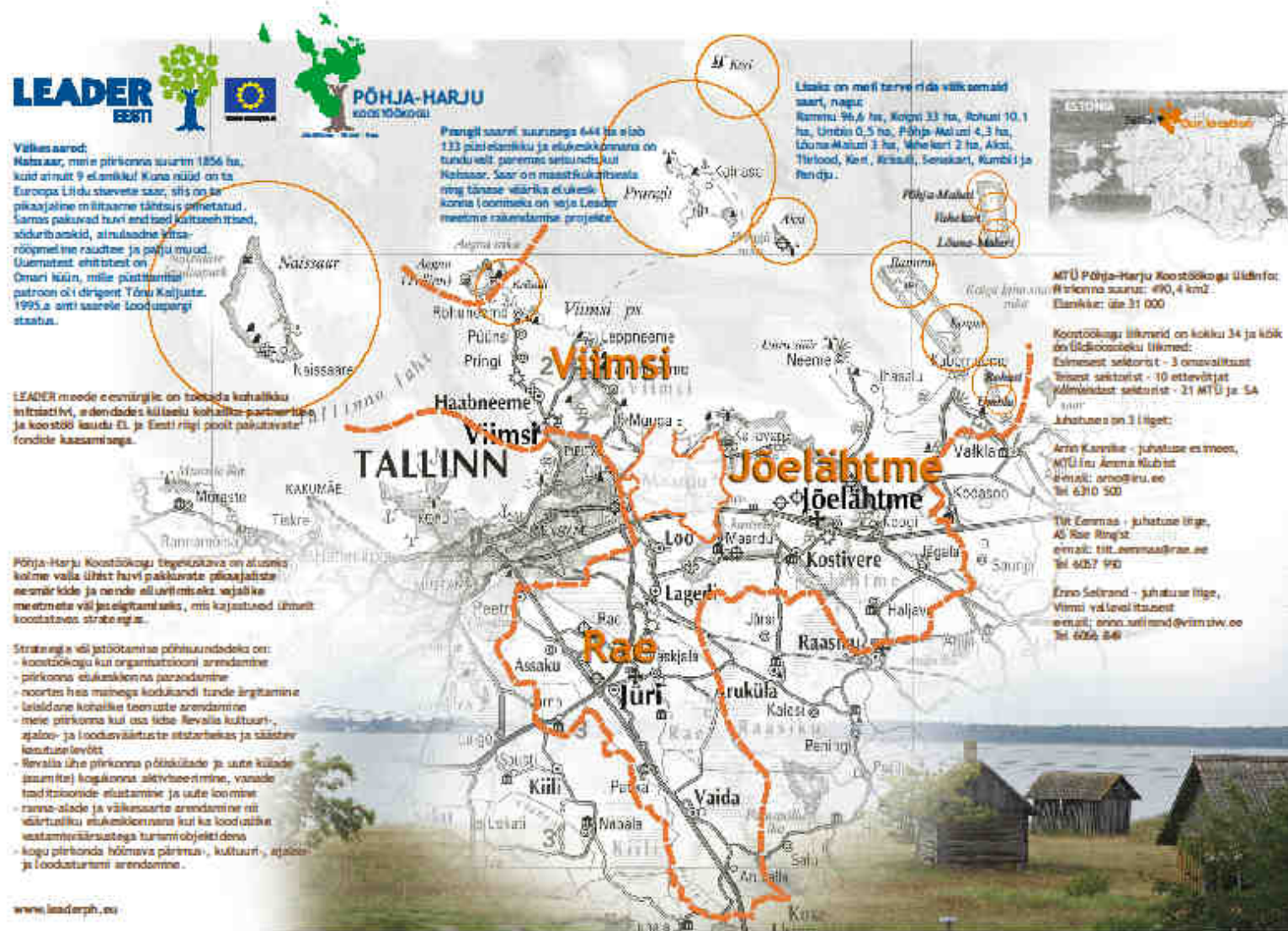
Hindamissüsteemi osised: hindamiskriteeriumid ja juhendid; hindamiskomisjoni moodustamise põhimõtted, ülesehitus ja töökorraldus; toetuse taotlemise menetlemise protseduur; hindamiskomisjoni liikmete instrueerimine, tulemuste arutelu, analüüs ja ühise arusaama loomine; tugitegevused ja töövahendid, mis toetavad taotluste menetlemist, hindamist ja komisjoni tööd; töödokumendid (taotluse vorm ja lisad, hindamisleht ja juhend jne).

Teostatavate projektide edenemist jälgitakse Koostöökogu poolt. Saadud kogemusi vahendatakse järgmistele projektiteostajatele; strateegiat ja rakenduskava korrigeeritakse vastavalt vajadusele ja määruses kehtestatud võimalustele.

Strateegia finantsvahendite jaotus toimub aastani 2013 ja projektide elluviimine võib kesta veel kaks aastat, seega aastani 2015.

Põhja-Harju Koostöökogu võib korraldada projektitoetuste taotluste eelvoorusid ja täiendavaid voorusid, et aidata sihtgruppidel leida kohasemaid ja paremaid ideid ning vajadusel täiendavalt nõustada.

Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna kaart

Lisa 1: Mittetulundusühingu Põhja-Harju Koostöökogu põhikiri

I Üldsätted

1. Mittetulundusühing nimetusega Põhja-Harju Koostöökogu (edaspidi Koostöökogu) on vabatahtlikkuse alusel ühinenud isikute iseseisev kasumit mittetaotlev organisatsioon, mis tegutseb avalikes huvides ja vastab kohalikule tegevusgrupile esitatud nõuetele.
2. Koostöökogu asukohaks on Loo alevik Jõelähtme vald Harjumaa.
3. Koostöökogu eesmärgiks on toetada kohalikku initsiatiivi, edendades elu kohaliku koostöö kaudu, milles erinevad osapooled suunavad oma ühised jõupingutused piirkonna vajaduste kindlaksmääramiseks ning EL ja Eesti riigi poolt pakutavate struktuurfondide, sealhulgas LEADER meetme võimaluste kasutamiseks.
4. Koostöökogu põhitegevuseks on arendada välja institutsionaalne raamistik ning omandada piisavad kogemused ning oskused, mis on vajalikud piirkonna sisemisi arenguvõimalusi kasutavate ja arendamisele suunatud programmide rakendamiseks, koostada Põhja Harju piirkonna ühtne arengustrateegia ja viia selle raames ellu uuringuid, koolitamist, kirjastamist ja muid tegevusi, sealhulgas suunata avalike projektikonkursside kaudu LEADER vahendid arengu- ja investeringuprojektidele, kaasa arvatud kultuuriväärtuslikele ning loodusobjektidele, mis on Koostöökogu liikmeks olevate valdade territooriumil või mis toovad kasu sama piirkonna elanikele, samuti arendada riigisisest ja rahvusvahelist koostööd ning osaleda vastavates koostöövõrgustikes.
5. Koostöökogu majandusaasta algab 1. jaanuaril ja lõpeb 31. detsembril.

II Koostöökogu liikmeks vastuvõtmise ja väljaastumise ning väljaarvamise tingimused ja kord

6. Koostöökogu liikmeteks on Jõelähtme, Rae ja Viimsi vallad kui omavalitsusüksused ning samas piirkonnas tegutsevad äriühingud, füüsilisest isikust ettevõtjad, mittetulundusühingud ja sihtasutused. Koostöökogu liikmeks vastuvõtmist võib taotleda iga nimetatud tingimustele vastav isik, kes soovib arendada Koostöökogu eesmärkidega kooskõlas olevat tegevust ning tasub üldkoosoleku poolt kehtestatud sisseastumis- ja liikmemaksu.
7. Koostöökogu on avatud uute liikmete vastuvõtmisele ning et tema liikmete nimekiri on avalik.
8. Koostöökogu liikmeks vastuvõtmise otsustab juhatus.
9. Koostöökogust väljaastumiseks esitab liige juhatusele kirjaliku avalduse.
10. Koostöökogu liikme võib koostöökogust välja arvata juhatuse otsusega, kui:
  - 10.1. liige ei ole ilma vastava taotluse-põhjenduse esitamiseta majandusaasta lõpuks tasunud liikmemaksu;
  - 10.2. ei ole viimase kolme aasta jooksul osalenud ühelgi üldkoosolekul.
11. Liikme väljaarvamise otsustab Koostöökogu juhatus oma koosolekul, teatades küsimuse arutelust väljaarvatavale liikmele kirjalikult vähemalt 2 nädalat enne koosoleku toimumist ning liikmel on õigus osaleda sõnaõigusega oma väljaarvamise küsimuse arutamisel.

12. Juhatusel poolt väljaarvatud liikmel on õigus nõuda väljaarvamise küsimuse otsustamist väljaarvamisele järgneval Koostöökogu üldkoosolekul. Väljaastunud või väljaarvatud liikmele sisseastumis- ja liikmemaksu ei tagastata.

III Liikmete õigused ja kohustused

13. Koostöökogu liikmetel on õigus:

- 13.1. osaleda hääleõigusega Koostöökogu üldkoosolekul;
- 13.2. olla valitud Koostöökogu juhtorganite liikmeks;
- 13.3. saada Koostöökogu juhatuselt ja muudelt organitelt teavet Koostöökogu tegevuse kohta.

14. Koostöökogu liige on kohustatud:

- 14.1. järgima Koostöökogu tegevuses osalemisel põhikirja ja juhtorganite otsuseid;
- 14.2. tasuma määratud liikmemaksu;
- 14.3. teatama juhatusel Koostöökogu liikmete arvestuse pidamiseks oma kehtivad kontaktandmed;
- 14.4. tasuma liikmemaksu jooksva aasta eest ka siis, kui ta liikmelisus lõpeb aasta kestel.
- 14.5. Koostöökogu liige ei tohi kuuluda samaaegselt ühtegi teise samadel alustel tegutsevasse LEADER kohalikku tegevusgruppi.

15. Liikmemaksule ja sisseastumismaksule täiendavaid varalisi kohustusi võib Koostöökogu liikmele panna ainult üldkoosoleku 2/3 häälteenamuse otsusega.

IV Üldkoosolek

16. Koostöökogu kõrgeimaks organiks on üldkoosolek, millel iga Koostöökogu liikmel või tema volitatud esindajal on üks hääl.

17. Üldkoosoleku pädevuses on:

- 17.1. põhikirja muutmine;
- 17.2. eesmärgi muutmine;
- 17.3. Sisseastumis- ja aasta liikmemaksude suuruse kinnitamine. Juhul kui järgnevas aastaks ei tehta sisseastumis- ja/või liikmemaksu muudatusi, kehtivad eelmisel aastal kinnitatud maksetingimused.
- 17.4. Juhatusel liikmete määramine ja tagasikutsumine ning juhatusel liikmete tasustamise küsimuse otsustamine;
- 17.5. Koostöökogu tegevuse korraldamiseks muu organi, sealhulgas toetuste taotluste hindamise ning jaotamise projektikomisjoni liikmete arvu ja koosseisu, komisjoni töökorra kinnitamine ning komisjoni liikmete ja asendusliikmete valimine;
- 17.6. Revidendi või vajadusel revisjonikomisjoni määramine. Revisjoni aruande kinnitamine.
- 17.7. Koostöökogu arengukava, tegevuskava, tegevuspiirkonna strateegia ja nimetatud dokumentide muudatuste kinnitamine;

- 17.8. Koostöökogu valdkondlike teemarühmade moodustamise korra kinnitamine;
- 17.9. Juhatus või muu organi liikmega tehingu tegemise või tema vastu nõude esitamise otsustamine ja selles tehingus või nõudes Koostöökogu esindaja määramine;
- 17.10. Koostöökogule kuuluvate kinnisasjade ja registrisse kantavate vallasasjade võõrandamise ja asjaõigustega koormamise otsustamine ja tingimuste määramine nimetatud tehinguteks;
- 17.11. Aastaruande kinnitamine;
- 17.12. Muude küsimuste otsustamine, mida ei ole seaduse või põhikirjaga antud teiste Koostöökogu organite pädevusse ja kui Koostöökogu huvid seda nõuavad.
18. Koostöökogu üldkoosoleku kutsub kokku juhatus vähemalt korra aastas aastaruande kinnitamiseks, Leader rakenduskava kinnitamiseks ning seaduses ja põhikirjas määratud muude küsimuste otsustamiseks.
- 18.1. Erakorralise üldkoosoleku kutsub kokku juhatus juhul kui seda nõuab kirjalikult põhjendatult vähemalt 1/10 Koostöökogu liikmetest või juhatus oma initsiatiivil ja muudel Koostöökogu huvidest lähtuvatel juhtudel.
19. Üldkoosoleku kokkukutsumiseks saadab juhatus igale Koostöökogu liikmele vastava kirjaliku teate vähemalt 7 päeva enne üldkoosoleku toimumist, näidates ära üldkoosoleku toimumise aja, koha ja päevakorra. Juhatus edastab teate kas elektrooniliselt või posti teel.
20. Üldkoosolek on otsustusvõimeline, kui sellel osaleb või on esindatud üle poole Koostöökogu liikmetest, kusjuures omavalitsusüksuste esindajate ning riigi või kohaliku omavalitsusüksuse osalusega juriidiliste isikute esindatus on sellest alla poole.
21. Üldkoosoleku otsus on vastu võetud, kui selle poolt on üle poole koosolekul osalenud Koostöökogu liikmetest või nende volitatud esindajatest, välja arvatud põhikirja muutmine ja täiendavate varaliste kohustuste panek Koostöökogu liikmetele ning Koostöökogu ühinemise, jagunemise ja likvideerimise otsused, mis toimub 2/3 häälteenamusega.

V Juhatus

22. Koostöökogu tegevust juhib ja seda esindab juhatus, milles on minimaalselt 3 liiget.
23. Juhatus liikmed määrab üldkoosolek ametisse kolmeks aastaks.
- 23.1. Juhatus liikmed valivad endi hulgast juhatus esimehe ja määravad oma töökorra.
- 23.2. Üldkoosolek võib juhatus liikme tagasi kutsuda igal ajal.
- 23.3. Juhatus ülesanneteks on:
- 23.3.1. strateegiliste dokumentide koostamise koordineerimine, eelarve koostamine ja esitamine Üldkoosolekule;
- 23.3.2. Koostöökogu arengukava, tegevuskava, tegevuspiirkonna strateegia ja nimetatud dokumentide muudatuste ettevalmistamine ja üldkoosolekule kinnitamiseks esitamine; strateegia iga-aastase rakenduskava ja nimetatud dokumendi muudatuste kinnitamine. Dokumentide ja nende muudatuste ettevalmistamiseks kaasab juhatus teemarühmade esindajaid ja projektitoetuste taotluste hindamise komisjoni liikmed.
- 23.3.3. raamatupidamise ja asjaajamise korraldamine;
- 23.3.4. tegevtootajate ametikohtade ja palkade määramine;

23.3.5. revisjoni aruande läbivaatamine ja juhatuse selgituste ning seisukohtade esitamine Üldkoosolekule.

23.4. Juhatusel on õigus Üldkoosolekute vahelisel ajal täpsustada Leader arengukava või strateegia rakendamisega seotud tegevusi ja eelarve jaotust eelarve ridade piires, vastavalt kehtestatud korrale, kui see ei muuda arengukava, strateegia või rakenduskava põhieesmärke.

24. Igal juhatuse liikmel on Koostöökogu esindamise õigus.

24.1. Koostöökogu nimel igapäevase tegevuse raamest väljuvate tehingute tegemine ning lepingute sõlmimine kohustuste võtmiseks üle kinnitatud aastaelarve võib toimuda juhatuse otsuse alusel Üldkoosoleku eelneval nõusolekul.

25. Juhatus võib vajadusel moodustada tegevuse paremaks korraldamiseks töögrupe, toimkondi ja komisjone ning viia läbi konkursse. Juhatus koosolekule võib kutsuda vajadusel eksperte ja spetsialiste väljastpoolt Koostöökogu liikmeskonda.

26. Juhatus liikmed vastutavad üldkoosoleku otsuste täitmise eest.

26.1. Juhatus esimees:

26.1.1. korraldab juhatuse ja Üldkoosolekute ning juhatuse otsuste täitmist;

26.1.2. juhatab Üldkoosoleku ja juhatuse koosolekuid või volitab selleks teisi isikuid;

26.1.3. käsutab Koostöökogu vara ja vahendeid kooskõlas põhikirja ja Üldkoosoleku ning juhatuse otsustega ja kinnitatud eelarve piires;

26.1.4. esindab ühingut kõigis toimingutes ja tehingutes ning võib selleks volitada teisi isikuid Koostöökogu liikmete seast;

26.1.5. kirjutab Koostöökogu nimel alla lepingutele ja teistele dokumentidele.

26.2. Juhatus liikmed:

26.2.1. Juhatus otsuste vastuvõtmiseks on vajalik juhatuse liikmete häälteenamus. Häälte võrdsuse korral otsustab juhatuse esimehe hääl.

VI Projektitoetuste taotluste hindamise komisjon

27. Projektitoetuste taotluste hindamise komisjon (edaspidi Komisjon) moodustatakse Koostöökogu tegevuspiirkonna arengukava või arengustrateegia elluviimisel piirkonnast esitatud taotluste ja projektide läbivaatamiseks ja hindamiseks ning rahastamisotsuste tegemiseks.

27.1. Komisjoni liikmete arv on mitte vähem kui 7, kusjuures omavalitsusüksuste esindajate ning riigi või kohaliku omavalitsuse osalusega eraõiguslike juriidiliste isikute esindatus peab olema alla poole. Komisjoni töösse võib kaasata Koostöökogu liikmeks mitteolevate organisatsioonide ja/või üksikisikuna tegutsevaid eksperte.

28. Komisjoni liikmete arvu määrab ja liikmed ning asendusliikmed valib Üldkoosolek.

28.1. Üldkoosolek kinnitab juhatuse ettepanekul Komisjoni töökorra.

29. Komisjoni liikme huvide konflikti puhul on Komisjoni liige kohustatud ennast selle küsimuse arutelust ja otsustamisest kirjalikult taandama.

30. Komisjoni otsuse suhtes eriarvamused esitatakse juhatusel ning juhatus viib läbi lepitusmenetluse ühe kuu jooksul ning kinnitab lõpliku otsuse, mida saab vaidlustada Üldkoosolekul.

VII Valdcondlikud teemarühmad

31. Vähemalt viis Koostöökogu liiget võivad valdkondlikul alusel moodustada teemarühma, kes lepivad omavahel kokku tegevuskorra ja informeerivad sellest juhatusel ning juhatus teavitab sellest Koostöökogu kõiki liikmeid.

32. Teemarühma kõrgeimaks organiks on osalejate koosolek. Koosoleku kutsub kokku teemarühma juht vastavalt vajadusele.

33. Teemarühm on kohustatud esitama oma tegevuse kohta aruande Koostöökogu juhatusel 1 kuu jooksul peale majandusaasta lõppu.

VIII Koostöökogu vara

34. Koostöökogu omandis võib-olla vara, mis on vajalik ja mida kasutatakse ühingu põhikirjaliste eesmärkide saavutamiseks ja mille omandamine ja omamine ei ole vastuolus põhikirja, seaduste ja teiste õigusaktidega.

35. Koostöökogul on õigus vastu võtta annetusi ja sihteraldisi, mida kasutatakse vastavalt annetaja või eraldaja soovile kui see ei ole vastuolus põhikirja ja Koostöökogu tegevust reguleerivate õigusaktidega.

35.1. Koostöökogul on õigus arendada majandustegevust, mille kaudu saadav tulu kasutatakse Koostöökogu põhikirjaliste eesmärkide saavutamiseks.

36. Koostöökogu ei kanna varalist vastutust liikmete kohustuste eest.

36.1. Koostöökogu ei jaga oma vara või tulu ega anna materiaalselt abi või rahaliselt hinnatavaid soodustusi oma asutajale, liikmele, juhtimis- või kontrollorgani liikmele, temale annetusi teinud isikule või sellise isiku juhtimis- või kontrollorgani liikmele ega nimetatud isikutega seotud isikutele.

36.2. Koostöökogu raamatupidamise arvestus ja aruandlus korraldatakse kooskõlas raamatupidamise seaduse ja Leader määruse nõuetega.

36.3. Majandusaasta aruanne ja tegevusaruanne koostatakse seaduses sätestatud korras.

36.3.1. Juhatus esitab aruanded Üldkoosolekule kinnitamiseks viie kuu jooksul arvates majandusaasta lõppemisest.

36.3.2. Majandusaasta aruandele lisatakse revisjoni aruanne.

36.3.3. Koostöökogu kontrollorganid on vajadusel Üldkoosoleku poolt kaheks aastaks valitud revident või revisjonikomisjon. Revident või revisjonikomisjon kontrollib Koostöökogu juhtorganite poolt vastu võetud otsuste täitmist ja raamatupidamise õigsust, vara ja vahendite kasutamist ja käsutamist vähemalt üks kord aastas pärast majandusaasta lõppemist.

36.3.4. Revisjoni läbiviija koostab revisjoni tulemuste kohta aruande, mille vaatab läbi juhatus ja esitab kinnitamiseks üldkoosolekule.

IX Ühinemine, jagunemine, likvideerimine

37. Koostöökogu ühinemine, jagunemine ja likvideerimine toimub seaduses sätestatud korras.
38. Koostöökogu likvideerijateks on juhatuse liikmed või üldkoosoleku poolt määratud isikud.
39. Koostöökogu likvideerimisel antakse pärast võlausaldajate nõuete rahuldamist allesjäänud vara sarnase eesmärgiga mittetulundusühingule, sihtasutusele või avalik-õiguslikule juriidilisele isikule, milline on kantud tulumaksusoodustusega mittetulundusühingute ja sihtasutuste nimekirja.

Kinnitatud MTÜ Põhja-Harju Koostöökogu asutajaliikmete üldkoosolekul 16. juunil 2008.a.
Muudetud ja täiendatud MTÜ Põhja-Harju Koostöökogu üldkoosolekul 5. augustil 2008.a.
Muudetud ja täiendatud MTÜ Põhja-Harju Koostöökogu üldkoosolekul 17. veebruaril 2009.a.
Muudetud ja täiendatud MTÜ Põhja-Harju Koostöökogu üldkoosolekul 9. detsembril 2009. a.

MTÜ Põhja – Harju Koostöökogu juhatuse liige ..... A. Kannike

Lisa 2: MTÜ Põhja – Harju Koostöökogu ürituste kronoloogia

Ürituste kronoloogia 2008 aastal

16. juuni 2008.a.

Jõelähtme vallamajas kogunesid Jõelähtme-, Rae- ja Viimsi valla juhid, valdades tegutsevate 5 MTÜ, ühe SA, ühe OÜ ja ühe TÜ esindajad ning asutasid MTÜ Põhja - Harju Koostöökogu. Asutamiskoosolekul kinnitati põhikiri ja valiti juhatus. Juhatusse valiti Hr Tiit Eenmaa AS-st Rae Ring, Hr Enno Selirand Viimsi Vallavalitsusest ja Hr Arno Kannike MTÜ-st Iru Ämma Klubi.

26. juuni 2008

Juhatuse koosolek Nr 1

Päevakord:

1. Juhatuse esimehe valimine;

2. MTÜ Põhja - Harju Koostöökogu tegevuse korraldamine.

P.1. osas otsustati valida Juhatuse esimeheks Hr Arno Kannike. p.2. osas otsustati:

2.1. teha juhatuse liikmete esmaseks kohustuseks kaasata laiemalt mittetulundus- ja äriühinguid Koostöökogusse tehes selgitustööd igapäev oma vallas.

2.2. asuda kohe materjalide kogumisele Arengustrateegia väljatöötamiseks vajaliku rahalise toetuse Taotlemiseks PRIA-lt.

27. juuni 2008.a.

Laiendatud Juhatuse nõupidamine,

osalesid Tiit Eenmaa, Enno Selirand, Arno Kannike, Ave Bremse ja Maido Pajo

1. PRIA-le esitatava strateegia koostamise rahastamise Taotluse materjalide ettevalmistamisest,

2. Informatsioon valdades olevate materjalide kohta, mida saab kasutada Taotluse koostamisel.

Arutelu tulemusena peeti vajalikuks kaasata strateegia koostamiseks spetsialist, kes valdab selle dokumendi sisulist ja ka tehnilist poolt. Nõupidamisest osavõtjad kinnitasid omapoolse panuse andmisest, eeskätt oma kogemustest projektide koostamisele kaasaaitamisest jms.

3. - 4. juuli 2008

Rahvusvaheline suvelaager. (Osavõtu kulud kandis MM IK), Osalesid Maido Pajo, Enno Selirand ja Arno Kannike Vanaõue suvelaagris, mis korraldati Maamajanduse Arengu Infokeskuse poolt. Suvelaager oli rahvusvaheline, osalesid Leader meede keskorganite ja töögruppide esindajad Soomest, Rootsist, Leedust ja Lätist. Vanaõue PK asub Vihi külas, Suure- Jaani vallas Viljandimaal

8. juuli 2008 Leader meede seminar Tähetorni hotellis. Korraldajad EV Põlluministeerium ja Maamajanduse Infokeskus. Osalesid Tiit Eenmaa, Maido Pajo ja Arno Kannike.

11. juuli 2008 Juhatuse koosolek Nr 2

Otsustati teavitada Taotluse koostajaid meeldivast kokkuleppest, et Rae-, Jõelähtme- ja Viimsi vald on otsustanud sihtotstarbeliselt finantseerida Koostöökogu töö käivitamist, milleks iga vald plaanis ette 2008.a. 70 000 EEK ja 2009.a. 120 000 EEK suuruse summa ülekandmist.

Otsustati taotluses see fikseerida.

17. juuli 2008.a.

Nõupidamine Rae vallamajas, millel arutati põhikirja täpsustusi, taotluse ülesehitust, omafinantseerimist ja Koostöökogu tegevussuundi

23. juuli 2008.a.

Juhatuse laiendatud koosseisu koosolek Nr 3

1. Otsustati: esitada taotlus Üldkoosolekule juhatuse liikmete tasustamiseks
2. Teha Üldkoosolekule ettepanek A. Kannike määramiseks tegevjuhiks.
3. Hr M. Pajol jätkata tööd vallavalitsuste ja volikogu liikmetega täiendavate finantseeringute eraldamiseks Koostöökogu töö käivitamise etapil.

30. juuli 2008.a.

Juhatuse koosolek Nr 4

Üldkoosoleku ettevalmistamise arutelu.

5. augustil 2008.a.

Üldkoosolek Viimsi vallamajas.

Üldkoosolekul arutati ja kinnitati Taotlus, selles oleva Tegevuskavaga Arengustrateegia väljatöötamiseks ja eelarve. Samal Üldkoosolekul kinnitati Põhikirja muudatused ja 2008.a. sisseastumis- ning liikmemaksude suurused. Otsustati, et esimesel aastal sisseastumismaksu ei ole vaja tasuda, liikmemaksu suuruseks kinnitati 800.-krooni. Otsustati ka Juhatuse liikmetele kulutuste hüvitamise tasu väljamaksmine summas 3000 EEK kuus igale liikmele.

5. augustil 2008

Peale Üldkoosolekut toimus Juhatuse koosolek, millel valiti tegevjuht ja kinnitati palga suurus.

8. august 2008.a.

Juhatuse koosolek Nr 6

PRIA-le esitatava Taotluse dokumentide ettevalmistamine, tekstide korrigeerimine vastavalt Üldkoosoleku otsustele ja vormistamine.

9. augustil 2008.a korraldas Põllumajandusministeeriumi ja Maamajanduse Infokeskuse Infopäeva Tähetorni hotellis nn uustulnukatele, millest Põhja-Harju KTK poolt võtsid osas Maido Pajo, Tiit Eenmaa ja Arno Kannike. Käsitatud teemade käigus selgus, et soovitatavalt võiks konkreetsemalt lahti kirjutada juhatuse liikmete kogemusi projektipõhistest arengutest ja saavutatud tulemustest. Pöörati tähelepanu ka strateegia koostamise ajakava detailsemale kirjutamisele.

14. august 2008.a.

Esitas juhatuse esimees A. Kannike Taotluse PRIA Harjumaa kontorisse Laagris.

11. september 2008.a.

Juhatuse koosolek Nr 7

Arutati Kodulehekülje kujundamise nägemust ja sellele pandavate materjalide ettevalmistamisest.

Arvestades kodulehe tähtsust otsustati osta see teenus sisse juhindudes Taotluses olevast eelarvest.

24. september 2008.a.

Toimus Jänedal, Maamajanduse Infokeskuse korraldusena Leader-programmi raames Rahvusvaheline konverents Jänedal. Osales juhatusel liige Arno Kannike

14. oktoober 2008.a.

Maamajanduse infokeskuse Infopäev Põlluministeeriumi ruumes. Osales juhatusel liige Arno Kannike

15. - 20. oktoober

Juhatusel esimees A. Kannike osales Öppereisil Taanimaale, mille osavõtu kulud kandis Maamajanduse Infokeskus. Omafinantseeringuna oli Põhja- Harju KTK kulutus 1500 krooni, A. Kannike tasus ise reisikindlustuse.

31. oktoober 2008.a.

Jänedal. Leader kohalike tegevusgruppide Strateegiate ja Tegevuskavade eksperthinnangute tutvustamine. Osales juhatusel esimees A. Kannike

28. oktoober 2008.a.

Rahvusvaheline Konverents ja Mess Leipzigs (osavõtu kulud kandis täielikult Maamajanduse Infokeskus), osales Arno Kannike

21. oktoober 2008.a.

Juhatusel koosolek Nr 8

Põhiline arutusteema oli Rahvusvahelise Koostöö arendamine, s.h. Läti, Soome ja Taani LAG.

3. november 2008.a.

ilmus EV Põllumajandusministri käskkiri Nr 202, millega ametlikult tunnustati Põhja-Harju Koostöökogu kui Leader meedekohalikku tegevusgruppi. Selle käskkirjaga avati ka meie Koostöökogu rahastamine.

12. november 2008.a.

I Põhja- Harju Koostöökogu poolt korraldatud ja läbiviidud Infopäev Nõmme talus, Kallavere külas Jõelähtme vallas. Korraldamise kulud kandis P-H KTK. Infopäeval osales 16 Põhja- Harju KTK Liikme esindajat. Ettekande tegi PM Maaelu Arengu Büroo peaspetsialist Katre Kets. Vestlusringi juhtis juhatusel esimees A. Kannike

18. -19. november 2008.a.

I koolitus Neljärvel uustulnukatele, s.o. Põhja- Harju KTK ja Ida- Harju Koostöökoja liikmetele. Meilt osalesid: Eili Juhkam, Ene Lill, Eda Tarum, Lembit Tuur, Karl Juha Lindström, Peeter Böckler, Tõnu Truuma, Arno Kannike, Tarmo Paldermaa, Karl Rannaberg, Tiit Eenmaa ja Arvo Olek. Osavõtu kulud kandis MMIK, transpordikulud kandis iga osaleja ise.

26. november 2008.a.

II Infopäev Kivitalu Puhkekeskuses Aaviku külas, Rae vallas. Osales 17 liikmesorganisatsiooni esindajat. Ettekanded tegi PM Maaelu Arengu Büroo peaspetsialist Triin Hansson. Vestlusringi juhtis P-H KTK Juhatusel esimees Arno Kannike. Infopäeva kulud kattis P-H KTK

2. detsember 2008.a.

III Infopäev Harmoonikumi tervisekeskuses Viimsis.

Osalejaid kokku 23, s.h. 19 liikmesorganisatsiooni esindajat ja 4 kohalikku aktivisti. Ettekande tegi P-H KTK juhatuse esimees, kulud kandis P-H KTK.

17. detsembril 2008.a.

korraldas Maamajanduse Infokeskus "Maaeluvõrgustiku Leader-tegevuste töögrupi avaürituse". Koht: Jäneda, Maamajanduse Infokeskus, Osalesid (kulud kattis MMIK) meie MTÜ juhatuse liikmed Enno Selirand ja Arno Kannike. Lisaks väga headele ettekannetele, millede kokkuvõtetega saab tutvuda meie büroos, Saha tee 13, Loo alevik, kingiti meile Leader Logoga afissid, 2009.a. kalendrid, mille novembrikuu pildil leiata meie ja Nelja Valla koostöökoogude Vanaõue suveseminaril osalejate vigurfoto!

18. detsembril 2008.a. toimus Üldkoosolek,

millest võttis osa 23 MTÜ Põhja - Harju Koostöökoogu liiget. Koht: Kivitalu Puhkekeskus, Aaviku küla, Rae vald.

Päevakavas olnud küsimuste otsused:

- 1) Kinnitati Arengustrateegia väljatöötamiseks PRIA poolt aktsepteeritud eelarve kokku summas 2 165 000 krooni, millest omafinantseerimine moodustab 530 000 EEK ;
- 2) Tehti kokkuvõtted 2008.a. tegevusest; 2009.a. I kvartali Ürituste kava projekt pandi eelnevalt üles kodulehele.

Vestlusringi käigus arutati teemarühmade moodustamist ja selle töö reglementi, millega saab tutvuda samuti meie kodulehel.

Põhja-Harju Koostöökoogu 2009 aastal

8.jaanuar 2009.a. A. Kannike osales Harjumaa piirkonna kala-Leader infopäeval ja tegi seal ettekande Põhja-Harju Koostöökoogu koosseisust, struktuurist ja 2008.a. tegevustest.

9. jaanuar 2009 toimus MTÜ Põhja-Harju Koostöökoogu juhatuse koosolek, millel võeti uute liikmetena vastu MTÜ Kostivere Selts ja OÜ Mixi Kirjastus. Arutati ka strateegia väljatöötamise omafinantseerimist.

9. jaanuaril 2009 korraldasime IV infopäeva Kaberneemes. Infopäeval osalesid inimesed Jõelähtme ja Viimsi valdadest. Infopäeva avasõnad ütles värskelt valitud Jõelähtme vallavanem Toomas Kümmel. Peale A. Kannikese ettekannet toimus vestlusringi erinevatel Leader liikumise teemadel.

22.01.2009.a. korraldasid Põlluministeerium ja PRIA Jänedal infopäeva "Leader meetme ja projektitoetuse rakendamine". Ettekannete teemad olid järgmised: "Kohaliku tegevusgrupi toetuse rakendamise", "Projektitoetuse rakendamise"; "Tagasiside rakenduskava meetme läbivaatamisel tekkinud teemadest" ja "Euroopa kontrollikoja Leader meetme rakendamise küsimustikust". Meie PHK võtsid osa Arno Kannike ja Lembit Tuur.

LEADER seminar "Piirkonna strateegia koostamine" (Maamajanduse Infokeskuse maaelu- ja kalandusvõrgustiku osakond)

17. veebruar 2009. toimus Erakorraline Üldkoosolek, millel kinnitati eelarve muudatused.

17.veebruaril 2009 toimus esimene Arengufoorum – Tuleviku Töötuba. See oli esimene, eeskätt selleks, et tutvustada metoodikat ning oli suunatud kõikidele teemarühmadele, et edasiselt rakendada erinevates Teemarühmades samast metoodikat ning lähenemisi.

26. veebruaril 2009, Jänedal, Lääne-Virumaa - strateegia seminari II moodul

11. märtsil 2009, Jänedal, Lääne-Virumaa - strateegia seminari III moodul

18. mail 2009 toimus PH KTK ruumides Saha tee 13, Loo alevik Juhatuse koosolek, millel võeti vastu MTÜ P-H- KTK liikmeteks MTÜ Kostivere Selts ja OÜ Mixi Kirjastus Arutati Strateegia väljatöötamise eelarves Omafinantseerimise suurusest ja valdade toetuste laekumisest. läbirääkimistest valdadega. Tulenevalt Leader tegevusgruppide rahastamise põhimõttest, s.t. tegelike kulutuste tegemise järgselt saab esitada taotluse PRIA-le nende katmiseks, on tekkinud vajadus lahendada küsimus kas sildfinantseerimisega või krediitdilaenu lepingu sõlmimisega. Otsustati otsida võimalusi rahastamiseks.

26.mai 2009 toimus Üle-Eestiline Leader kohalike tegevusgruppide Ümarlaud, mille põhiteemaks oli kõiki tegevusgruppe ühendava organisatsiooni loomise vajaduse arutelu. Selle Ümarlaua lühikokkuvõttena koostas A. Kannike pressiteate, mis kohapeal läbi vaadati ning sai mõningate korrektuuridega heakskiidu ning ilmus 27.mail 2009 BNS-i uudisena. Pressiteate tekst:
 Euroopa Liidu poolt maaelu arendamise Leader-programmis osalevate Eestimaa kohalike tegevusgruppide ümarlaud toimus 26.mail k.a. Roosna- Alliku vallas Kaaruka külaseltsi majas. Suurepärane päiksepaisteline suviselt soe ilm tõi kohale 26-st tegevusgrupist 20, mis on igati kiiduväärt!
 Ümarlauas osalenud kinnitasid üksmeelselt vajadust Leader-liikumise edasiviimiseks pikemale perioodile kui 2013.a. jätkata arutelusid tegevusgruppide ülest probleemide väljaselgitamiseks, seisukohtade väljatöötamiseks ja ühiste koostöövormide leidmiseks vajalike ametkondadega ja ka riigivõimu struktuuridega. Mõttevahetuse tulemuste koondamiseks ja arutelude jätkamiseks moodustati 7- liikmeline töögrupp. Järgmine ümarlaua üritus plaanitakse kokku kutsuda selle aasta augustikuus. Edasiselt on kavas Ümarlaudade korraldamise tulemusena moodustada Leader-tegevusgruppide Eesti Esindusorganisatsioon, millega jõuda ühiste probleemide tõstatamisega otse Brüsselisse, seega Euroopa Liitu välja.

28. mail 2009 korraldasime koos Maaelu Arendajate Ühingu eksperdi Indrek Kärneriga kohtumise – intervjuu Leader-liikumise koostööst ja arengutest Jõelähtme vallavanema Hr Toomas Kümmeliga ja Rae vallavanema Hr Raivo Uukkiviga. Intervjuude vestlus ja teemade käsitletud olid meeldivalt vabad ja vastused küsimustele avameelsed. Saime teada mitmeid olulisi seisukohti, mis on vaja arvesse võtta Leader-programmi arendamisel piirkonnas. Hea on ära märkida, et valdade juhtide suhtumine Leader-programmi edendamisse piirkonnas on positiivne ja KOV toetus mõistlikes piirides on võimalik.

4. juunil 2009 toimus intervjuu Viimsi vallavanema Haldo Oravasega. Suhtelisel lühikest aega ametis olnud vallavanemaga vestlus, mille alguses meie juhatuse liige Enno Selirand osales, oli samuti väga sisukas ja igati optimistlik Leader-programmi toetamise osas. Eriliselt tõi Hr Oravas esile rannaalade ja väikesaarte elukeskkonna säilitamise ja arendamise toetamise Leader-programmi kaudu.

8. juunil 2009 toimus Loo alevikus asuvas Koostöökogu ruumides aktiivsemate külaelu edendajate Ümarlaud. Osalesid Vandjala ja Loo külavanem Tiia Välk, Randvere ekskülavanem Madis Kaasik, Patika külavanem Margus Vain, Prangli saarevanem Valter Puuström, Tammneeme külavanem Raivo Kaare, Limu külavanem Priit Põldoja, MTÜ Prangli saare Külaühingu juhatuse esimees Lembit Tammsaar ja Iru külavanem Arno Kannike. Ümarlaua moderaatorid olid Maaelu Arendajate Ühingu eksperdid Indrek Kärner ja Ülar Loolaid

9. juunil 2009 toimus MTÜ Põhja-Harju Koostöökogu juhatuse koosolek, millel võeti vastu uued liikmed: MTÜ Oma Ruum ja MTÜ Kodanike Algatus.

Otsustati teha Üldkoosolekule ettepanek täiendavate teemade arutamiseks:

1. MTÜ Kodukant Harjumaa liikmeks astumisest;
2. Leader kohalike töögruppide tegevuse filmimisest;

9. juuni 2008.a. Ootamatult tulemusrikkaks kujunes ühine ringsõit teemapäeva „Piirkonna ajaloolised rikkused“ üritusena, millel osalesid kõigi valdade esindajad. Rae valla aktivist Peeter Böckler oli koostanud marsruudi kaardi, millel oli ka ajakava. Hea etteaste tegid meie omad, heatahtlikud „giidid“, kelleks olid Rae vallas Peeter Böckler, Viimsi vallas Enno Selirand ja Jõelähtme vallas Margit Pärtel. Enamusele olid kõik külastatud objektid „avastuseks“, suurimat uudistamist tekitas Rae vallas asuva meteoriidikraatri külastus, samuti Peeter Suure kindlustuste kaskaadid ja kõige tipus Rebala muuseumi külastus.

9. juunil 2009 toimus Loo Kultuurikeskuses peale ringsõitu korraline Üldkoosolek, millel kinnitati MTÜ Põhja - Harju Koostöökogu 2008 majandusaasta aruanne.

18. juunil k.a. toimus Lool Ümarlaud B-, C- ja D teemarühmade esindajatega. Arengufoorumite, seminaride, kohtumiste ja intervjuude tulemusena saadud probleemide ja võimaluste koondmaterjalid esitasid paberkandjatel Maaelu Arengu Ühingu eksperdid Indrek Kärner ja Ülar Loolaid. Mõttetalgutel osalejad tutvusid ettekannete abil esitatud materjalidega ning tegid ettepanekuid tegevusvaldkondade täpsustamiseks, mis said edasiselt aluseks Strateegia ja Rakenduskava koostamisel ning tuleviku projektide ettevalmistamisel, seega Leader-meetme finantsvahendite taotlemisel

19. juunil k.a. toimus Ümarlaud A- ja E – teemarühmade aktivistidega.

Mõlemal Ümarlaua üritusel tutvuti Maaelu Arengu Ühingu (MAÜ) poolt koondatud Arengufoorumite materjalidega n.ö ehedal kujul, s.t. kõik mõtted ja arvamused olid nende kogumise käigus koostatud variandina, ilma süstematiseerimata, esitatud osalejatele arutamiseks nii paberkandjatel kui ka ekraanipildis. Ümarlaua töö tulemusena täpsustati esitatud visiooni osalejate poolne nägemus ning vastavalt sisulisele arutelule tehti ettepanek Maaelu Arendajate Ühingu esitada järgmiseks ümarlauaks täpsustatud variant.

26. juunil k.a. toimus Kallavere küla Nõmme talus Töökoosolek ja Arengufoorum. Vastu võttis meid talu perenaine sooja karaski ja ürdijookidega! Töökoosolekul tutvusime Maaelu Arengu Ühingu poolt läbiviidud Strateegia koostamise uuringute kokkuvõtetega. Selle ürituse teise poolena toimus Arengufoorum, millel püüdsime koostöös täpsustada visiooni definitsiooni ja määratleda edasise tegevuse valdkonnad.

Töökoosoleku avas P-H KTK juhatuses esimees A. Kannike, kes esitas teave 2009 esimese poolaasta tegemistest ja Uuringute teostamise käigust.

Uuringute algmaterjalide kogumiseks toimusid alljärgnevad üritused:

Koostöös Maaelu Arendajate Ühingu, kui „Täitja“ ekspertidega korraldati 5 Arengufoorumit – Tuleviku töötuba. Arengufoorumid viidi läbi varem kinnitatud teemarühmades: A-teemarühm „Külakogukonna arendamine“, B-teemarühm „Puhkemajandus ja turism“, C-teemarühm „Maaelanike kohapealse rakenduse ja tööhõive suurendamine“, D – teemarühm „Rannaalade ja väikesaarte arendamine“ ning E – teemarühm „Noored, kohaliku külaelu edasiviijad“. Toimusid intervjuud kolme vallajuhiga, kohtumised ja vestlused Viimsi Rannarahva muuseumi töötajatega jt Koostöökogu liikmetega.

9. juuli k.a. toimus Jänedal Maamajanduse Infokeskuse korraldamisel Seminar, millest võtsid osa juhatuses liikmed Tiit Eenmaa ja Arno Kannike. Seminari kulutused hüvitas Maaelu Infokeskus Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi poolt eraldatud vahenditest "Euroopa investeringud maapiirkondadesse" Infopäeva ettekanded ja 9. juulil 2009

põllumajandusministri poolt allkirjutatud Leader määruse muudatuse leiate veebilt: http://www.maainfo.ee/index.php?lang=et&page_id=2819

14. juulil k.a. toimus Lool Põhja- Harju KTK initsiatiivil Maaelu Arengu Ühingu sõlmitud lepingu L1 uuringute kokkuvõtete arutelu. Osalesid: Arno Kannike, Indrek Kärner ja Ülar Loolaid. Teised Põhja - Harju KTK juhatuse liikmed ei saanud mõjuvatel põhjustel osaleda. Maaelu Arengu Ühingu poolt tutvustati tehtut ning esitati kokkuvõtted paber kandjal, mis peale läbivaatamist esitatakse ka elektrooniliselt ning tehakse A. Kannikese poolt kõigile kättesaadavaks.

29.-30. juulil k.a. oli Leader Eesti kohalike töögruppide II suveseminar Lätis, mis oli organiseeritud

Maamajanduse Infokeskus korraldamisel Leader kohalike tegevusgruppidele uut moodi: „Läheme naabritele külla!“ SUVESEMINAR toimus Lätis: Sia Kuiviņu osta, Põrnavas 49 a, Salacgrīva, Lîmbaņu rajons (Via Baltica - 10 km Eesti-Läti piirist) KAPTEINU OSTA`s

Eesti Leader 26`st tegevusgrupist olid esindatud 22 tegevusgruppi, Põhja-Harju Koostöökogust osalesid Marianne Rosenfeld ja Arno Kannike. Lätist oli ligi 80 osavõtjat, kohalikud tegevusgrupid, Põllumajandusministreeriumi ja maaeluvõrgustiku esindajad. Läti Leader tegevusgruppidest olid esindatud: Balvi district partnership, Talsi district partnership, NGO „Darisim pasi!“, Partnership from Kuldīga district, Rural partnership „Selija“, NGO „Jurkante“, Vidzeme „Brasla“ (loetelu täpsustamisel).

9. septembril 2009 toimus MTÜ Põhja-Harju Koostöökogu juhatuse koosolek, millel võeti vastu uued liikmed: MTÜ Vabaajakeskuse Vanad ja Noored ning MTÜ Prangli Saaret Külaühing. Sellel koosolekul otsustati saata Maamajanduse Infokeskuse poolt korraldatavale õppereisile Rootsi Kuningriiki Arno Kannike ja Peeter Böckler.

15. oktoober toimus Jänedal infoseminar kõikidele tegevusgruppidele (koodid) , korraldas Maamajanduse Infokeskus koos Põllumajandusministeeriumi ja PRIA-ga. Osalesid: Tiit Eenmaa, Mart Johanson ja Arno Kannike. Materjalid on saadaval Saha tee 13 kontoris. Infot saab täiendavalt www.maainfo.ee

19. oktoobril 2009 toimus MTÜ Põhja-Harju Koostöökogu juhatuse koosolek, millel arutati Strateegia väljatöötamise 2009.a.eelarvesiseseid muudatusi, Arvelduskrediidi lepingu sõlmimisest ja Õppereisist Eestis, mille korraldame koostöös MTÜ Kodukant Harjumaa. Plaanis on korraldada õppereis 5.-6. detsembril k.a.

4. novembril 2009 toimus MTÜ Põhja-Harju Koostöökogu juhatuse koosolek millel arutati Strateegia koostamise käiku ja kinnitati 25.-27. novembrini k.a. Sopome Õppereisi ajakava ning osavõtu tingimused. Peeti vajalikuks õppereisil osalejatel tasuda osamaksuna a`280.- krooni. Samas esitati ajakava Soome Masku piirkonna Leader kohalikul tegevusgrupile Varsin Hyvä ry.

19.novembril 2009 toimus MTÜ Põhja-Harju Koostöökogu juhatuse koosolek, millel arutati Strateegia koostamise käiku ja vaadati läbi Töövõtulepingu nr 090227 – 2 Täitja juuli-, augusti-, septembri- ja oktoobrikuu aruanded.

Arutati õppereisist Soome Masku Lääni Varsin Hyvä ry Põhja – Harju Koostöökogu mitteliikmete kaasamist ja juhatuse liikme Arno Kannike lähetamisest esimesele Euroopa Liidu suurlinnade lähedaste Leader gruppide seminarile. / 1st European meeting of the periurban Leader Coulaines, 3rd and 4th December 2009.

Lisa 3: Visiooni algvariant

Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on ühtlaselt elanikele teenuseid ja huvitegevusi pakkuvaid keskusi. Selleks on kasutatud ära olemasolevaid hooneid, kogukondade ja ettevõtjate aktiivsust ja innovaatilisi ideid.

Avatud on väiksemateski asumites noorte huvikeskused, kus on võimalused mitmekülgselt aktiivseks ja arendavaks tegevuseks ning ka lihtsalt koosolemiseks.

Loodud on korrastatud, süsteemselt kasutatavate tegutsemisvõimalustega teemapiirkonnad kohalikele elanikele ja külalistele. Kultuurset ja hariduslikku tegevust leiab ajaloo huviline, loodusvaatleja, tervisesportlane ja puhkaja. Keskkonnahariduse (sh loodushariduse) ja tehnika-alade võimalusi pakutakse eri eas inimesele, noored saavad neist oskusi ja teadmisi ka hilisemaks tööeluks.

Ranna-aladel ja saartel on võimalik viibida looduskeskkonnas, puhata ja sportida. Olemas on rajatised, mis võimaldavad loodust säästes ja kohalikku elu häirimata aktiivselt tegutseda.

Piirkonnas on rakendunud tasakaalustav arendustegevus, kus erinevad huvigrupid on kaasatud.

Piirkonnas on loodud eeldused paikkondliku, riikliku ja rahvusvahelise oskusteabe ja kogemuste kaasamiseks tegevuspiirkonna elukorralduse ökosüsteemseks kujundamiseks, tagamaks parimal viisil piirkonna bioloogilise mitmekesisuse kaitse, vaimse- ja materiaalse kultuuripärandi väärtustamine ja kaitse, loodusvarade säästev kasutamine, kulude ja hüvede õiglane jaotumine ning eri huvirühmade motiveeritud kaasatus otsuste tegemisse.

Piirkonnas on olemasolevaid puhkamiseks ning sportimiseks loodud rajatisi ja ehitisi, mida on paremini ja mitmekülgselt kasutama hakatud. Jätkub uute loomine.

Väike- ja kogukonnaettevõtluseks on loodud eeldused juriidilise nõustamise, finantskonsultatsiooni, raamatupidamisteenuse ja muu eriteadmisi võimaldavate teenuste pakkumise abil mõistliku hinnaga ja tagatud kvaliteediga.

Koostöös on sündinud turismitooted sidustatud teenuste ja materiaalse baasiga. Toimivad turismiturunduse ühendused. Turismialane koostöö hõlmab kogu tegevuspiirkonna ja ulatub üle selle piiride.

Lisa 4: Kohalik tegevusgrupp kui õppiv organisatsioon

Õppivast organisatsioonist ja selle tunnustest on maailmas levinud käsitlused mõned aastakümned. LEADER kohalike tegevusgruppide loomine, strateegiate ja rakenduskavade koostamine ja nende elluviimine sobitub hästi kaasaegse Õppiva Organisatsiooni kui protsesse suunava kontseptsiooniga.

Järgnevas on toodud kõige olulisemad Õppiva Organisatsiooni tunnused ja nende kajastumine KTG tegevustes.

Eestvedamine

KTG-l on valitud juhatus. Juhatus on kollegiaalselt otsustav organ.

KTG moodustab tööorganeid vastavalt ülesannetele ja vajadustele. Selleks võivad olla töörühmad, hindamiskomisjon, laiendatud juhatus jne. Olulised otsused langetatakse üldkoosolekul. Pidevalt tegutseb tegevjuht, kes viib ellu üldkogu ja juhatuse otsuseid ja koordineerib tööorganite tegevusi. Ootuspärane on kohalik alt-üles initsiatiiv.

Liikmete/sihtgruppide kaasamine otsustamisse

Liikmeskonnas on esindatud KTG allpiirkonnad ja kolm tegutsevat sektorit. Strateegia ja rakenduskava koostamisel on KTG otsustanud kasutada võimalikult kaasavaid meetodeid. Vajadusel kasutatakse kaasavaid meetodeid tunnustavate ekspertide osalust protsessis. Kodulehekülg, avalikud üritused, koostöö meediaga aitavad piirkonna kaasatust suurendada. Üldine eesmärk eeldab kohaliku initsiatiivi toetamist ja kohaliku tasandi koostööd.

Kaasatuse määr hindamiskriteeriumina suurendab kaasava arendustegevuse kandumist eestvedamise tasandilt sihtgruppide tasandile ja kaasamine saab oluliseks tegevusaluseks jätkuvalt.

Avatus

Põhikirjas on sätestada avatus uutele liikmetele ja liikmete avalikkus.

Tugev organisatsioonikultuur, võimaldav struktuur

Organisatsiooni ülesehitus ja otsustustasandite tasakaalustatus KTGs.

Eestvedamist, teavet, koordineeritust vahendava keskuse loomise võimalus strateegia rakendamise käigus.

Administreerimise funktsionaalsus hindamiskriteeriumina ka projektimeeskondadele.

KTG arengut tagava toimimismudeli väljatöötamine ja rakendamine.

Strateegia ja rakenduskava koostamine.

Organisatsiooni arengukava koostamine.

Süsteemne mõtlemine, süsteemne lähenemine probleemide lahendamisele.

Strateegia ja rakenduskava koostamine, organisatsiooni arengukava ja strateegia rakendamine piirkonnas projektiviisiliselt eeldab süsteemsust. Kavandatav meetmestik, hindamiskriteeriumid, hindamissüsteem tervikuna on tööriistad, mis aitavad süsteemsust realiseerida.

Infosüsteem - teadmiste jagamine, säilitamine ja ülekandmine

Teabe ja tagasiside hankimine/edastamine eri sihtgruppidele, valides selleks toimivaid kanaleid ja vorme. Juhtimine ja koordineerimine. Kodulehekülg. Pidevalt uuendatav strateegia dokument ja rakenduskava, organisatsiooni arengukava, nende lisad ja arhiivimaterjal on oluliseks infobaasiks.

Ühine visioon, ühised eesmärgid, partnerlus, uued hoiakud, väärtused ja oskused

Sihtgruppidega koos tulevikupildi kujundamine ja meetmed selle suunas liikumiseks eeldavad probleemide, vajaduste ja võimaluste tundmist. Arvestades olemasolevat olukorda

tegevuspiirkonnas, on vaja uusi teadmisi ja ka uuenenud mõtlemist, mida koostöös kasutades on võimalik arenguid saavutada.

Kohaliku Tegevusgrupi piirkonna geograafilise, majandusliku ja sotsiaalse ühtsuse määratlemine.

(Välis)keskkonna jälgimine

Koostöö arendamine ning informatsiooni ja kogemuste vahetamine. Strateegia ja rakenduskava, arengukava uuendamine, mis tugineb olemasolevast olukorrast pidevalt uuendatud ülevaate saamisele, sh ka väliste ohtude ja võimaluste analüüs.

Hindamissüsteemid

Projektitoetuste taotluse hindamiskomisjoni loomine. Hindamiskriteeriumid üldiselt ja meetmete kaupa.

Tegevuspiirkonna ühtsus, partnerlusprintsipi arvestamine hindamiskriteeriumina tegevusgrupile ja piirkonna strateegiale.

Õppimist soodustava keskkonna loomine; õppimine minevikukogemustest ja parimatest praktikatest; enesearendusvõimalused kõigile; koos õppimine

Koolituskava koostamine.

Uuringute kavandamine. Kaasamise/teavitamise kavandamine.

Loovus; eksperimenteerimine; tulemuslikkus

Strateegia meetmed kui innovatsiooni rakendamise võimalused.

Strateegia innovatiivsus hindamiskriteeriumina.

Majanduslik elujõulisus ja jätkusuutlikkus strateegia hindamiskriteeriumina.

Projektide hindamiskriteeriumides innovatiivsuse aga ka jätkusuutlikkuse ja majandusliku elujõulisuse nõue.

Lisa 5: Teave tegevuspiirkonna turismitoodete kohta veebilehtedel ja arengudokumentides

Harjumaal puudub turismiinfo portaali. Puudub ka Harjumaal turismi-info keskus. Varem asus see Rebala muuseum-külastuskeskuse juures. Ka see asukoht oli ebaloogiline, kuna selle külastamiseks pidi turist sisuliselt juba kohale tulema.

Tosina kodulehekülje ja valdkonna teabeportaalide lugemise järel võib teha järgmised järeldused:

www.goestonia.ee pakub hulgaliselt teavet sh Harjumaal vaatamisväärsuste kohta. Ka Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna territooriumil.

Reisipaketid aga sel territooriumil puuduvad.

www.infoturism.ee tootearenduse ja turismiturunduse linkide all polnud ühtki artiklit

P-HKK piirkonna kohta.

www.puhkuseestis.ee

Majutuskohtadena nimetatakse Üksik Rüütel ja Kivi talu – mõlemad Rae vallas.

Piirkonna muuseumi ei mainita. Toitlustab vaid Üksik Rüütel.

Aktiivse puhkuse objekte või paiku kirjeldatakse päris hulgaliselt (Rebala, Kostivere karstiaala, väikesaared, isegi Peeter I merekindlus jne. Sisu jääb pealiskaudseks.

Konkreetsed teenused pakuvad ikka Üksik Rüütel ja Kivi talu.

Harjumaal Turismiinfokeskus Kullassepa 4??? Teistel andmetel Harjumaal pole turismiinfokeskust.

www.reisid24.ee aktiivse puhkuse rubriigis ainult Kivi talu; sporditeemal Viimsi SPA; Viimsi sisekardirada saunade rubriigis; randade rubriigis pole ühtki; turismitaludes Kivi talu;

www.viroweb.ee

Aktiivne puhkus: Viimsi sisekardirada, Suuresta ja Jõelähtme golfikeskused, Jägala tallid; Lagedi Ratsaspordikool; Naissaare Reisid; Nuhja Tall, Rebala Tallid; Veespordikeskus Kaberneeme sadamas;

www.maaturism.ee

Esilehel tasub vaadata pealkirja all Rebala kaitseala ja muuseum, Naissaar, Jägala juga

www.naissaare.ee – külalistemaja ja muud teenused olemas ja toimivad. Turismpakett!

www.harju.ee on link Turism ja seal kodulehekülg -

www.pohjaeestiturism.ee pakub majutuse lingi all Viimsi haiglat, Kovanda AS Maardud (detailne info puudub); muuseumide lingi all on Viimsi Muuseumid ja Vabaõhumuuseum.

Lehekülg on väga kohmakas.

Aktiivne puhkus – Jõelähtme golf; Reimann retked korraldab ka PHKK tegevuspiirkonnas aktiivseid matku (Prangli, Jõelähtme jõgi, Jägala jõgi), toimetas aga Kuusalu vallas;

Ratsutamine – Jägala Tallid, Jüri Ratsaspordikeskus, Lagedi Ratsaspordikool, Rebala Tallid;

Viimsi Sisekardirada;

Majutus Viimsi SPA hotell ja Hotell Athena;

Europe Hostel ja Motel Atoll Maardus; Hostel Caravan Rae vald,

Kaberneeme sadama hotell;

Külaliskorter Kuldala Peetri k, külalistemaja Angel Maardus; Villa Mary Rohuneeme

Viimsis; Sepa külaliskodu Tammneeme Viimsis; Privat külaliskodu Viimsis;

Valdade kodulehtedel pakuvad Rae ja Jõelähtme enam infot.

Järeldusi.

Interneti võimalused on ebapiisavalt kasutatud. Olemasolevast teabest on suur osa ebapiisav või kasutamisel kohmakas.

Teabematerjalide esitamine on vajalik viia potentsiaalse turisti jaoks kättesaadavatesse asukohtadesse, näiteks turisti lähtekohas asuvatesse infopunktidesse.

Teave on ebapiisavalt liigendatud valdkonniti ja konkreetsetele huvigruppidele suunamata. Reaalselt nt Viimsi külastusasutused pigem linnalise iseloomuga. Pakutavat on suhteliselt vähe ja eri portaalides korduvad ikka „tuttavad” pakkujad.

Turismi- ja puhkemajanduse tooteid on piirkonnas vähe, silmas pidades reaalselt potentsiaali nii piirkonna objektide kui võimalike külastajate ja ka kohalike inimeste vajaduse seisukohalt. Turustamine on pigem juhuslik. Üldmulje jääb, et tegevuspiirkonna naabrid on aktiivsemad ja pakuvad enam.

Harjumaa turismi arengukavast

Turismiteenuste ja –ressursside maakondlik jaotumine

Administratiivruumiliselt on turismiteenuste ja –ressursside jaotumine Harjumaal ebahütlane. Selgeteks liidersihtkohtadeks on Keila piirkond (tänu 17 toitlustusasutusele linn + vald = 29), Kuusalu (tänu Loksaga liitumisele = 24) ja Saku vald 22.

Teise rühma moodustavad Viimsi (15), Aegviidu (tänu aktiivse puhkuse 8 pakkumisele = 13), Kose (tänu 8 toitlustusasutusele = 12) ja Jõelähtme 12

Kolmanda rühma moodustavad Anija (10, millest 7 aktiivse puhkuse pakkumist) ja Saue (9, millest 7 toitlustust). Heites pilgu Harjumaa kaardile võib tõdeda, et reeglina pole peamised turismiomavalitsused mitte Tallinna linna vahetud piirinaabrid (v.a. Viimsi ja Saku), vaid veidi kaugemal paiknevad omavalitsused, mis moodustavad omalaadse Tallinnat ümbritseva kaare Kuusalu-Anija-Aegviidu-Kose-Saku-Keila.

Omaavalitsused	Majutus	Toitlustus	Aktiivne puhkus	Tervise-turism	Muu-seumid	Matka-rajad	Kokku
Kuusalu	6	1	7	1	5	4	24
Saku vald	6	9	5		2		22
Keila vald	1	7	5	1		2	16
Viimsi	3	5	2	1	2	2	15
Keila linn	1	10	1		1		13
Aegviidu	3	1	8			1	13
Kose		8	1		2	1	12
Jõelähtme	3	4	3		1	1	12
Anija	2		7			1	10
Saue		7	2				9
Padise	3	5	1				9
Harku	1	4	1			1	7
Rae	3	1	1		1		6
Kernu	2	3	1				6
Paldiski	2	3				1	6
Nissi		4					4
Kõue	2	1				1	4
Vasalemma	1	2					3
Maardu	2	1					3
Kiili	1						1
Loksa	1						1
Raasiku							0

Lisa 6: Väljavõte LEADER-meetme määrusest

Leader-meetme raames antava kohaliku tegevusgrupi toetuse ja projektitoetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord

Vastu võetud põllumajandusministri 12.06.2008. a määrusega nr 59 ([RTL 2008, 52, 728](#)), jõustunud 30.06.2008

Muudetud järgmise määrusega (kuupäev, number, avaldamine Riigi Teatajas, jõustumise aeg): 9.07.2009 nr 75 ([RTL 2009, 57, 833](#)) 20.07.2009, osaliselt 1.01.2010

Määrus kehtestatakse «[Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse](#)» § 45⁴ lõike 2, § 45⁵ lõike 2 ja § 45⁶ lõike 4 alusel ning kooskõlas nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta (ELT L 277, 21.10.2005, lk 1–40) artikli 18 lõike 4 alusel heaks kiidetud «Eesti maaelu arengukavaga 2007–2013» (edaspidi *arengukava*).

§ 31. Abikõlblikud ja mitteabikõlblikud kulud projektitoetuse taotlemise korral

(1) Tegevuse või investeeringuobjekti abikõlbliku kulu moodustavad:

1) tegevuse või investeeringuobjekti käibemaksuta maksumus, taotleja mitterahaline omafinantseering, abikõlbliku tegevuse või investeeringuobjekti tähistamiseks vajaliku sümboolika käibemaksuta maksumus, kui taotleja on käibemaksukohustuslane;

2) tegevuse või investeeringuobjekti käibemaksuga maksumus, taotleja mitterahaline omafinantseering, abikõlbliku tegevuse või investeeringuobjekti tähistamiseks vajaliku sümboolika käibemaksuga maksumus, kui taotleja ei ole käibemaksukohustuslane;

3) [Kehtetu – [RTL 2009, 57, 833](#) – jõust. 20.07.2009]

4) omanikujärelevalve tegemise maksumus kuni 3% punktis 1 või 2 nimetatud maksumusest.

(2) Kasutatud seadme ostmine on abikõlblik, kui projektitoetust taotlev mittetulundusühing või sihtasutus tõendab, et:

1) seadme ostmiseks ei ole pakkuja varem saanud toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi;

[[RTL 2009, 57, 833](#) – jõust. 20.07.2009]

2) seadme hind on uue samalaadse seadme hinnast oluliselt madalam;

3) seadme eeldatav kasutusiga on vähemalt viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest.

(3) Abikõlblikud kulud peavad olema põhjendatud, selged, üksikasjalikult kirjeldatud, majanduslikult otstarbekad ja vajalikud tegevuse eesmärgi saavutamiseks. Taotleja tagab kasutatava toetusraha otstarbeka ja säästliku kasutamise.

(4) Abikõlblikud ei ole järgmised kulud:

1) maa ja olemasoleva ehitise ostmise ja liisimise kulud;

2) käibemaks juhul, kui taotlejal on võimalik taotleda selle tagastamist «Käibemaksuseaduse» alusel või kui taotleja on kohalik omavalitsusüksus või muu avalik-õiguslik organisatsioon nõukogu määruse (EÜ) 1698/2005 artikli 71 lõike 3 punkti a tähenduses;

[[RTL 2009, 57, 833](#) – jõust. 20.07.2009]

3) tolli-, sisseveo- ja muu maks, mida hüvitatakse, tasaarveldatakse ja kustutatakse mingil muul moel ning mis ei moodusta osa Eesti maksusüsteemist või mis on ebaproportsionaalselt suur kulutus tegevuse mis tahes osale;

4) sularahamaksed;

5) riigilõiv, teenustasu pangatoimingu eest, tagatismakse, intress ja muu finantsteenusega seotud kulu;

[[RTL 2009, 57, 833](#) – jõust. 20.07.2009]

- 6) juriidilise konsultatsiooni ja raamatupidamisteenuse eest tasumiseks tehtud kulud;
  - 7) amortisatsioonikulud;
  - 8) trahv, finantskaristus ja kohtumenetluse korral menetluskulud;
[RTL 2009, 57, 833 – jõust. 20.07.2009]
  - 9) kulutused stipendiumile, annetustele ja kingitustele;
  - 10) erisoodustuselt «Tulumaksuseaduse» § 48 lõike 4 mõistes tasutav maks;
  - 11) eksperdi või projektijuhi töötasu, sealhulgas sotsiaal- ja tulumaks ning kohustusliku kogumispensioni ja töötuskindlustusmaksed, kui ekspert või projektijuht on avalik teenistuja või riigi või kohaliku omavalitsuse hallatava asutuse töötaja, kelle tööülesanded on sarnased toetatava tegevusega;
[RTL 2009, 57, 833 – jõust. 20.07.2009]
  - 12) sõiduauto või muu mootorsõiduki ostmise kulud, välja arvatud sellise mootorsõiduki, sealhulgas rändkauplusauto ostmise kulud, mille sihtotstarve on tegevusgrupi tegevuspiirkonnas elanikele teenuste osutamine ning kui toetust taotleb ettevõtja;
[RTL 2009, 57, 833 – jõust. 20.07.2009]
  - 13) kulud, mis on seotud liisingulepingu sõlmimisega, intressidega, kindlustusega jms;
  - 14) liisingumakse, kui asja omandiõigus ei lähe hiljemalt viie aasta möödudes arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest üle projektitoetuse saajale;
[RTL 2009, 57, 833 – jõust. 20.07.2009]
  - 15) kohaliku omavalitsusüksuse ülesande asendamiseks tehtud kulud;
  - 16) asendusinvesteeringu kulud;
  - 17) muud kulud, mis ei ole tegevuse või investeeringuobjektiga otseselt seotud;
  - 18) kulud, mis on vastuolus nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikliga 71 ja komisjoni määruse (EÜ) nr 1974/2006, milles sätestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 (Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta) kohaldamise üksikasjalikud eeskirjad (ELT L 368, 23.12.2006, lk 74–84), artiklis 55 kehtestatud abikõlblikkuse kriteeriumitega;
  - 19) projekti elluviimisega seotud üldkulud, välja arvatud projektijuhi tasu, sotsiaal- ja tulumaks ning kohustusliku kogumispensioni ja töötuskindlustusmaksed;
[RTL 2009, 57, 833 – jõust. 20.07.2009]
  - 20) projekti elluviimisega seotud projektijuhi tasu, kui taotleja on kohalik omavalitsusüksus, ettevõtja, seltsing või kohalik tegevusgrupp, välja arvatud rahvusvahelise koostööprojekti elluviimisega seotud projektijuhi tasu.
[RTL 2009, 57, 833 – jõust. 20.07.2009]
- (5) Investeeringu tegemine ei ole abikõlblik, kui projektitoetust taotleb seltsing.

Lisa 7: Koostöömeetme rakendamise juhend maaelu arengu programmide (2007–2013) LEADER-telje raames

(RD 12/10/2006 rev 3)

III peatükk. Projektide rakendamise üldsätted

1) Abikõlblikud tegevused ja kulud

Komisjoni määruse (EÜ) nr 1974/2006 artikli 39 lõike 3 kohaselt on abikõlblikud mitmesugused meetmed:

- ettevalmistav tehniline tugi

- **koostööprojekti elluviimine:** abikõlblikud on üksnes **ühismeetmele** ja **ühisstruktuuride juhtimisele** tehtud kulutused. **Arendamiskulutused** võivad olla abikõlblikud kõigis koostöövaldkondades.

Ettevalmistav tehniline tugi

Arenduseelseid meetmeid võib rahastada nii programmi tasandil tehnilise abi kaudu (riiklik võrgustik) kui ka koostöömeetme raames (ettevalmistav tehniline tugi).

Ettevalmistav tehniline tugi on arenduseelne toetus. Leader II ja Leader+ kogemused näitasid, et projekte ei saa ellu viia tehnilise toeta, seepärast lisati paljude programmide kavandamisfaasi seda tüüpi piirkondade- ja riikidevahelise koostöö eriabi, et hõlbustada partneriotsingut ja partneritega sidemete loomist ning pakkuda tehnilist tuge toimiku koostamiseks.

Kuna koostööd on keeruline alustada, on tungivalt soovitatav, et ettevalmistav tehniline tugi oleks kõigi koostööprogrammide osa ja kogu programmiperioodi kestel kättesaadav tugisüsteem.

Tehnilist tuge antakse põhimõtteliselt enne koostööprojekti elluviimist (eelnevad kulutused) ja selle arvelt ei või katta partnerite koosolekute korraldamise kulusid, kui partnerlus on lõpuks lepingu alusel loodud. Kõnealused rakendusetapis kantavad koosolekute kulud kuuluvad arendamiskulude alla, mis on projekti oluline osa.

Mõned kohalikud tegevusrühmad ei pruugi ettevalmistavat tehnilist tuge vajada ja võivad olla valmis rakendama ühismeedet eelmist programmiperioodi ettevalmistava töö põhjal.

Eelnevad kulutused võivad hõlmata võimalike partneritega peetud koosolekutega (kogemuste vahetamisega) seotud kulusid (nt reisi- ja majutuskulud, tõlkide tasud) või projekti arenduseelseid kulusid (nt projekti teostatavusuuring, konsulteerimine teatavates küsimustes, tõlkimiskulud, täiendavad personalikulud).

Koostöö alustamise hõlbustamiseks on soovitatav kehtestada projekti valikumenetlusest erinev menetlus; ettevalmistavat tehnilist tuge rakendatakse kas haldusasutuste teostatava valikumenetluse (kohalikule tegevusrühmale antakse toetust pärast toimiku esitamist) või kohaliku tegevusrühma teostatava valikumenetluse kaudu, mille puhul kohalikud tegevusrühmad kasutavad osa kohaliku arengu strateegia rakendamiseks eraldatud eelarvest.

Esimese rakendusmudeli puhul soovitatakse protsessi hõlbustamiseks lubada taotluse esitamist igal ajal, kui see on valmis.

Liikmesriigid võivad kehtestada ettevalmistava tehnilise toe ülemmäära maksimaalse protsendina projekti kogumaksumusest. Ent juhul kui projekti kogumaksumus ei ole veel teada, võivad liikmesriigid kehtestada toetuse ülemmäära partneri kohta.

Ühismeede

Koostööprojekt vastab konkreetsele meetmele, millel on piirkondade jaoks selgelt kindlaksmääratud kasu toovad eesmärgid. Leader-piirkonnaga seotud kulutused ei tähenda tingimata piirkonnas tehtud kulutusi. Ühismeede on ühine selles mõttes, et seda rakendatakse ühiselt.

Ühismeede võib hõlmata mitmesuguseid tegevusi, mis on Leader-meetodi abil rakendatud telje (telgede) raames abikõlblikud.

Rahastatavad ühismeetmed võivad keskenduda ka suutlikkuse tõstmisele, kohaliku arenguga seotud kogemuste jagamisele näiteks ühiste trükiste, koostöökursuste, mestimiskokkulepete (programmijuhtide ja personali vahetus) kaudu, millele järgneb ühiste põhimõtete ja töömeetodite vastuvõtmine või ühise või koordineeritud arendustegevuse väljatöötamine.

Lisa 8. Mõisted ja lühendid.

Mõisted

Arengukava – kokku lepitud eesmärkide ja tegevuste kogum, mis tavakorras realiseeritakse tegevuskavaga;

Arengustrateegia – Leader-programmi põhimõtetest lähtuv olukorra kirjeldus, arengueelistused, eesmärgid, tegevusvaldkonnad püstitatud eesmärkide saavutamiseks. Tegevuspiirkonna arengustrateegia on kohaliku tegevusgrupi töövahendiks piirkonna arendamisel. Arengustrateegia realiseeritakse rakenduskavaga;

Eesmärk – soovitava seisundi kirjeldus;

Elukeskkond – inimese füüsiline-, majanduslik-, sotsiaalpsühholoogiline- ja looduskeskkond;

Hindamiskomisjon – projektitoetuse taotlemise hindamise komisjon;

Indikaator – kvalitatiivne või kvantitatiivne mõõdik, mille abil hinnatakse eesmärkide saavutamist;

Kogukond – kätkeb endas nii külakogukonnad, uusasumite sihtrühmad, huvipõhised kogukonnad ja teised sotsiaalsed kooslused Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas;

Kohalik tegevusgrupp – (ingl. *Local Action Group*), lühend KTG, avaliku sektori, ettevõtlussektori ja vabatahtliku sektori organisatsioonide partnerlusel ja koostööl põhinev ühendus tegevuspiirkonnas;

Koordinaator – isik, kelle ettevõtmised tegevusgrupi piirkonnas ja/või ühes vallas toetavad ja arendavad Leader lähenemiste elluviimist, sh teabevahetus, konsultatsioonid, tagasiside jms;

Leader meede – Euroopa Liidu maaelu toetusprogrammi rakendamise reeglistik;

Leader programm – Euroopa Liidu algatatud programm maaelu arendamiseks kohaliku initsiatiivi toetamise kaudu;

Projekt – ajaliselt piiritletud ja kindlaks määratud ressursidega (inimesed, aeg, raha) toimingute kogum kindla tulemi saavutamiseks;

Seirenäitajad – EV Põllumajandusministeeriumi 12.06.2008.a. määruse nr 59 lisas nr 10 toodud näitajad, mis on sisuliselt projektide elluviimise kontrollnäitajad, mis kohalik tegevusgrupp esitab projektitaotlejatele. Need tuuakse ära iga meetme p. 10.4. vastavale koodile;

Sihtgrupp – abisaaja – avalik õiguslik või eraõiguslik majandustegevuses osalev isik, organ või ettevõtja, kes vastutab tegevuse rakendamise või toetuse saamise eest;

Sihhtasemed – kirjeldavad indikaatori väärtust, mis kajastab eesmärgi saavutamise taset;

Säästev areng – areng, mis tagab nii täna kui tulevikus inimesi rahuldava elukeskkonna ja majanduslikuks arenguks vajalikud ressursid looduskeskkonda oluliselt kahjustamata ning seda säilitades;

Teemariühm – koosneb isikutest, kes toetavad teatud valdkonna tegevust ja arenguid;

Tegevuskava – konkreetsete tegevuste loend koos vajalike ressursside ja ajaga, mis on vajalikud eesmärkide saavutamiseks;

Tegevuspiirkond – piirkond, mille arendamiseks on moodustatud kohalik tegevusgrupp ja mille arendamise aluseks on tegevuspiirkonna arengustrateegia;

Tegevussuund – tegevuste kogum määratletud probleemi lahendamiseks ja/või lahenduste võimaluste kasutamiseks;

Visioon – piirkonna arengu tulevikupilt teatud ajateljel;

Lühendid:**AS** - aktsiaselts**EAS** – Ettevõtluse Arengu Sihtasutus**EMÜ** – Eesti Maaülikool**EV** – ettevõtja**FIE** – füüsilisest isikust ettevõtja**HEAK**- SA Harju Ettevõtlus- ja Arenduskeskus**KIK** – Keskkonna Investeeringute Keskus**KKH** – MTÜ Kodukant Harjumaa**KOKS** - Kohaliku Omavalitsuse Korralduse Seadus**KOV** – kohalik omavalitsus**KTG** – kohalik tegevusgrupp, sh MTÜ Põhja – Harju Koostöökogu**KÜSK** – Kodanikuühiskonna Sihtkapital**MAK** – Maaelu Arengukava**MAÜ** – Maaelu Arendajate Ühing**MMIK** – Maamajanduse Infokeskus**MTÜ** – mittetulundusühing**OÜ**- osäühing**P-H KTK**- MTÜ Põhja – Harju Koostöökogu**PM** – Eesti Vabariigi Põllumajandusministeerium**PRIA** – Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Agentuur**SA** – sihtasutus**SE** – seltsing**TÜ** – t

VV - Vallavalitsus

VVK - Vallavolikogu

Põhja-Harju Koostöökogu

Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna strateegia rakenduskava

Kohaliku tegevusgrupi toetuse strateegia rakendamise rakenduskava 2010 aastaks

Mittetulundusühing										
Mittetulundusühingu nimi	MTÜ Põhja-Harju Koostöökogu									
Mittetulundusühingu registrikood	8	0	2	6	9	5	9	0		

A. Kohaliku tegevusgrupi ülalpidamiskulude eelarve

Jrk	Tegevus	Kogusumma	Taotletav toetussumma ¹	Omafinantseering ²	
				Summa	Allikas
1. Personalikulud		855 440	855 440		
1.1	Tegevjuht, juhatuse liikmed, projektijuht, raamatupidaja	855 440	855 440		
1.2					
1.3	...				
2. Üldkulud		24 000	24 000		
2.1	Bürooruumide rent	12 000	12 000		
2.2	Sidekulud (telefon, post)	10 000	10 000		
2.3	Kontoritarbed	2 000	2 000		
3. Kontori ehitamise ja parendamise kulud					
3.1	....				
3.2	...				
3.3	...				

4. Sõidukulud		20 000	20 000		
4.1	Juhatus, tegevjuht, projektijuht	20 000	20 000		
5. Kontoritehnika ja mööbli soetamise kulud					
5.1	...				
5.2	...				
5.3	...				
6. Koolituse, seminari ja infopäeva korraldamise kulud		40 000	40 000		
6.1	Hindamiskomisjonid	16 000	16 000		
6.2	Projektitaotluse koolitus	16 000	16 000		
6.3	Organisatsiooni arengukoolitus	8 000	8 000		
7. Infomaterjali koostamise ja väljaandmise kulud		30 000	30 000		
7.1	Brožüüri koostamine ja väljaandmine	30 000	30 000		
7.2					
7.3	....				
8. Veebilehe loomise, haldamise ja arendamise kulud		13 000	13 000		
8.1	Veebilehe administreerimine	12 000	12 000		
8.2	Registritasu	1 000	1 000		
8.3	...				
9. Uuringu ja teenuse tellimise kulud		30 000	30 000		
9.1	Organisatsiooni arengu-uuring	15 000	15 000		
9.2	Organisatsiooni uue struktuuri ja tegevuskava väljatöötamine	15 000	15 000		
9.3	...				
10. Ekspert hinnangu tellimise kulud		25 000	25 000		
10.1	Esitatud taotluste ekspertiis	25 000	25 000		
10.2	...				
10.3	...				

0					
11.1	Välisreisid				
11.2	Õppereisid Eestis	30 000	30 000		
11.3	Esindamine rahvusvahelistel üritustel	42 240	42 240		
12. Kohaliku tegevusgrupi korraldatava rahvusvahelise ürituse kulud					
12.1	Ürituste kaaskorraldamine				
12.2	...				
12.3	...				
13. Stipendiumi maksmise kulud					
13.1	...				
13.2	...				
13.3	...				
14. Mootorsõiduki liisimise või ostmise kulud					
14.1	...				
15. Reklaammaterjali väljaandmise kulud		10 000	10 000		
15.1	Reklaammaterjalide kujundamine ja trükk	10 000	10 000		
15.2	...				
15.3	...				
1–15 Kokku		1 119 680	1 119 680		

B. Strateegia meetmete rakendamise eelarve

16. Kohaliku tegevusgrupi strateegia meetmete elluviimine						
<i>Jrk</i>	<i>Strateegia meetme nimetus</i>	<i>Kogusumma</i>	<i>Taotletav toetussumma</i>	<i>Selle telje number, millest finantse eritakse</i> ⁵	<i>Omafinantseering</i>	
					<i>Summa</i>	<i>Allikas</i> ⁶
16.1	Külakogukondade ühendamine ja arendamine	1 791 488	1 791 488	I; III		
16.2	Puhkemajandus ja turism	1 343 616	1 343 616	I; III		
16.3	Koostöökogu tegevuspiirkonna noored	671 808	671 808	III		
16.4	Ranna-alade ja väikesaarte arendamine	671 808	671 808	I; III		
16.5						
16 Kokku		4 478 720	4 478 720			

<i>Telje number</i>	<i>Taotletav toetus</i>
I telg	503 856
II telg	0
III telg	3 974 864
Kokku	4 478 720

1–16 Kokku	5 598 400	5 598 400
-------------------	------------------	------------------

Meetmeleht 1. Kogukondade isikupära, sidusus ja areng

1. Meetme nimetus
Kogukondade isikupära, sidusus ja areng
2. Meetme eesmärk
<ul style="list-style-type: none"> - Inimestele on kodu lähedal kättesaadavad võimalused kooskäimiseks, suhtlemiseks, kultuuris osalemiseks, huvitegevuseks; - Elamupiirkondades on inimestele vajalikud teenused kättesaadavad; - Erinevad huvigrupid osalevad aktiivselt küla, elamupiirkonna, valla ja Põhja-Harju koostöökogu tegevuspiirkonna arengu kavandamisel; - Põhja-Harju koostööpiirkonnas on piirkondlike ja huvipõhiste kogukondade eestvedajate elav võrgustik; - Tegutsevad kodanike omaalgatuslikud ühendused turvalisuse ja heakorra tagamiseks.
3. Toetatavad tegevused
<p>Toetavad tegevused on näiteks:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kultuuriliste, hariduslike, tervisespordi, huvihariduse, ühistegevuse, harrastuse ja muude loovate tegevuste või algatuste korraldamise toetamine; - „Uute traditsioonide“ kujundamisega seotud algatuste ja tegevuste korraldamise toetamine; - Harrastustegevuse juhendajate ja eestvedajate koolitamise ja tunnustamisega seotud tegevuste toetamine; - Kogu tegevuspiirkonda hõlmava eestvedajate (külavanemad, seltside juhid, ühistute esimehed, kogukondade juhid jne) võrgustiku kujundamisega seotud tegevuste ja sündmuste korraldamise toetamine; - Turvalisust, heakorda, jäätmekäitlust ning avaliku ruumi kasutust parandavate omaalgatuslike tegevuste ja algatuste korraldamise toetamine; - Küla objektide välisvalgustuse, viitade, infotahvlite paigaldamise ja tähistamisega seotud tööde toetamine; - Olemasolevate hoonete, ruumide, rajatiste rekonstrueerimise ja kohandamise toetamine vastavalt kasutusotstarbele, tegevusteks vajaliku sisseseade ostmise toetamine; - Suure investeeringuobjekti ettevalmistavate tööde (näiteks ideekavand, eeluuringud, projekteerimine, planeering, keskkonnamõju hindamine vms) elluviimise toetamine; - Ettevõtete arendamise investeeringute toetamine uue tootmissuuna või teenuse käivitamiseks, olemasoleva tootmissuuna või teenuse parandamiseks; - Kogukonna või sotsiaalse ettevõtte investeeringute toetamine uute teenuste ja tugiteenuste arendamiseks; <p>Meetmes on lubatud investeeringud. Abikõlbulikud kulud on kirjeldatud „Leader-meetme raames antava kohaliku tegevusgrupi toetuse ja projektitoetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord” paragrahvis 31 (Põllumajandusministri 12.juuni 2008 määrus nr.59, muudetud määrusega 09.07.2009 nr 75).</p>
4. Meetme sihtgrupp (taotlejad)
<p>Meetme sihtgrupp on mittetulundusühendused (sh tegevusgrupp) kohalikud omavalitsused (sh omavalitsuste hallatavad allasutused) ja ettevõtted, kes on registreeritud ja/või tegutsevad MTÜ Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas. Projektist kasusaajad peavad olema Põhja-Harju Koostöökogu piirkonna elanikud ja/või organisatsioonid.</p>
5. Strateegia meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus.

<p>Toetatavad tegevuste seos strateegiaga.</p> <p>Ühistranspordi korraldus piirkonnas eri sihtgruppide vajadusi mitterahuldav. Vajalik on vallast suuremaid territooriume hõlmavate transpordiskeemide ja vallasiseste liinide parem kavandamine.</p> <p>Ajaloolistel hoonetel puudub sageli rakendus, hooned lagunevad. Samas pole piirkonna inimestel piisavalt kohti kooskämiseks, huvitegevusteks.</p> <p>Avalikud teenused, sotsiaalse suhtlemise võimalused on piirkonniti ebaühtlaselt jaotunud ja äärealadel halvasti kättesaadavad, eriti eakatele ja liikumisraskustega inimestele.</p> <p>Süsteemse planeeringutegevuse ja kinnisvaraarenduse sidustamatus on tekitanud piirkonnas koolikohtade ja lasteaiakohtade, avalike- ja isikuteenuste puuduse.</p> <p>Vabu töökohti kohapeal, eriti äärealadel on vähe või nad puuduvad. Samas pole loodavate ettevõtete jaoks ka vajaliku kvalifikatsiooniga piisavat hulka töökäsi. Ebapiisav on kohapealne investeerimisvõime.</p> <p>Tööstuse areng ei ole piirkonnaga seotud sotsiaalses mõttes – põliselanikud ei saa ettevõtetes töökohti; paljud ettevõtjad ei ole huvitatud asukohapaiga arengust, mis ei puuduta vahetult ettevõtet.</p> <p>On tekkinud uusasumeid, kus puuduvad vajalikud infrastruktuurid; põliskasustuse ja uusasustuse konflikt-tsoonid; paikkonnaga integreerumata elanikkond. Keerulisem on probleemistik ranna-aladel.</p> <p>Suure linna lähedus viib aktiivsed inimesed piirkonnast välja. Selle tõttu on aktiivsus ja omaalgatus piirkonnas, eriti Tallinna lähialadel, vähene. Ühistegevused ja kooskämiskohad on paiguti välja kujundamata, mis ei võimalda kogukondadel piisavalt suhelda. See takistab omakorda täiendavalt aktiivsuse avaldumist ja ei teki koostöösuhteid.</p> <p>Sotsiaalse aktiivsuse ergutamiseks on vajalik pidev eestvedajate koolitus ja motivatsioonisüsteemi kujundamine.</p> <p>Kogukondade eestvedajad, sh külavanemad vajavad diferentseeritud tegevustuge, kuna ka külad/kogukonnad on eri arenguastmetel ja eri tüüpi. Vajalik on altpoolt tuleva initsiatiivi arvestamine ja soodustamine võimalikult sõltumatuna.</p> <p>Kohapeal vaba aja veetmise ja arendavate tegevuste võimalused erinevas eas inimestele piiratud. Paiguti puudub kultuurimaja või muu koos tegutsemise koht.</p> <p>Piirkonnas raba-, metsa- ja kulupõlengute oht.</p> <p>Meri lõhub kaldaid, kaitserajatiste tegemine on kallis. Ohustatud on kaldale kohati väga lähedale rajatud hooned ja teed.</p> <p>Prügimajandus piirkonnas ebaühtlaselt korraldatud ja paiguti puudulik.</p> <p>Ebaturvalisust tingib see, et osades asumites on palju pimedaid mahajäetud kohti, tänavavalgustus puudub.</p> <p>Puuduvad teabe- ja suunaviidad, tähised.</p> <p>Ujumisvõimaluste turvalisus vajab oluliselt parandamist, ka on puudulik heakord, rannarajatiste olemasolu.</p> <p>Piirkonna inimeste ja külaliste vähene teadlikkus keskkonnahoiust eeldab pidevat teavitustööd, aga ka järelvalvet.</p>
6. Viide Maaelu Arengukava sellele teljele, mille eesmärkide saavutamisele strateegia meetme rakendamine enim kaasa aitab
III telg
7. Viide nõukogu määruses (EÜ) nr 1698/2005 toodud artikli numbrile, mis käsitleb asjaomast meetet, ning meetme kood komisjoni määruse (EÜ) nr 1974/2006, milles sätestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 (Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta) kohaldamise üksikasjalikud eeskirjad (ELT L 368, 23.12.2006, lk 74–84), lisa II kohaselt.
Meetme õiguslik alus toetub Nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artiklitele nr 20, 22, 26,

28, 29, 34, 52, 53, 54, 56, 57, 58 ja 59. Meetme koodid vastavalt Komisjoni määruse (EÜ) nr 1974/2006 II Lisa 7. osale on: Kood 112, 121, 123, 124, 141, 311, 312, 321, 322, 323, 331,341
8. Viide Maaelu Arengukava meetmele juhul kui strateegia meede sellega kattub
Meede ei kattu ühegi Maaelu Arengukava meetmega
9. Saavutatavad indikaatorid ja sihttasemed
Väljund vastab meetme tegevustele; kavandatud on saavutustase peale 2010. a. rahastatavate projektide lõppemist, s.o. aastaks 2012. (väljundid kogu strateegia perioodiks kavandatakse strateegia meetme tegevuskava koostamise käigus ja lähtuvalt strateegia tegelikust rakendamisest) Rahastatud ja ellu viidud 20 projekti
10. Nõuded taotlejale ja toetuse saajale
Projektitoetuse taotlemisel tuleb järgida „Leader-meetme raames antava kohaliku tegevusgrupi toetuse ja projektitoetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord” tingimusi (Põllumajandusministri 12.juuni 2008 määrus nr.59, muudetud määrusega 09.07.2009 nr 75). Põhja-Harju Koostöökogu poolt seatavad tingimused: - Projektitoetuse taotlus ja taotleja kirjeldus (projektimeeskonna ja organisatsiooni CVD) vastavalt Põhja-Harju Koostöökogu kehtestatud vormidele; - Kui avaliku teenuse arendamisel on taotlejaks MTÜ, siis kohaliku omavalitsusega peab olema sõlmitud avaliku teenuse üleandmise eelleping.
11. Maksimaalsed toetussummad ja –määrad, omafinantseeringu määrad
Toetuse summa väikeprojektide voorus on 25 000 kuni 75 000 krooni, toetuse summa suurprojektide voorus on 75 000 kuni 500 000 krooni, millele lisandub taotleja omafinantseering. Infrastruktuuriinvesteeringu tegemiseks toetuse taotlemise korral antakse projektitoetust sõltumata taotlejast kuni 60% abikõlblike kulude maksumusest. Infrastruktuuriinvesteeringud on elektrivarustuse, veevarustuse ja kanalisatsiooni ja telekommunikatsiooni investeeringud ning investeeringud teedesse. Toetuse määr mittetulundusühendusele ja kohalikule omavalitsusele (sh omavalitsuse hallatavale asutusele) on kuni 90% ning ettevõtjale kuni 60% abikõlblike kulude maksumusest. Põhja-Harju Koostöökogu võib korraldada projektitoetuste taotluste eelvoorusid ja täiendavaid voorusid, et aidata sihtgruppidel leida kohasemaid ja paremaid ideid ning vajadusel täiendavalt nõustada. Meetme toetuse eelarve aastaks 2010 on 1 791 388 krooni

Meetmeleht 2. Puhkemajandus ja turism

1. Meetme nimetus
Puhkemajandus ja turism
2. Meetme eesmärk
<ul style="list-style-type: none"> - Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on kultuuri-, ajaloo- ja loodusväärtused kasutusel turismi- ja puhkemajanduse edendamiseks otstarbekalt ja säästvalt; - Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkond on kujundatud loodusturismi piirkonnaks; - Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on kujundatud ja kättesaadaval terviklikud turismitooted ja –teenused; - Kohalikud elanikud osalevad aktiivselt piirkonna turismiga seotud ettevõtluses.
3. Toetatavad tegevused
<p>Toetatavad tegevused on näiteks:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Puhkemajanduse- ja turismitoodete kujundamisega ja turundamisega seotud tegevuste ja investeeringute toetamine ettevõtete ja huviliste koostöös; - Uute turismi- ja puhkemajanduse teenuste loomisega (sh kodumajutus ja toitlustamine) seotud investeeringute toetamine; - Puhkemajanduse ja turismiga seotud koolituste, seminaride, õppekäikude korraldamise (sh. tutvumine edukate projektide ja lahendustega) toetamine; - Turismiga seotud investeeringuobjekti ettevalmistavad tööde (näiteks ideekavand, eeluuringud, projekteerimine, planeering, keskkonnamõju hindamine vms) elluviimise toetamine; - Puhkemajanduse- ja turismiobjektide kaardistamise, korrastamise ja viidastamisega seotud investeeringute ja tegevuste toetamine; - Peatus- ja puhkekohtade rajamise ja korrastamise toetamine; - Matka- ja terviseradade rajamise ja võrgustiku toetamine; - Teemaalade ja -parkide (muinsusväärtused, karstiala, tööstusmaastikud, kirikud, mõisad, meri, raba, seiklus, jms) arendamisega seotud investeeringute ja tegevuste toetamine. - Puhkuse ja haridusliku tegevuse sidustamise toetamine; - Kogu piirkonna õpilastele õppekäikude ja -pakettide kujundamisega seotud tegevuste toetamine. <p>Meetmes on lubatud investeeringud. Abikõlbulikud kulud on kirjeldatud „Leader-meetme raames antava kohaliku tegevusgrupi toetuse ja projektitoetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord” paragrahvis 31 (Põllumajandusministri 12.juuni 2008 määrus nr.59, muudetud määrusega 09.07.2009 nr 75).</p>
4. Meetme sihtgrupp (taotlejad)
<p>Meetme sihtgrupp on mittetulundusühendused (sh tegevusgrupp), kohalikud omavalitsused (sh omavalitsuste hallatavad allasutused) ja ettevõtted, kes on registreeritud ja/või tegutsevad MTÜ Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas. Projektist kasusaajad peavad olema Põhja-Harju Koostöökogu piirkonna elanikud ja/või organisatsioonid.</p>
5. Strateegia meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus.
<p>Toetatavad tegevuste seos strateegiaga.</p> <p>Kasutamata on turismi- ja puhkemajanduse aga ka huvitegevuse potentsiaal piirkonnas – loodusobjektid ja maastikud; ajaloolis-kultuurilised ja muinsusobjektid, rannaalad ja saared. Suure hulga inimeste suunamata viibimine piirkonnas tekitab sageli keskkonnale kahju ja ei</p>

<p>too piirkonda sissetulekuid.</p> <p>Puuduvad majutusasutused ja toitlustusasutused, karavaniparklad, turismitalud. Üksikurijatatel on turismiäri alustamine ülejõukäiv või puudub selleks motivatsioon.</p> <p>Koostöök on vaja eestvedajaid, teadmisi. Ka on probleemiks kohalike elanike konservatiivsus ja vastuseis uudsetele ettevõtmistele.</p> <p>Puuduvad korralikud turu-uuringud parimate puhke- ja turismikohtade hindamiseks. Oskused, teadmised ja koostöö turismivõimaluste kasutamiseks ja tootearenduseks puudub. Ettevõtlikul inimesel on ettevõtlust alustada raske ja nõuannet, koolitust, teavet keeruline kätte saada. Puuduvad alustajale ettevõtjale taskukohased teenused nagu raamatupidamine ja juriidiline tugi.</p> <p>Töö- ja pereelu ühitamise võimalused on vähesed.</p> <p>Eraomandi dominantsus pärsib turismi ja puhkevõimaluste arendamist (pääs mereranda ja kallasrajale).</p> <p>Seoses keskkonnamõtjude hindamise heakskiitmisega Keskkonna-ameti poolt juhitakse kõrvale enamik Jägala joa vett. Samas juga külastab ligi 100 000 inimest aastas. Kui juga kaotab atraktiivsuse, jääb üks oluline „turistilõks” vähemaks.</p> <p>Puudu vanade traditsioonide elustamise tegevused (nt suitsusaunad, sepikojad jm), mis soodustaks nišiturismi. Vajalik on elukestva õppe võimaluste ärakasutamine, õpiringid, töötoad, meistriklässid.</p> <p>Valdade vahel pole kujunenud piisavat koostööhuvi. See takistab piirkondlikku arengut, suuremate projektide elluviimist. Arengu seiskumist põhjustab ka majanduslangus.</p> <p>Riigimets hooldamata ja maastikukaitsealad korrast ära.</p> <p>Paljud teed, eriti väikesed on korrast ära, auklikud, tolmavad. Puuduvad suunaviidad ja tähised.</p> <p>Ujumisvõimaluste turvalisus vajab oluliselt parandamist, ka on puudulik heakord, rannarajatiste olemasolu.</p> <p>Piirkonna inimeste ja külaliste vähene teadlikkus loodushoiust eeldab pidevat teavitustööd, aga ka järelvalvet.</p> <p>Vajalikud piirkonnas ulatuslikku ja ohutut liikumist võimaldavad ühendatud kergliiklusteed, mis võimaldaksid asulatest loodusesse siirduda, sisemaalt ranna-aladele, huviväärsustega paikadesse.</p>
6. Viide Maaelu Arengukava sellele teljele, mille eesmärkide saavutamisele strateegia meetme rakendamine enim kaasa aitab
III telg
7. Viide nõukogu määruses (EÜ) nr 1698/2005 toodud artikli numbrile, mis käsitleb asjaomast meetet, ning meetme kood komisjoni määruse (EÜ) nr 1974/2006, milles sätestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 (Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta) kohaldamise üksikasjalikud eeskirjad (ELT L 368, 23.12.2006, lk 74–84), lisa II kohaselt.
Meetme õiguslik alus toetub Nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artiklitele nr 20, 29, 34, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58.
Meetme koodid vastavalt Komisjoni määruse (EÜ) nr 1974/2006 II Lisa 7. osale on: Kood 124, 141, 311, 312, 313, 321, 322, 323, 331.
8. Viide Maaelu Arengukava meetmele juhul kui strateegia meede sellega kattub
Meede ei kattu ühegi Maaelu Arengukava meetmega
9. Saavutatavad indikaatorid ja sihttasemed
Väljund vastab meetme tegevustele; kavandatud on saavutustase peale 2010. a. rahastatavate projektide lõppemist, s.o. aastaks 2012. (väljundid kogu strateegia perioodiks kavandatakse strateegia meetme tegevuskava koostamise käigus ja lähtuvalt strateegia tegelikust rakendamisest)

Rahastatud ja ellu viidud 12 projekti
10. Nõuded taotlejale ja toetuse saajale
<p>Projektitoetuse taotlemisel tuleb järgida „Leader-meetme raames antava kohaliku tegevusgrupi toetuse ja projektitoetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord” tingimusi (Põllumajandusministri 12.juuni 2008 määrus nr.59, muudetud määrusega 09.07.2009 nr 75).</p> <p>Põhja-Harju Koostöökogu poolt seatavad tingimused:</p> <p>- Projektitoetuse taotlus ja taotleja kirjeldus (projektimeeskonna ja organisatsiooni CVd) vastavalt Põhja-Harju Koostöökogu kehtestatud vormidele</p>
11. Maksimaalsed toetussummad ja –määrad, omafinantseeringu määrad
<p>Toetuse summa väikeprojektide voorus on 25 000 kuni 50 000 krooni, toetuse summa suurprojektide voorus on 50 000 kuni 100 000 krooni, millele lisandub taotleja omafinantseering. Infrastruktuuriinvesteeringu tegemiseks toetuse taotlemise korral antakse projektitoetust sõltumata taotlejast kuni 60% abikõlblike kulude maksumusest. Infrastruktuuriinvesteeringud on elektrivarustuse, veevarustuse ja kanalisatsiooni ja telekommunikatsiooni investeeringud ning investeeringud teedesse.</p> <p>Toetuse määr mittetulundusühendusele ja kohalikule omavalitsusele (sh omavalitsuse hallatavale asutusele) on kuni 90% ning ettevõtjale kuni 60% abikõlblike kulude maksumusest.</p> <p>Põhja-Harju Koostöökogu võib korraldada projektitoetuste taotluste eelvoorusid ja täiendavaid voorusid, et aidata sihtgruppidel leida kohasemaid ja paremaid ideid ning vajadusel täiendavalt nõustada.</p> <p>Meetme toetuse eelarve aastaks 2010 on 1 343 616 krooni.</p>

Meetmeleht 3. Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna noored

1. Meetme nimetus
Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonna noored
2. Meetme eesmärk
<ul style="list-style-type: none"> - Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas on noorte jaoks koostegevuse ja kohtumispaikade võrgustik. - Lastele ja noortele on loodud ja avatud mitmekesiseks aktiivseks tegevuseks kohad ja rajatised. - Lastele ja noortele suunatud tegevustes on oluline osa noorte töökasvatusel. - Noortel peredel on kodu läheduses võimalused kohtumiseks, suhtlemiseks, vajalike teenuste saamiseks. - Noorte tegevusi toetab piirkonnas noorsootöötajate, eestvedajate, juhendajate ja asjatundjate võrgustik.
3. Toetatavad tegevused
<p>Toetavad tegevused on näiteks:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lastele ja noortele praktilisi teadmisi ja oskusi andvate teabe- ja huvialavõimaluste toetamine (seotult elus toimetulekuga, turvalisusega, heakorruga, loodus- ja keskkonnahoiuga, looduse tundmaõppimisega, aja- ja kultuurilooga, arheoloogiaga jne); - Suvemalvate, laagrite, õpilaagrite jne korraldamise toetamine; - Olemasolevate rajatiste ja hoonete korrastamise ja kohaldamise toetamine noorte aktiivsete loovus-, spordi-, loodus-, tehniliste- ja muude mõistlike ja arendavate tegevuste tarbeks. - Väikesemahulise ehitustegevuse toetamine noorteobjektide rajamiseks (sh nt jalgrattarajad, krossirajad jms); - Noorte endi initsiatiivi ja loovpotentsiaali toetamine aktiivseteks tegevusteks sobilike kohtade ja rajatiste kujundamisel (nt skatepargid, liuväljad jmt); - Noorte omaingatsiatiivi toetamine koostööprojektide ja ürituste korraldamisel piirkonna eri paigus; - Töötubade ja meistriklasside korraldamise toetamine erinevate ja eriliste oskustega inimeste kaasamisega; - Oskus- ja loovtegevusega seotud huvitegevuse korraldamise toetamine; - Õpilafirmade programmide rakendamise toetamine; - Huvipakkuvate oskustega inimestele pedagoogiliste teadmiste andmise toetamine; - Tasemehariduse õppekavaväliste tegevuste juhendajate ettevalmistuse toetamine. - (Väike)lastega peredele koosviibimise kohtade rajamise toetamine; - Laste päevahoiu- ja mängurühmade moodustamise toetamine erainitsiatiivil, noorte omaalgatusena või kogukonna ettevõtluse vormis; - Pere- ja tööelu ühitamise võimaluste loomise toetamine, kaugtöö võimaluste loomise toetamine. <p>Meetmes on lubatud investeeringud, v.a investeeringud seltsingutele. Abikõlbulikud kulud on kirjeldatud „Leader-meetme raames antava kohaliku tegevusgrupi toetuse ja projektitoetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord” paragrahvis 31 (Põllumajandusministri 12.juuni 2008 määrus nr.59, muudetud määrusega 09.07.2009 nr 75).</p>
4. Meetme sihtgrupp (taotlejad)
Meetme sihtgrupp on seltsingud, mittetulundusühendused (sh tegevusgrupp), kohalikud

omavalitsused (sh omavalitsuste hallatavad allasutused) ja ettevõtted, kes on registreeritud ja/või tegutsevad MTÜ Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas. Projektist kasusaajad peavad olema Põhja-Harju Koostöökogu piirkonna elanikud ja/või organisatsioonid.
5. Strateegia meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus. Toetatavad tegevuste seos strateegiaga.
Noortele suunatud tegevus on puudulik. Eriti jääb väheks kohti, kus noored saaksid ja tahaksid rakendada oma ideid. Vajalikud lihtsalt koos olemise kohtad, kus noortel võimalik suhelda, einestada, aktiivseid tegevusi (lauatennis, piljard, lauamängud jmt) harrastada ja vältida suuri kulutusi. Noortekeskused on väikesed ja väheste võimalustega. Interneti kasutus ei ole peale kooli paljudes kohtades noortele kättesaadav. Noortega tegelejaid, ringijuhte, eestvedajaid ja juhendajaid vähe. Noorte perede koosviibimisekohad (lastega) puuduvad. Eriti nooremad sihtgrupid aga ka teised aktiivsete tegevuste harrastajad tunnevad puudust selleks vajalikest rajatistest nagu liuväli, suusarada, bowling, sisekergejõustikuhall, skatepark, terviserada, matkarajad. Vajalikud piirkonnas ulatuslikku ja ohutut liikumist võimaldavad ühendatud kergliiklusteed, mis võimaldaksid asulatest loodusesse siirduda, sisemaalt ranna-aladele, huviväärsustega paikadesse. Noorte tööalane kasvatus on ebapiisav või puudub täiesti.. Vajalik on luua võimalusi tegelemiseks tehnika-aladega, tööriistadega, tööpinkidega, tehnoloogiate ja materjalidega. Linnakoolid otsivad partnereid maapiirkonnas. See on üks võimalusi asuda korvama nn pealetungiva linna negatiivset mõju suhtumise tasandil.
6. Viide Maaelu Arengukava sellele teljele, mille eesmärkide saavutamisele strateegia meetme rakendamine enim kaasa aitab
III telg
7. Viide nõukogu määruses (EÜ) nr 1698/2005 toodud artikli numbrile, mis käsitleb asjaomast meetet, ning meetme kood komisjoni määruse (EÜ) nr 1974/2006, milles sätestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 (Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta) kohaldamise üksikasjalikud eeskirjad (ELT L 368, 23.12.2006, lk 74–84), lisa II kohaselt.
Meetme õiguslik alus toetub Nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artiklitele nr 52, 54, 56, 58. Meetme koodid vastavalt Komisjoni määruse (EÜ) nr 1974/2006 II Lisa 7. osale on: Kood 312, 321, 322, 331.
8. Viide Maaelu Arengukava meetmele juhul kui strateegia meede sellega kattub
Meede ei kattu ühegi Maaelu Arengukava meetmega
9. Saavutatavad indikaatorid ja sihttasemed
Väljund vastab meetme tegevustele; kavandatud on saavutustase peale 2010. a. rahastatavate projektide lõppemist, s.o. aastaks 2012. (väljundid kogu strateegia perioodiks kavandatakse strateegia meetme tegevuskava koostamise käigus ja lähtuvalt strateegia tegelikust rakendamisest) Rahastatud ja ellu viidud 15 projekti
10. Nõuded taotlejale ja toetuse saajale
Projektitoetuse taotlemisel tuleb järgida „Leader-meetme raames antava kohaliku tegevusgrupi toetuse ja projektitoetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord” tingimusi (Põllumajandusministri 12.juuni 2008 määrus nr.59, muudetud määrusega 09.07.2009 nr 75).

Põhja-Harju Koostöökogu poolt seatavad tingimused:

- Projektitoetuse taotlus ja taotleja kirjeldus (projektimeeskonna ja organisatsiooni CVD) vastavalt Põhja-Harju Koostöökogu kehtestatud vormidele.
- Projekti hindamiskriteeriumites nähakse ette eelistused projektidele, mida viivad ellu noored.

11. Maksimaalsed toetussummad ja –määrad, omafinantseeringu määrad

Toetuse summa seltsingutele on kuni 25 000. Teistele taotlejatele on toetussumma 25 000 kuni 100 000 krooni, millele lisandub taotleja omafinantseering. Infrastruktuuriinvesteeringu tegemiseks toetuse taotlemise korral antakse projektitoetust sõltumata taotlejast kuni 60% abikõlblike kulude maksumusest. Infrastruktuuriinvesteeringud on elektrivarustuse, veevarustuse ja kanalisatsiooni ja telekommunikatsiooni investeeringud ning investeeringud teedesse.

Toetuse määr seltsingule on kuni 100%, mittetulundusühendusele ja kohalikule omavalitsusele (sh omavalitsuse hallatavale asutusele) on kuni 90% ning ettevõtjale kuni 60% abikõlblike kulude maksumusest. Investeeringud ei ole seltsingutele lubatud.

Põhja-Harju Koostöökogu võib korraldada projektitoetuste taotluste eelvoorusid ja täiendavaid voorusid, et aidata sihtgruppidel leida kohasemaid ja paremaid ideid ning vajadusel täiendavalt nõustada.

Meetme toetuse eelarve aastaks 2010 on 671 808 krooni.

Meetmeleht 4. Ranna-alade ja väikesaarte arendamine

1. Meetme nimetus
Ranna-alade ja väikesaarte arendamine
2. Meetme eesmärk
<ul style="list-style-type: none"> - Rannaalade ja saarte infrastruktuur on korrastatud, teenused kättesaadavad, planeeringud arvestavad mere võimaluste, piirangute ja ohtudega. - Rannaalade ja saarte elukeskkond on turvaline ja kvaliteetne - Kohaliku elaniku ja külalise jaoks on avatud avalikud rannad, kallasrada, matkarajad. - Rannaalade ja saarte looduskeskkond on paremini kaitstud ja hoitud - Kohalikud elanikud on kõrge loodusteadlikkusega.
3. Toetatavad tegevused
<p>Toetatavad tegevused on näiteks:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mitmekülgset toimivate sadamahoone või muude vajalike ehitiste ja rajatiste projekteerimise, ehitamise, ja sisustamise toetamine; - Spordiväljakute projekteerimise ja ehitamise toetamine; - Elektrivarustuse parandamiseks alternatiivenergeetika võimaluste kasutamise toetamine, energiasäästlike lahenduste rakendamise toetamine eriti väikesaartel; - Piirkonna juurdepääsuteede rajamise, viidastamise ja kaardistamise toetamine; - Loodusseire, turvalisuse, tuleohutuse, rannavalve, heakorra tagamiseks vajalike investeeringute ja tegevuste toetamine; - Kalda kindlustusrajatiste projekteerimise ja ehitamise toetamine; - Erinevate ranna-alade ja saarte looduses olemise ja tegutsemise võimaluste kaardistamise ja teavikute koostamise toetamine; - Ühisürituste ja talgute korraldamise toetamine, kus on ühitatud omavaheline suhtlus, ühine tegevuste kavandamine, õpi- ja muu teabetevõtte ja praktilised koristus vm tegevused; - Piirkonna muuseumide edendamise toetamine; - Kõigile elanikegruppidele, eelkõige lastele, loodusõppe ja looduses õppe korraldamise toetamine. <p>NB! Ranna-alade ja väikesaarte tegevuste kavandamisel on vajalik arvestada Harju kalanduspiirkonna arengustrateegias kavandatud tegevustega ja arendada koostööd MTÜ Harju Kalandusühinguga. Vältida tegevuste ja rahastamise dubleerimist ja soosida üksteist täiendavaid tegevusi ja koostööd.</p> <p>Meetmes on lubatud investeeringud. Abikõlblikud kulud on kirjeldatud „Leader-meetme raames antava kohaliku tegevusgrupi toetuse ja projektitoetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord” paragrahvis 31 (Põllumajandusministri 12.juuni 2008 määrus nr.59, muudetud määrusega 09.07.2009 nr 75).</p>
4. Meetme sihtgrupp (taotlejad)
<p>Meetme sihtgrupp on mittetulundusühendused (sh tegevusgrupp), kohalikud omavalitsused (sh omavalitsuste hallatavad allasutused) ja ettevõtted, kes on registreeritud ja/või tegutsevad MTÜ Põhja-Harju Koostöökogu tegevuspiirkonnas. Projektist kasusaajad peavad olema Põhja-Harju Koostöökogu piirkonna elanikud ja/või organisatsioonid.</p>
5. Strateegia meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus.
<p>Toetatavad tegevuste seos strateegiaga.</p> <p>Avalikud teenused, sotsiaalse suhtlemise võimalused on piirkonniti ebahühtlaselt jaotunud ja äärealadel halvasti kättesaadavad. Eriti on probleem eakatel inimestel.</p>

On tekkinud uusasumeid, kus puuduvad vajalikud infrastruktuurid; põlisasustuse ja uusasustuse konflikt-tsoonid; paikkonnaga integreerumata elanikkond. Keerulisem on probleemistik ranna-aladel. Pääsud mere äärde on suletud, kallasradasid pole võimalik kasutada. Kohati on teede erastamise tõttu takistatud algsed ja loogilised pääsud inimeste kodudeni. On põliskülasid, kus samuti puuduvad vajalikud infrastruktuurid.

Osade sihtgruppide (kohalikud (väike)ettevõtjad, rannakalurid) jaoks on tegevusi takistavaks asjaoluks keskkonna-alased (looduskaitse-, maastikukaitse jm) ja muinsuskaitsealased piirangud. Samas võimaldaks loodus-, ajaloo- ja kultuuripärand edendada mitmesugust ettevõtlust, eelkõige kontrollitud/suunatud turismi, puhkemajandust, kultuurhariduslikku tööd.

Rannakalurite võimalus traditsioonilise töö- ja elulaadiga hakkama saada on oluliselt vähenenud.

Suure hulga inimeste suunamata viibimine piirkonnas tekitab sageli keskkonnale kahju ja ei too piirkonda sissetulekuid.

Koostöök on vaja eestvedajaid, teadmisi. Probleemiks on sageli kohalike elanike konservatiivsus ja vastuseis uudsetele ettevõtmistele.

Töö- ja pereelu ühitamise võimalused on vähesed.

Arvestades suurte sadamate ja kaubateede lähedust on suur merereostuse oht.

Suured tootmisüksused, sadamad, kütuseterminalid toovad endaga kaasa plahvatus- ja tulekahjuohtu ning reostusohu.

Meri lõhub kaldaid, kaitserajatiste tegemine on kallis. Ohustatud on kaldale kohati väga lähedale rajatud hooned ja teed.

Ujumisvõimaluste turvalisus vajab oluliselt parandamist, ka on puudulik heakord, rannarajatiste olemasolu.

Elektriga varustus on halb Prangli saarel. Mandrilt lähtuv kaabel katki. Kavas on uue generaatori paigaldamine. Alternatiivenergiasisüsteemides ei ole seni kokkulepet saavutatud.

6. Viide Maaelu Arengukava sellele teljele, mille eesmärkide saavutamisele strateegia meetme rakendamine enim kaasa aitab

III telg

7. Viide nõukogu määruses (EÜ) nr 1698/2005 toodud artikli numbrile, mis käsitleb asjaomast meetet, ning meetme kood komisjoni määruse (EÜ) nr 1974/2006, milles sätestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 (Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta) kohaldamise üksikasjalikud eeskirjad (ELT L 368, 23.12.2006, lk 74–84), lisa II kohaselt.

Meetme õiguslik alus toetub Nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artiklitele nr 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58.

Meetme koodid vastavalt Komisjoni määruse (EÜ) nr 1974/2006 II Lisa 7. osale on: Kood 311, 312, 313, 321, 322, 323, 331.

8. Viide Maaelu Arengukava meetmele juhul kui strateegia meede sellega kattub

Meede ei kattu ühegi Maaelu Arengukava meetmega
9. Saavutatavad indikaatorid ja sihttasemed
Väljund vastab meetme tegevustele; kavandatud on saavutustase peale 2010. a. rahastatavate projektide lõppemist, s.o. aastaks 2012. (väljundid kogu strateegia perioodiks kavandatakse strateegia meetme tegevuskava koostamise käigus ja lähtuvalt strateegia tegelikust rakendamisest)
Rahastatud ja ellu viidud 6 projekti
10. Nõuded taotlejale ja toetuse saajale
Projektitoetuse taotlemisel tuleb järgida „Leader-meetme raames antava kohaliku tegevusgrupi toetuse ja projektitoetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord” tingimusi (Põllumajandusministri 12.juuni 2008 määrus nr.59, muudetud määrusega 09.07.2009 nr 75).
Põhja-Harju Koostöökogu poolt seatavad tingimused:
- Projektitoetuse taotlus ja taotleja kirjeldus (projektimeeskonna ja organisatsiooni CVD) vastavalt Põhja-Harju Koostöökogu kehtestatud vormidele.
11. Maksimaalsed toetussummad ja –määrad, omafinantseeringu määrad
Toetuse summa on 25 000 kuni 200 000 krooni, millele lisandub taotleja omafinantseering.
Toetuse määr mittetulundusühendusele ja kohalikule omavalitsusele (sh omavalitsuse hallatavale asutusele) on kuni 90% ning ettevõtjale kuni 60% abikõlblike kulude maksumusest. Infrastruktuuriinvesteeringu tegemiseks toetuse taotlemise korral antakse projektitoetust sõltumata taotlejast kuni 60% abikõlblike kulude maksumusest. Infrastruktuuriinvesteeringud on elektrivarustuse, veevarustuse ja kanalisatsiooni ja telekommunikatsiooni investeeringud ning investeeringud teedesse.
Põhja-Harju Koostöökogu võib korraldada projektitoetuste taotluste eelvoorusid ja täiendavaid voorusid, et aidata sihtgruppidel leida kohasemaid ja paremaid ideid ning vajadusel täiendavalt nõustada.
Meetme toetuse eelarve aastaks 2010 on 671 808 krooni.

Rakenduskava on vastu võetud 9. detsembril 2009. a. Põhja-Harju Koostöökogu Üldkoosoleku poolt.